

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Κακοποίηση ανηλίκων και τα δικαιώματα
τους»**

**Βλάχου Γεωργία
Λιακοπούλου Γεωργία**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Δρ. Δρίτσας Ιωάννης

ΠΑΤΡΑ, 2018

**TECHNOLOGICAL
EDUCATIONAL
INSTITUTE
WESTERN GREECE**

**TECHNOLOGICAL INSTITUTE OF PATRAS
SCHOOL OF PROFESSIONAL HEALTH AND WELFARE
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK**

DISSERTATION THESIS

“Child abuse and their rights”

**Vlachou Georgia A.M. 4679
Liakopoulou Georgia A.M. 4824**

SUPERVISOR: Dr. Dritsas Ioannis

PATRAS, 2018

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	8
1^ο Κεφάλαιο	9
Εισαγωγή	9
2^ο Κεφάλαιο Επιδημιολογία Φαινομένου Κακοποίησης Ανηλίκων.....	12
2.1 Στοιχεία επιδημιολογίας φαινομένου κακοποίησης ανηλίκων	12
3ο Κεφάλαιο Μορφές Κακοποίησης	22
3.1 Σωματική Κακοποίηση	22
3.1.1 Διαγνωστικά χαρακτηριστικά που αφορούν την παιδική σωματική κακοποίηση	24
3.2 Σεξουαλική Κακοποίηση	25
3.3 Συναισθηματική - ψυχολογική κακοποίηση	28
3.4 Παραμέληση και έκθεση στον κίνδυνο.....	31
3.4.1 Παραμέληση.....	31
3.4.2 Εκμετάλλευση και έκθεση σε κίνδυνο	34
4ο Κεφάλαιο Νομικό πλαίσιο δικαιωμάτων του παιδιού.....	36
4.1 Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	36
5ο Κεφάλαιο Ελληνικές υπηρεσίες που σχετίζονται με την κακοποίηση ανηλίκων	46
5.1 Το χαμόγελο του παιδιού	46
5.2 Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.....	48
5.3 Μαζί για το Παιδί.....	49
5.4 ΕΛΙΖΑ – Εταιρεία κατά της κακοποίησης του παιδιού.....	50
5.5 Ο Συνήγορος του Πολίτη	52
5.6 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης.....	54
5.7 Λοιπές υπηρεσίες που σχετίζονται με την κακοποίηση των ανηλίκων	55

6ο Κεφάλαιο Πρότυπες υπηρεσίες σχετικά με την κακοποίηση του παιδιού στον ευρωπαϊκό χώρο.....	57
6.1 Κέντρα Simba και Tabaluga (Αυστρία).....	57
6.2 Πρόγραμμα «Gatekeeping» (Ισλανδία – Σουηδία).....	58
6.3 Το EuroChild.....	59
6.4 Ο Συνήγορος του Παιδιού.....	60
7ο Κεφάλαιο Μεθοδολογία έρευνας.....	62
7.1 Αντικείμενο της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	62
7.2 Επιλογή δείγματος.....	63
7.3 Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	63
7.4 Δομή ερωτηματολογίου.....	64
7.5 Περιορισμοί έρευνας.....	65
8ο Κεφάλαιο Αποτελέσματα.....	66
8.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	66
8.2 Ανακεφαλαίωση έρευνας.....	95
9ο Κεφάλαιο Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	97
9.1 Συμπεράσματα.....	97
9.2 Προτάσεις.....	98
Ελληνική Βιβλιογραφία.....	100
Ξένη Βιβλιογραφία.....	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	106

Λίστα Γραφημάτων

Γράφημα 1.1: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες.....	15
Γράφημα 1.2: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης.....	16
Γράφημα 1.3: Φορείς παραπομπής περιστατικών.....	17
Γράφημα 1.4: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες.....	18

Γράφημα 1.5: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης.....	20
Γράφημα 1.6: Φορείς παραπομπής περιστατικών	20
Γράφημα 8.2:Ηλικία	67
Γράφημα 8.4:Ύπαρξη Παιδιών.....	68
Γράφημα 8.6:Τόπος Κατοικίας.....	70
Γράφημα 8.7:Εργασιακός Χώρος.....	71
Γράφημα 8.8:Χρόνια Εργασίας	72
Γράφημα 8.9:Σεμινάρια Κακοποίησης.....	73
Γράφημα 8.10:Κοινοποίηση παιδικής κακοποίησης	74
Γράφημα 8.11:Περαιτέρω διερεύνηση για κατάχρηση	75
Γράφημα 8.12:Επικοινωνία με αρμόδιες Αρχές.....	76
Γράφημα 8.13:Θεωρείται αδίκημα την αδυναμία δήλωσης των περιστατικών κακοποίησης?.....	77
Γράφημα 8.14:Επιστημονική κατάρτιση	78
Γράφημα 8.15:Ενημέρωση των αρχών ανεξάρτητα από το νόμο	79
Γράφημα 8.16:Περιστατικά κακοποίησης κατά τη διάρκεια της εργασίας.....	80
Γράφημα 8.17:Αντιμετώπιση του σχολείου	81
Γράφημα 8.18:Αναφορά περιστατικού.....	82
Γράφημα 8.19:Εκπαίδευση σχετικά με την αναγνώριση των δεικτών σωματικής κακοποίησης	83
Γράφημα 8.20:Αναγνώριση δεικτών συναισθηματικής κακοποίησης	84
Γράφημα 8.21:Αναγνώριση δεικτών σεξουαλικής κακοποίησης.....	85
Γράφημα 8.22:Κακοποίηση παιδιών	86
Γράφημα 8.23:Αντιμετώπιση παιδιών από τους γονείς.....	87
Γράφημα 8.24: Σύνθεση ιστοριών για κακοποίηση.....	88
Γράφημα 8.25:Επιπτώσεις παιδικής κακοποίησης.....	89
Γράφημα 8.26:Αντιμετώπιση κακοποίησης	90
Γράφημα 8.27:Φόρτος εργασίας οργανισμών κοινωνικής πρόνοιας.....	91
Γράφημα 8.28:Ευθύνη διαχείρισης κακοποίησης παιδιών.....	92
Γράφημα 8.29:Προκαλούν τα παιδιά τους ενήλικες και γι αυτό το λόγο χάνουν τον έλεγχο?.....	93
Γράφημα 8.30:Επιβολή τιμωρίας για την κακοποίηση.....	94

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες.....	15
Πίνακας 2: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης.....	16
Πίνακας 3: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες.....	18
Πίνακας 4: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης.....	19

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα φαινόμενα της παιδικής κακοποίησης τα τελευταία χρόνια γίνονται ολοένα και πιο συχνά. Από έρευνες που έχουν γίνει και από στοιχεία που έχουν δημοσιοποιηθεί από οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην προστασία των παιδιών, τα φαινόμενα όλων των ειδών της παιδικής κακοποίησης προϋπήρχαν, ωστόσο η ευαισθητοποίηση και όλες οι εκστρατείες ενημέρωσης και πρόληψης συντέλεσαν στο να έρχονται στην επιφάνεια ολοένα και περισσότερα περιστατικά.

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλοί οργανισμοί μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οι οποίοι έχουν ως βασική δραστηριότητά τους την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων, την αντιμετώπιση περιστατικών, την παροχή βοήθειας και την πρόληψη περιστατικών κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών. Ανάμεσα στους οργανισμούς αυτούς είναι το Χαμόγελο του Παιδιού, το Μαζί για το Παιδί, το ELIZA κ.α. τα οποία έχουν ως κύριο σκοπό την αντιμετώπιση και την πρόληψη όλων των μορφών κακοποίησης, δηλαδή της σωματικής κακοποίησης, της συναισθηματικής – ψυχολογικής κακοποίησης, της παραμέλησης και της σεξουαλικής κακοποίησης.

Η παρούσα εργασία περιλαμβάνει τη διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών απέναντι στα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης. Πιο συγκεκριμένα ερευνάται η ικανότητα των εκπαιδευτικών να αναγνωρίζουν περιστατικά κακοποίησης αλλά και η γενικότερη στάση τους απέναντι στην κακοποίηση. Στην έρευνά μας συμμετείχαν 34 εκπαιδευτικοί οι οποίοι εργάζονται σε σχολικές μονάδες του δημόσιου τομέα.

Τα ευρήματα της έρευνάς μας έδειξαν πως οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως έχουν ευθύνη σχετικά με τα περιστατικά κακοποίησης που εντοπίζονται στον εργασιακό τους χώρο. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται πως δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι ώστε να αναγνωρίζουν τα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών και πως οι επιπτώσεις της κακοποίησης είναι ιδιαίτερα σημαντικές και για τον λόγο περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά αλλά και να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπισή τους.

Λέξεις Κλειδιά: Κακοποίηση ανηλίκων, μορφές κακοποίησης, οργανισμοί προστασίας.

ABSTRACT

Incidents of child abuse have become more and more frequent in recent years. From surveys that have also been made as well as by the data that have been published by child protection organizations, it seems that the phenomena of all kinds of child abuse existed, but awareness and all information and prevention campaigns have helped to bring about an increasing number of incidents.

There are many non-profit organizations in Greece that are coping with the protection of children's rights and with the assistance and prevention of children's abuse. The "Chamogelo tou Paidiou" organization, Mazi gia to Paidi and ELIZA are some of them. The main purpose that those organizations have is the treatment and the prevention of all forms of abuse, such as physical abuse, emotional - psychological abuse, neglect and sexual abuse.

This dissertation attempts to investigate the teachers' knowledge towards the incidents of child abuse or neglect. More precisely, the ability that teachers have in order to recognize incidents of abuse and their general attitude towards abuse is investigated. Our survey involved 34 teachers working in schools in the public sector.

The findings of our research showed that teachers feel that they have the responsibility for the incidents of abuse identified in their workplace. The findings have also shown that teachers are not properly prepared to recognize incidents of abuse or neglect of children and that the effects of abuse are particularly important and should therefore be severely punished and appropriate measures should be taken in order to prevent them.

Keywords: Child abuse, forms of abuse, protection agencies.

1^ο Κεφάλαιο

Εισαγωγή

Η παιδική κακοποίηση αποτελεί ένα φαινόμενο πολύ συχνό και περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών αναφέρονται σε καθημερινή βάση. Τα τελευταία χρόνια γίνονται σημαντικές προσπάθειες σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο με σκοπό την ενημέρωση του κοινού σχετικά με ζητήματα κακοποίησης καθώς κάτι τέτοιο θα βοηθούσε ιδιαίτερα στην περαιτέρω αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης καθώς και η διερεύνηση των γνώσεων που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί με σκοπό τον εντοπισμό και την περαιτέρω αντιμετώπιση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης. Η παρούσα εργασία αποτελείται αρχικά από το θεωρητικό μέρος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού του φαινομένου της παιδικής κακοποίησης καθώς και παράθεση στοιχείων επιδημιολογίας του φαινομένου από έρευνες που έχουν γίνει στην Ελλάδα και από δημοσιευμένα στοιχεία του οργανισμού το Χαμόγελο του Παιδιού. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με αναφορές και σε περιστατικά στην Ευρώπη.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται παράθεση του ορισμού της παιδικής κακοποίησης και γίνεται αναφορά στις πιθανές μορφές κακοποίησης. Στις μορφές κακοποίησης εντάσσεται η σωματική κακοποίηση, η οποία προκαλεί κυρίως σωματικές βλάβες. Αναφορά γίνεται ακόμα και στη σεξουαλική κακοποίηση, η οποία περιλαμβάνει κυρίως πράξεις σεξουαλικού περιεχομένου. Αναφέρεται επίσης η συναισθηματική – ψυχολογική κακοποίηση η οποία περιλαμβάνει κατά βάση την πρόκληση ψυχικών και πνευματικών βλαβών και τέλος γίνεται αναφορά στις μορφές της παιδικής κακοποίησης στις οποίες περιλαμβάνεται η παραμέληση, η εγκατάλειψη και η έκθεση του παιδιού στον κίνδυνο. Επιπλέον, στο έκτο κεφάλαιο γίνεται επίσης αναφορά στα διαγνωστικά χαρακτηριστικά που αφορούν τα περιστατικά κακοποίησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στο νομικό πλαίσιο που αφορά τα δικαιώματα των παιδιών σύμφωνα με τη διακήρυξη των αρχών που περιλαμβάνονται στον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Πιο συγκεκριμένα, στη συνέχεια παρατίθεται αναλυτικά η Σύμβαση που αφορά τα Δικαιώματα του Παιδιού η οποία αποτελείται από 54 άρθρα και απαρτίζεται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται τα δικαιώματα του παιδιού στην επιβίωση, στην ανάπτυξη, στην προστασία και στη συμμετοχή του στα κοινωνικά δρώμενα. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνεται ο μηχανισμός ελέγχου που αφορά την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού και στο τρίτο μέρος περιλαμβάνονται λοιπές τροποποιήσεις που αφορούν κάποια άρθρα της Σύμβασης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στους διάφορους οργανισμούς και τις λοιπές υπηρεσίες οι οποίες δραστηριοποιούνται στη χώρα μας με σκοπό την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών που έχουν ανάγκη. Γίνεται αναφορά στους οργανισμούς το «Χαμόγελο του Παιδιού», το «Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού», ο οργανισμός «Μαζί για το Παιδί», το «ΕΛΙΖΑ», ο «Συνήγορος του Παιδιού», το «Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης» καθώς και στις δραστηριότητές τους που αφορούν την προστασία των παιδιών, την αντιμετώπιση και την ενημέρωση του κοινού απέναντι σε περιστατικά βίας, παραμέλησης ή εγκατάλειψης του παιδιού.

Στο έκτο κεφάλαιο της εργασίας ακολουθεί αναφορά σε πρότυπες υπηρεσίες που αφορούν την παιδική κακοποίηση στον ευρωπαϊκό χώρο. Γίνεται αναφορά στα δύο μοντέλα παιδικής προστασίας που κυριαρχούν στον ευρωπαϊκό χάρτη και εστιάζουν στην ενίσχυση του οικογενειακού περιβάλλοντος με σκοπό την εύρεση λύσεων και την καταπολέμηση των περιστατικών κακοποίησης. Επίσης, αναφέρονται τα προγράμματα Simba και Tabaluga στην Αυστρία, το πρόγραμμα Gatekeeping στη Σουηδία και την Ισλανδία και δίνονται επίσης πληροφορίες και για τον οργανισμό EuroChild.

Στη συνέχεια ακολουθεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας μας. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στο αντικείμενο της έρευνάς μας το οποίο είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την αναγνώριση και τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης. Ακολουθεί η παράθεση των ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσας εργασίας και στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο δείγμα της έρευνας.

Γίνεται επίσης αναφορά σχετικά με τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων καθώς και με τη δομή του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της έρευνάς μας. Το έβδομο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με αναφορές στους περιορισμούς που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη έρευνα.

Στο όγδοο κεφάλαιο της εργασίας αναλύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν μετά την επεξεργασία των δεδομένων μας. Παρουσιάζονται αναλυτικά τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος καθώς και οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στις ερωτήσεις σχετικά με τα φαινόμενα παιδικής κακοποίησης.

Τέλος, ακολουθούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων και προτάσεις σχετικά με την καλύτερη προετοιμασία των εκπαιδευτικών ώστε να είναι σε θέση να προλάβουν και να αντιμετωπίσουν περιστατικά παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης.

2^ο Κεφάλαιο

Επιδημιολογία Φαινομένου Κακοποίησης Ανηλίκων

Το φαινόμενο της κακοποίησης των ανηλίκων τα τελευταία χρόνια έχει πάρει εξαιρετικές διαστάσεις όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η τιμωρία και η σωματική βία χρησιμοποιείται από πολλούς γονείς ως μέσο διαπαιδαγώγησης και τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης που καταγράφονται είναι ολοένα και περισσότερα. Καταγγελίες των περιστατικών κακοποίησης συχνά γίνονται στα Αστυνομικά τμήματα ή στις κατά τόπους εισαγγελίες Ανηλίκων / Πρωτοδικών. Η συχνότητα των περιστατικών αποτελεί στοιχείο έντονου προβληματισμού και φέρνει στην επιφάνεια την ανάγκη που υπάρχει στο να λαμβάνονται μέτρα ενημέρωσης του κοινού με σκοπό την πρόληψη τέτοιων περιστατικών και την προστασία των παιδιών.

2.1 Στοιχεία επιδημιολογίας φαινομένου κακοποίησης ανηλίκων

Η μελέτη του φαινομένου κακοποίησης ανηλίκων στη χώρα μας άρχισε δειλά δειλά το 1980 από έρευνες που διεξήγαγε το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. Σε βάθος χρόνου οι έρευνες επιβεβαίωναν την ύπαρξη φαινομένων παιδικής κακοποίησης και συχνά πρόβαλαν τις συνέπειες που έχουν τέτοιου είδους περιστατικά άσκησης βίας απέναντι στα παιδιά. Παράλληλα, άρχισαν να γίνονται προσπάθειες παρέμβασης τέτοιων περιστατικών αλλά και περαιτέρω ενέργειες πρόληψης φαινομένων παιδικής κακοποίησης (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

Τα πραγματικά περιστατικά κακοποίησης στο γενικό πληθυσμό των παιδιών ηλικίας έως 18 ετών δεν δύναται να καταγραφούν πλήρως. Η έλλειψη ύπαρξης ενός διεθνούς λειτουργικού ορισμού που να επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ των χωρών, η αδυναμία της διάγνωσης των περιστατικών και των περαιτέρω κακώσεων που προκαλούνται από διάφορες μορφές κακοποίησης και η αποτυχία αναφοράς περιπτώσεων κακοποίησης στην κατάλληλη υπηρεσία αποτελούν κάποιους από τους λόγους αποτυχίας καταγραφής των περιστατικών παιδικής κακοποίησης (Αγάθωνος - Γεωργόπουλου, 1998).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα περιστατικά των παιδιών που νοσηλεύτηκαν στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» τη χρονική περίοδο 1984-1992, το ποσοστό των περιστατικών των κακοποιημένων παιδιών που καταγράφηκαν άγγιζε μόλις το 0.62% (Αγάθωνος - Γεωργόπουλου, 1998). Το ιδιαίτερα χαμηλό αυτό ποσοστό πιθανότατα οφείλεται στο γεγονός πως ένα μεγάλο μέρος του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού να αρνείται να εμπλακεί σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και στο γεγονός πως δεν υφίσταται συγκεκριμένο σύστημα υποχρεωτικής αναφοράς των περιστατικών που λαμβάνουν χώρα. Ως περιστατικά "κακοποίησης" καταγράφονται δηλαδή μόνο όσες σοβαρές περιπτώσεις παρουσιαστούν (Αγάθωνος - Γεωργόπουλου, 1998).

Σύμφωνα με τους Giurea and Holloway (2011) 2,8 εκατομμύρια παιδιά κάθε χρόνο στην Αμερική θα δεχτούν ένα τουλάχιστον είδος παιδικής κακοποίησης ή οποιαδήποτε άλλη πράξη βίας. Παράλληλα 1,4 εκατομμύρια παιδιά βιώνουν φαινόμενα εγκατάλειψης ή άλλου είδους κακοποίησης. Κάθε χρόνο υπάρχει η πιθανότητα να επέλθει ο θάνατος για τουλάχιστον 5 παιδιά ενώ 140.000 παιδιά είναι πιθανό να βιώσουν κάποιον σοβαρό τραυματισμό.

Επιπλέον τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης που σημειώνονται στην Αμερική αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα, καθώς πολλές φορές παραμένουν στην αφάνεια μιας και τα περισσότερα παιδιά δεν τα καταγγέλλουν. Η αποκάλυψη της αλήθειας και η αναφορά σε τέτοιου είδους περιστατικά συχνά αποκαλύπτεται πολλά χρόνια μετά όταν είναι ήδη πολύ αργά και το παιδί έχει υποστεί ανεπανόρθωτη ζημία. Ανεξάρτητα από την εγκυρότητα των στατιστικών υπολογίζεται πως συνολικά 220 εκατομμύρια ανήλικα παιδιά έχουν υποστεί αναγκαστική σεξουαλική επαφή ή άλλες μορφές σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης, που περιλαμβάνουν και τη φυσική επαφή (Giurea and Holloway, 2011).

Σύμφωνα με έκθεση της United Nations Children's Fund (UNICEF) (2014) έχουν καταγραφεί για το έτος 2012 σε ολόκληρο τον κόσμο περισσότεροι από 95.000 θάνατοι παιδιών κάτω των 20 ετών έπειτα από σωματική επίθεση. Παράλληλα, ένα δισεκατομμύριο παιδιά αναγκάζονται να βιώνουν καθημερινά σωματικά βασανιστήρια και επιθέσεις. Στο σχολικό περιβάλλον, το 33% των μαθητών σε

παγκόσμιο επίπεδο θα βιώσει φαινόμενα εκφοβισμού, γεγονός που και στην Ελλάδα σημειώνει αυξητικές τάσεις τα τελευταία χρόνια. Στα παιδιά ηλικίας έως 13 ετών ο σχολικός εκφοβισμός αγγίζει το 21% ενώ για τις ηλικίες 13-15 ετών το ποσοστό σχολικού εκφοβισμού αγγίζει το 51%. Σύμφωνα με την Ντόκου (2014) στην Ελλάδα για το έτος 2012 σχεδόν 15.300 παιδιά από 11 έως 16 ετών έχουν αναφέρει πως βίωσαν περιστατικά σωματικής βίας από τους γονείς τους και 84 εκατομμύρια κορίτσια 14 έως 19 χρόνων αναφέρουν πως έχουν βιώσει φαινόμενα συναισθηματικής, σωματικής και σεξουαλικής κακομεταχείρισης (Ντόκου, 2014).

Σύμφωνα με έρευνα που έχει διεξαχθεί από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 8 στα 10 παιδιά έχουν βιώσει περιστατικά σωματικής βίας ενώ το 50% των παιδιών αυτών αναφέρει το περιστατικό σωματικής βίας που έχει βιώσει. Από τα περιστατικά που αναφέρθηκαν, το 75% των παιδιών παραδέχτηκαν ότι φέρουν στο σώμα τους κάποιο σημάδι που προήλθε από περιστατικά κακοποίησης. Σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα στον αγροτικό πληθυσμό παρατηρούνται πιο συχνά περιστατικά σωματικής βίας ενώ στον αστικό πληθυσμό παρατηρούνται συχνότερα περιστατικά ψυχολογικής και σεξουαλικής κακοποίησης (Ντόκου, 2014).

Σύμφωνα με στοιχεία του οργανισμού το Χαμόγελο του Παιδιού (2017) το 2015 έγιναν 988 καταγγελίες περιστατικών παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης οι οποίες αφορούσαν στο σύνολό τους 1.975 παιδιά. Αντιμέτωπος 114 περιστατικά επιτόπιας παρέμβασης που αφορούσαν 156 παιδιά που διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο, τα 124 από αυτά είχαν ανάγκη άμεσης απομάκρυνσης από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Ο οργανισμός το Χαμόγελο του Παιδιού (2017) στήριξε συνολικά 100.392 παιδιά και τις οικογένειές τους στην Ελλάδα χωρίς να θέτει κανένα κριτήριο διάκρισης για το έτος 2016. Πιο συγκεκριμένα, το Χαμόγελο του Παιδιού κατέγραψε 835 καταγγελίες περιστατικών κακοποίησης παιδιών που αφορούσαν στο σύνολό τους 1.624 παιδιά. Ο οργανισμός πραγματοποίησε επιτόπιες παρεμβάσεις διαφόρων περιστατικών βίας (Πίνακας 2) που αφορούσαν συνολικά 171 παιδιά (Πίνακας 1) τα οποία διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο. Το 67% των παιδιών αυτών στη συνέχεια απομακρύνθηκαν από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Συνολικά, η παροχή βοήθειας του οργανισμού αφορούσε 43.856 παιδιά που βίωσαν περιστατικά βίας.

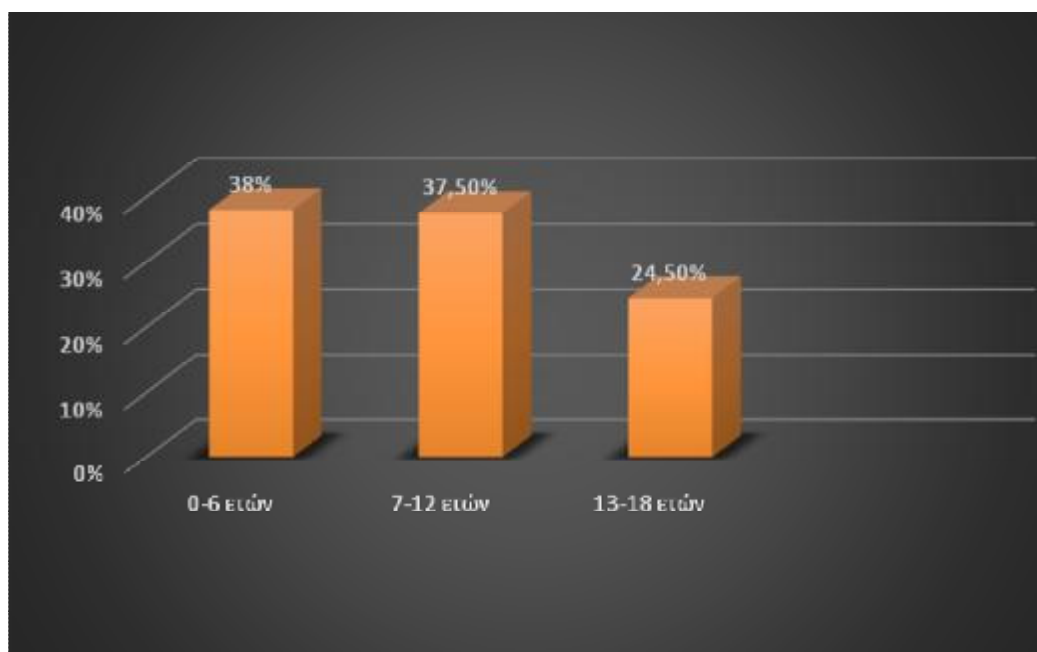
Σύμφωνα με στοιχεία του οργανισμού τα περισσότερα περιστατικά παραπέμφθηκαν από την Αστυνομία (65%) και ακολουθούν η Εισαγγελία Ανηλίκων / Πρωτοδικών (17%), οι Πολίτες (2,5%), το Λιμεναρχείο (2,5%) και Άλλη Πηγή Προέλευσης (8%) (Γράφημα 1.3).

Πίνακας 1: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
0-6 ετών	38	27	65 (38%)
7-12 ετών	32	32	64 (37,5%)
13-18 ετών	18	24	42 (24,5%)
18 ετών και άνω	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	88 (51,5%)	83 (48,5%)	171

Πηγή: Το χαμόγελο του παιδιού (2017)

Γράφημα 1.1: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες

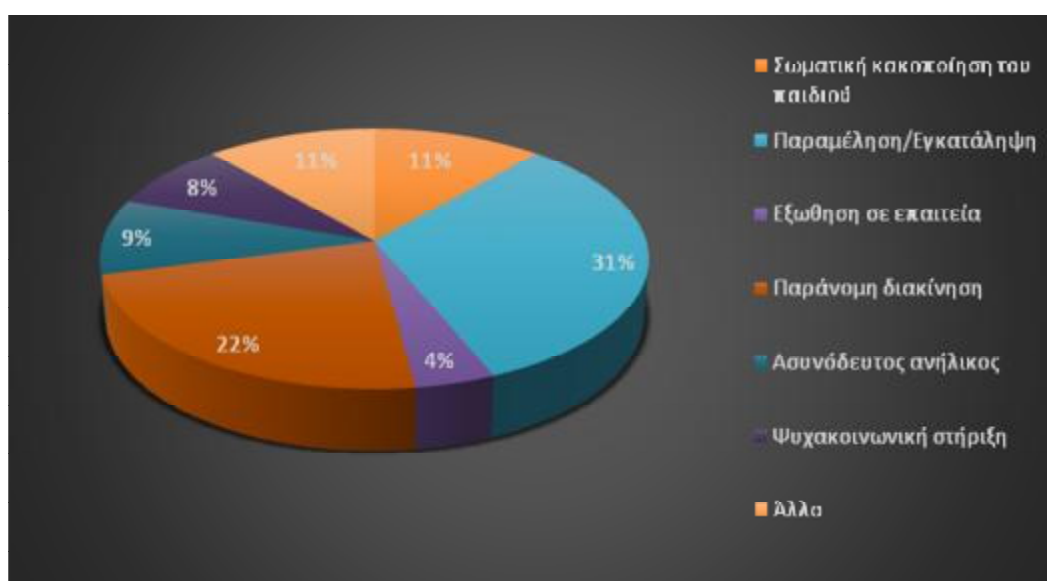

Πίνακας 2: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Σεξουαλική Κακοποίηση παιδιού	-	7	7 (4%)
Ψυχολογική Κακοποίηση Παιδιού	-	-	-
Σωματική Κακοποίηση παιδιού	7	12	19 (11%)
Παραμέληση / Εγκατάλειψη	32	21	53 (31%)
Εξώθηση σε επαιτεία	6	1	7 (4%)
Παράνομη διακίνηση	22	15	37 (22%)
Ασυνόδευτος ανήλικος	9	6	15 (9%)
Ψυχοκοινωνική Στήριξη	7	7	14 (8%)
Άλλο	5	14	19 (11%)
ΣΥΝΟΛΟ	88 (51,5%)	83 (48,5%)	171

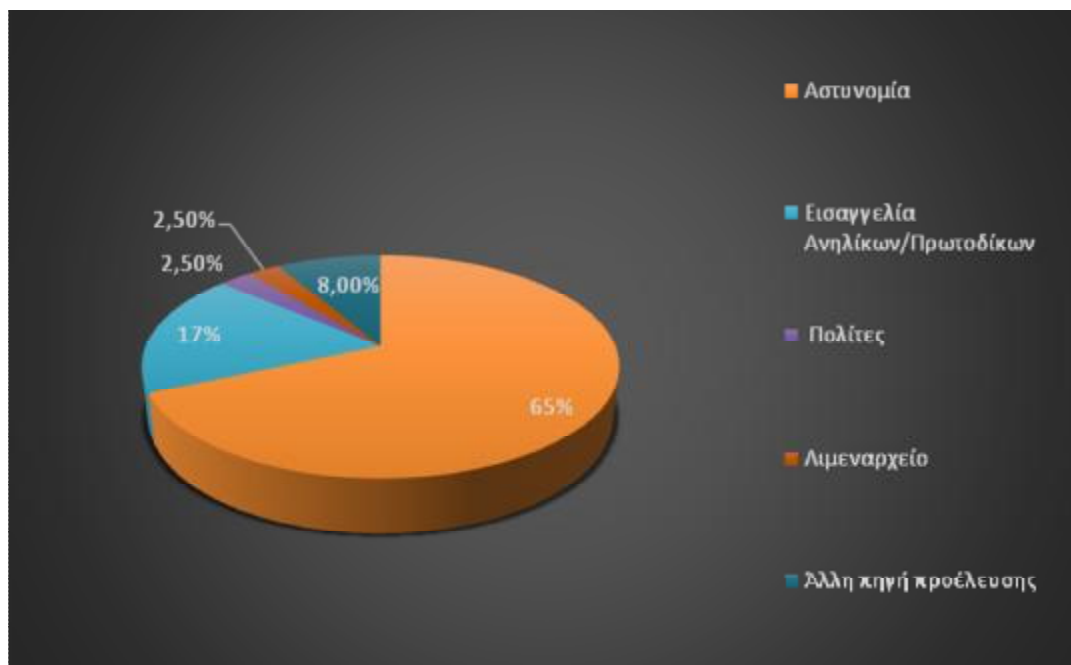
Πηγή: Το χαμόγελο του παιδιού (2017)

Γράφημα 1.2: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης

Γράφημα 1.3: Φορείς παραπομπής περιστατικών

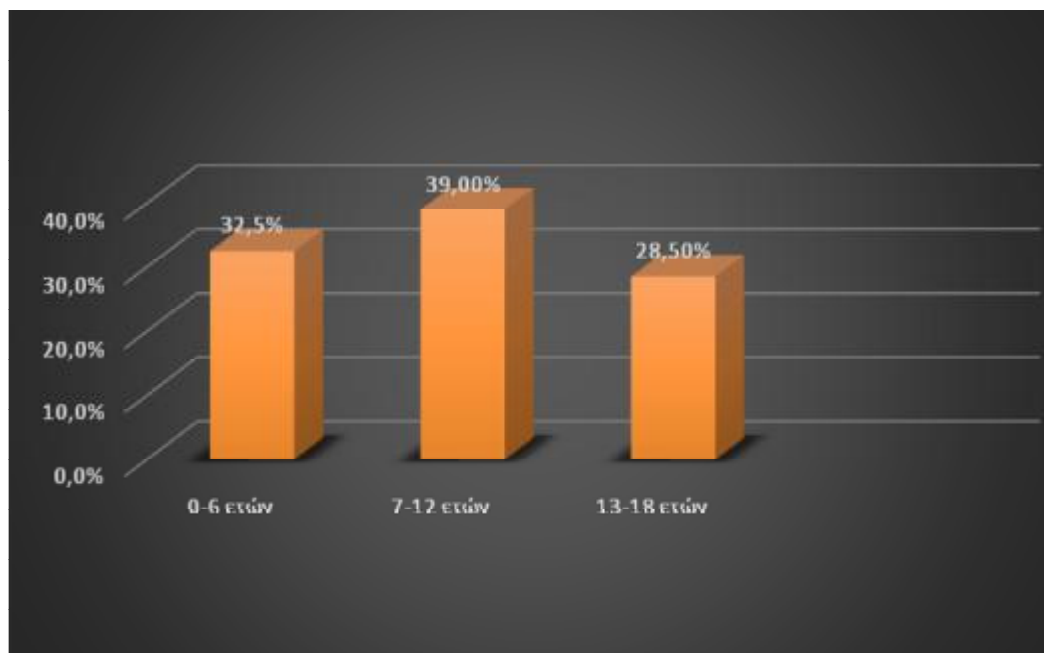
Ο οργανισμός το Χαμόγελο του Παιδιού (2017) μόνο το πρώτο εξάμηνο του 2017 δέχθηκε 123.113 τηλεφωνικές κλήσεις το 35,5% των οποίων αφορούσε καταγγελίες σχετικά με παιδιά που κινδύνευαν. Επιπλέον, ο οργανισμός δέχθηκε 375 καταγγελίες περιστατικών διαφόρων μορφών παιδικής κακοποίησης οι οποίες αφορούσαν συνολικά 705 παιδιά. Πραγματοποιήθηκαν 67 επιτόπιες παρεμβάσεις διαφόρων περιστατικών βίας (Πίνακας 4) που αφορούσαν 102 παιδιά (Πίνακας 3) τα οποία διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο. Σχετικά με τα παραπάνω περιστατικά, το 94% των παιδιών αυτών απομακρύνθηκαν άμεσα από οικογενειακό τους περιβάλλον. Σύμφωνα με στοιχεία του οργανισμού τα περισσότερα περιστατικά παραπέμφθηκαν από την Αστυνομία (67%) και ακολουθούν η Εισαγγελία Ανηλίκων / Πρωτοδικών (15%), οι Πολίτες (7,5%) και Άλλη Πηγή Προέλευσης (10,5%) (Γράφημα 1.6).

Πίνακας 3: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
0-6 ετών	13	20	33 (32,5%)
7-12 ετών	30	10	40 (39%)
13-18 ετών	12	17	29 (28,5%)
18 ετών και άνω	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	55 (54%)	47 (46%)	102

Πηγή: Το χαμόγελο του παιδιού (2017)

Γράφημα 1.4: Διαχωρισμός σε ηλικιακές ομάδες

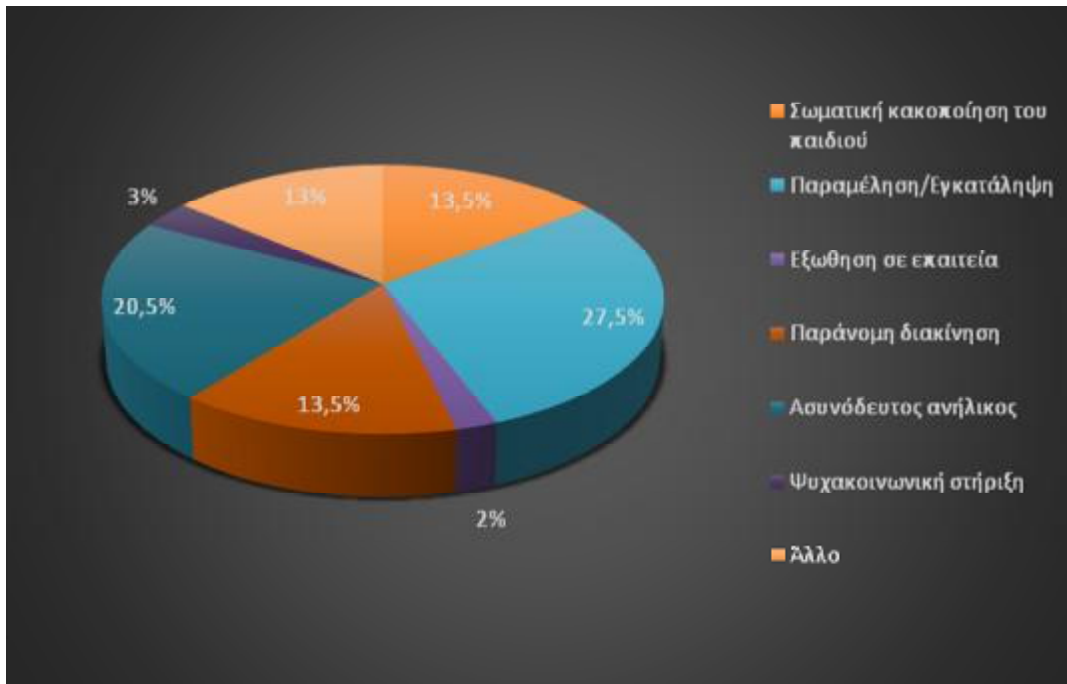

Πίνακας 4: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης

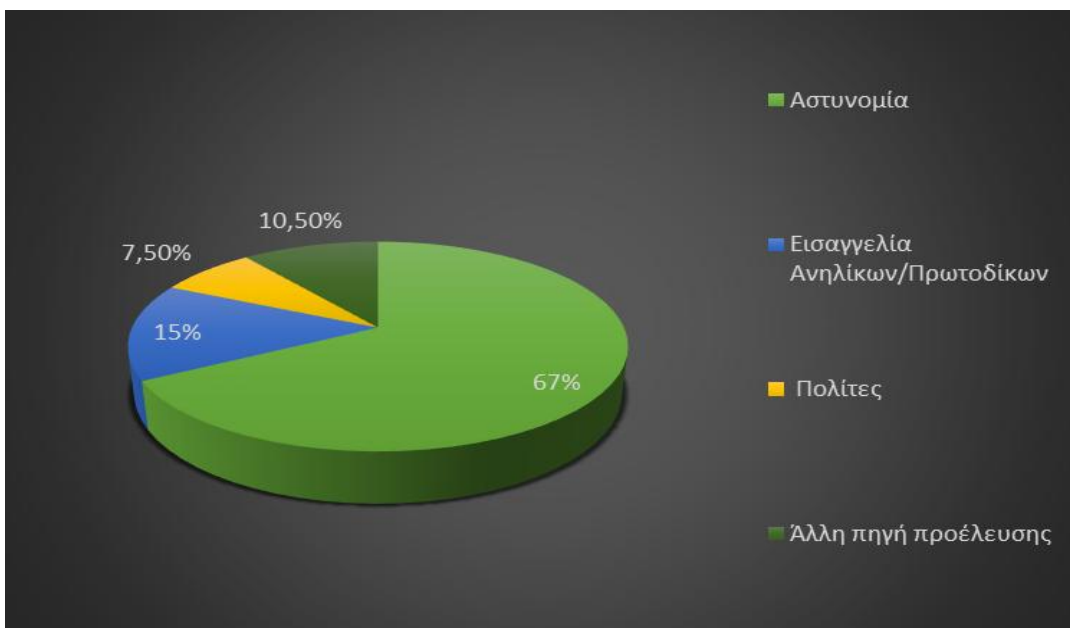
ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΤΟΠΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Σεξουαλική Κακοποίηση παιδιού	-	2	2 (2%)
Ψυχολογική Κακοποίηση Παιδιού	3	2	5 (5%)
Σωματική Κακοποίηση παιδιού	7	7	14 (13,5%)
Παραμέληση // Εγκατάλειψη	14	14	28 (27,5%)
Εξώθηση σε επαιτεία	1	1	2 (2%)
Παράνομη διακίνηση	7	7	14 (13,5%)
Ασυνόδευτος ανήλικος	16	5	21 (20,5%)
Ψυχοκοινωνική Στήριξη	1	2	3 (3%)
Άλλο	6	7	13 (13%)
ΣΥΝΟΛΟ	55 (54%)	47 (46%)	102

Πηγή: Το χαμόγελο του παιδιού (2017)

Γράφημα 1.5: Λόγοι επιτόπιας παρέμβασης

Γράφημα 1.6: Φορείς παραπομπής περιστατικών

Είναι φανερό πως το πρόβλημα της κακοποίησης ανηλίκων παρουσιάζει εξαιρετικά μεγάλες αυξητικές τάσεις. Τα περιστατικά που καταγράφονται κάθε χρόνο είναι ολοένα και περισσότερα και ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί το γεγονός πως σε πολλές περιπτώσεις ακόμα τα περιστατικά που λαμβάνουν χώρα δεν φανερώνονται ποτέ από τα παιδιά. Σύμφωνα με την Κατσαούνη (2012) το 92% των δραστών περιστατικών βίας είναι οι ίδιοι οι γονείς και γεγονός επίσης αποτελεί πως αν και πολλά περιστατικά κακοποίησης είναι γνωστά στο ευρύτερο περιβάλλον του παιδιού μονάχα ένας στους 10 θα προβεί στην καταγγελία του περιστατικού στις αρμόδιες αρχές.

Επιπλέον, στις περισσότερες περιπτώσεις οι γονείς που έχουν και οι ίδιοι κακοποιηθεί στα παιδικά τους χρόνια έχουν περισσότερες πιθανότητες να κακοποιήσουν αργότερα σωματικά ή και ψυχολογικά τα δικά τους παιδιά. Είναι άλλωστε συχνό το φαινόμενο εφαρμογής της βίας με σκοπό την επίλυση προβλημάτων ή την επιβολής της τάξης (Κουρκουτάς, 2011). Σύμφωνα με τον Μαρτίδη (2016) στην Ελλάδα με βάση έρευνα που διεξήχθη από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού που έγινε το 2005 σχεδόν έξι στις δέκα οικογένειες χρησιμοποιούν ως μέσο διαπαιδαγώγησης τη σωματική βία.

Τα ίδια περιστατικά αναφέρονται στην Ευρώπη. Σύμφωνα με έρευνες του Συμβουλίου της Ευρώπης η κακομεταχείριση των παιδιών από τους γονείς τους και τα περιστατικά σωματικής βίας αποτελούν συχνό φαινόμενο. Ένα μεγάλο ποσοστό ενηλίκων γονέων παραδέχτηκαν πως η σωματική τιμωρία χρησιμοποιείται σαν είδος σωφρονισμού για τα παιδιά. Με βάση τις έρευνες που έχουν γίνει η επιβολή σωματικής τιμωρίας θεωρείται αποδεκτή κοινωνικά μιας και ένα μεγάλο και το 70% με 90% των ενηλίκων που έλαβαν μέρος στην έρευνα απάντησαν πως είναι αποδεκτό για αυτούς να χτυπούν τα παιδιά τους (Μαρτίδης, 2016).

3ο Κεφάλαιο

Μορφές Κακοποίησης

Ως παιδική κακοποίηση ή παραμέληση ορίζεται οποιαδήποτε πράξη ή αμέλεια η οποία προέρχεται από κάποιον γονέα ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο το οποίο είναι υπεύθυνο για τη φροντίδα του παιδιού και μπορεί να προκαλέσει κάποιο τραύμα, μπορεί να προκαλέσει πόνο, φόβο, απειλή και γενικότερα να έχει οποιαδήποτε αρνητική επίδραση στο άτομο που τη δέχεται. Η κακοποίηση που μπορεί να δεχτεί ένα παιδί μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Ανάμεσα στις πιθανές μορφές κακοποίησης εντάσσεται η σωματική κακοποίηση, η οποία προκαλεί βλάβες κυρίως σωματικές. Μια άλλη μορφή παιδικής κακοποίησης είναι η σεξουαλική κακοποίηση, η οποία περιλαμβάνει κυρίως πράξεις σεξουαλικού περιεχομένου. Η συναισθηματική – ψυχολογική κακοποίηση είναι άλλη μια μορφή παιδικής κακοποίησης η οποία περιλαμβάνει κατά βάση την πρόκληση ψυχικών και πνευματικών βλαβών. Τέλος, στις μορφές της παιδικής κακοποίησης περιλαμβάνεται η παραμέληση, η εγκατάλειψη και η έκθεση του παιδιού στον κίνδυνο.

3.1 Σωματική Κακοποίηση

Ως σωματική κακοποίηση ορίζεται οποιαδήποτε μορφή σωματικής βλάβης που βιώνει ένας ανήλικος η οποία δεν προέρχεται από ατύχημα. Σύμφωνα με την Αγάθωνος – Γεωργόπουλου (1991) ως σωματική κακοποίηση θεωρείται οποιασδήποτε μορφής διατάραξη της σωματικής ακεραιότητας και οποιαδήποτε κατάσταση εξωγενών παραγόντων οι οποίοι από πρόθεση μπορούν να προσβάλλουν τη σωματική ακεραιότητα ενός ανθρώπου. Επιπλέον, με βάση τον Ορισμό της Επιτροπής για την πρόληψη της παιδικής κακοποίησης, ως σωματικά κακοποιημένο θεωρείται κατά το νόμο ένα παιδί το οποίο είναι κάτω των 18 ετών, για τη φροντίδα του οποίου υπεύθυνοι είναι οι φυσικοί του γονείς ή κάποιο διαφορετικά οριζόμενο πρόσωπο (κηδεμόνας) και οι οποίοι επιτρέπουν την πρόκληση εσκεμμένων σωματικών βλαβών, οι οποίες είναι ικανές να προκαλέσουν κάποια βλάβη της υγείας του ανηλίκου, παραμορφώσεις, διαταραχές λειτουργικότητας και σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και θάνατο (Χατζηφωτίου, 2005).

Ως ένας επιπλέον ορισμός της σωματικής κακοποίησης θα μπορούσε να είναι η ηθελημένη και μη τυχαία πράξη παράλειψης που προέρχεται από τους γονείς ή από άλλα πρόσωπα τα οποία συναναστρέφονται ένα παιδί και έχουν ως σκοπό να το βλάψουν, να του προκαλέσουν πόνο ακόμη και θάνατο. Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού ως σωματική κακοποίηση ορίζει κάθε είδους τραυματισμό ή λοιπές κακώσεις που συχνά αφορούν παιδιά διαφορετικών ηλικιών και δεν οφείλονται σε ατυχήματα (Χατζηφωτίου, 2005). Οι παραπάνω ορισμοί οδηγούν στο συμπέρασμα πως η σωματική κακοποίηση αφορά πράξεις βίας οι οποίες ασκούνται στο σώμα του ανήλικου και είναι ικανές να προκαλέσουν σωματικό πόνο, κακώσεις ακόμη και θάνατο. Σύμφωνα με την Χατζηφωτίου (2005) η παιδική εργασία και η εκμετάλλευση επίσης εντάσσονται στο πλαίσιο της σωματικής κακοποίησης.

Στην κατηγορία της σωματικής κακοποίησης, εντάσσεται επίσης και το σύνδρομο «Μυνχάουζεν δι' αντιπροσώπου» (*Munchausen by proxy syndrome*). Ο όρος «σύνδρομο Μυνχάουζεν» (*Munchausen Syndrome*) γίνεται αρχικά γνωστός το 1951 όταν ο Asher (1951) καταλήγει σε μια παθολογική διαπίστωση κατά την οποία οι ενήλικες προκαλούν κάποια συμπτώματα στους εαυτούς τους χρησιμοποιώντας τεχνητούς τρόπους με σκοπό να απολαύσουν στην πορεία ιατρική υποστήριξη.

Ο Meadow (1982) στη συνέχεια εξελίσσει τον όρο αυτό μιας και καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι οργανικές βλάβες ή άλλα διάφορα συμπτώματα ασθενειών προκαλούνται κατά βάση σε παιδιά κυρίως από τους ανθρώπους που είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα τους. Επιπλέον, τα συγκεκριμένα άτομα συνήθως διαθέτουν ιστορικό που περιλαμβάνει συνεχή αναζήτηση ιατρικής φροντίδας. Παράλληλα, παρατηρείται το φαινόμενο της άρνησης παραδοχής της ευθύνης των πρόσωπων που προκαλούν το συγκεκριμένο είδος βλάβης.

Τα αίτια που προκαλούν αυτού του είδους τις διαταραχές προέρχονται από την αλληλεπίδραση βιολογικών και κοινωνικών παραγόντων και συνήθως τα περισσότερα στοιχεία που είναι διαθέσιμα αναφέρουν πως σημαντικός προγνωστικός παράγοντας για την ανάπτυξη των διαταραχών αυτών είναι η παραμέληση που έχουν βιώσει οι θύτες κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας καθώς επίσης και η ύπαρξη στρεσογόνων γεγονότων κατά την ενήλικη ζωή τους σε οικογενειακό ή εργασιακό επίπεδο.

3.1.1 Διαγνωστικά χαρακτηριστικά που αφορούν την παιδική σωματική κακοποίηση

Σύμφωνα με την Χατζηφωτίου (2005) η σωματική κακοποίηση είναι ένα φαινόμενο που έχει πάρει σημαντική έκταση και έχει πλέον ενταχθεί στις διαγνώσεις των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας. Οι ειδικοί των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας εξετάζουν, φροντίζουν τις υπάρχουσες κακώσεις ή τους τραυματισμούς που έχει υποστεί ένα παιδί και στη συνέχεια διερευνούν τις συνθήκες ζωής και το ευρύτερο περιβάλλον του παιδιού. Με σκοπό την αντιμετώπιση και την περαιτέρω πρόληψη των φαινομένων της σωματικής κακοποίησης οι ειδικοί οφείλουν να προχωρούν στη διαγνωστική εκτίμηση της γενικότερης ψυχοπαθολογίας της οικογένειας και του περιβάλλοντος του παιδιού. Ορισμένα χαρακτηριστικά που αποδεικνύουν την ύπαρξη φαινομένων σωματικής κακοποίησης είναι:

- Οι μωλωπισμοί που εντοπίζονται σε διάφορα μέρη του σώματος οι οποίοι εμφανίζονται και στη συνέχεια εξαφανίζονται μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- Διάφορες ουλές ή εγκαύματα τα οποία διαθέτουν περίεργα σχήματα που συνήθως παραπέμπουν στο αντικείμενο με το οποίο προκλήθηκαν (Open University, 1985).
- Κατάγματα που φέρουν τα παιδιά στα οστά, στο κεφάλι κ.λπ. ή κακώσεις στα μάτια και σε άλλα μέρη του σώματός τους (Πρεκατέ, 2008; Χατζηφωτίου, 2005).

Τα βασικά χαρακτηριστικά κλινικά στοιχεία που προκύπτουν με βάση την παραπάνω ανάλυση των συμπτωμάτων σωματικής κακοποίησης είναι:

- Η ύπαρξη εγκαυμάτων
- Διάφορες κακώσεις, τραύματα και κατάγματα στο σώμα
- Το σύνδρομο του αιφνίδιου θανάτου (το παιδί μπορεί να υποστεί ξαφνικό θάνατο από περιστατικά σωματικής κακοποίησης).
- Η καθυστερημένη αναζήτηση απαραίτητης βοήθειας
- Τα συμπτώματα παύουν όταν το παιδί νοσηλεύεται σε κάποιο νοσοκομείο
- Το παιδί αποχωρίζεται τους γονείς του πολύ εύκολα, χωρίς να αντιδρά, και στη συνέχεια συνεργάζεται πολύ καλά με τους επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991; Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Γιωτάκος, και συν., 2013; Χατζηφωτίου, 2008) κάποιες από τις συνέπειες της σωματικής κακοποίησης αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

- Διαταράσσεται σημαντικά η συμπεριφορά του παιδιού (υπερκινητικότητα, επιθετικότητα σε παιχνίδια)
- Παρουσιάζονται σοβαρά νευρολογικά ή συναισθηματικά προβλήματα
- Είναι πολύ συχνά τα φαινόμενα του της μόνιμης αναπηρίας ή ακόμη και του θανάτου
- Εμφανίζονται πολλές και συχνές συναισθηματικές μεταπτώσεις
- Παρουσιάζονται προβλήματα στις διατροφικές συνήθειες
- Συχνά παρουσιάζονται αισθήματα κατωτερότητας και πολλά παιδιά αισθάνονται μειονεκτικά
- Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη χαμηλής ανοχής που συχνά προκαλεί έλλειψη συνεργασίας και επιθετικότητα
- Τέλος, συχνά παρατηρείται στα παιδιά φοβία και επιθετικές συμπεριφορές όταν τα αγγίζουν άλλοι.

3.2 Σεξουαλική Κακοποίηση

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού ως σεξουαλική κακοποίηση θεωρείται *«η έκθεση ή η συμμετοχή των παιδιών σε πράξεις οι οποίες περιλαμβάνουν σεξουαλικό περιεχόμενο που έχουν σκοπό κυρίως τη σεξουαλική ικανοποίηση του ενήλικα ο οποίος συνήθως έχει αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού»* (Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με έρευνα που έχει γίνει από τον Βρετανικό Οργανισμό Stopitnow, τουλάχιστον 1 στα 10 παιδιά έχουν βιώσει ένα σοβαρό περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ πολλά από τα παιδιά που έχουν βιώσει ένα περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης θα αρνηθούν να το αποκαλύψουν και να συζητήσουν γι' αυτό κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας. Συνήθως οι θύτες είναι άνδρες οι

οποίοι συχνά ανήκουν στο ευρύτερο οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον του παιδιού. Στην παιδική σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνονται απόπειρες και πράξεις βιασμού, περιλαμβάνεται η ασέλγεια πάνω στο παιδί και η έκθεση του παιδιού στην πορνογραφία (Πρεκατέ, 2008).

Επιπλέον, η παιδική σεξουαλική κακοποίηση δύναται να είναι σωματική, συναισθηματική αλλά και λεκτική και να περιλαμβάνει:

- Σεξουαλικά αγγίγματα και χάδια.
- Άσκηση πίεσης στο παιδί, απειλές, εκφοβισμό και πολλές φορές και δωροδοκία με σκοπό τη συμμετοχή του σε σεξουαλικές πράξεις.
- Αναγκαστική συμμετοχή των παιδιών σε σεξουαλικές δραστηριότητες ή σε πορνογραφικές ταινίες (ή και φωτογραφίες) (Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί η παιδική σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει ορισμένες φάσεις.

Ø Αρχικά τη φάση προσέγγισης. Η φάση προσέγγισης είναι διακριτική και σε αυτή τη φάση δεν περιλαμβάνεται κάποια μορφή βίας. Συνήθως στο σημείο αυτό το παιδί δωροδοκείται (δίνονται χρήματα, δώρα κ.α) με σκοπό να μπορέσει κάποιος ενήλικας να το προσεγγίσει.

Ø Φάση μυστικότητας. Στη φάση αυτή έχει λάβει χώρα κάποιο περιστατικό σωματικής επαφή με αποτέλεσμα το παιδί να νιώθει ενοχές γι' αυτό που έχει συμβεί, να νιώθει ντροπή και να προσπαθεί να μην αποκαλύψει το γεγονός αυτό.

Ø Φάση εξαναγκασμού. Στη φάση αυτή το παιδί δέχεται πίεση και συχνά απειλές με σκοπό να μην αποκαλύψει το περιστατικό που έχει συμβεί.

Ø Φάση αποκάλυψης. Είναι η φάση που τελικά το παιδί αποκαλύπτει το γεγονός της κακοποίησης σε κάποιον. Η φάση αυτή ωστόσο μπορεί να περιλαμβάνει και την ανακάλυψη του γεγονότος από κάποιο άλλο πρόσωπο. Η φάση της αποκάλυψης μπορεί ωστόσο να λάβει χώρα πολλά χρόνια μετά τη φάση του εξαναγκασμού.

Ø Φάση επιβεβαίωσης. Η φάση επιβεβαίωσης αποτελεί το τελευταίο στάδιο κατά το οποίο γίνεται πιστοποίηση της σεξουαλικής πράξης. Στο στάδιο αυτό το παιδί αναφέρει το περιστατικό και στη συνέχεια πρέπει να γίνεται προσπάθεια ώστε να αποδοθούν ευθύνες στον δράστη (θύτη) (Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με τους Γιωτάκο και συν., (2011) ένα παιδί που κακοποιείται σεξουαλικά εμφανίζει συχνά διάφορα σημάδια τα οποία φανερώνουν την κακοποίηση που δέχεται. Κάποια από τα σημάδια αυτά είναι:

- Να υπάρχουν συχνοί εφιάλτες ή λοιπά προβλήματα ύπνου.
- Η απόσυρση του παιδιού ή η έντονη προσκόλληση του παιδιού σε κάποιον ενήλικα.
- Η ύπαρξη μυστικοπάθειας η οποία παρουσία της οποίας γίνεται ξαφνικά.
- Διάφορες αλλαγές στη διάθεση και την προσωπικότητα του παιδιού οι οποίες εμφανίζονται ξαφνικά.
- Η παλινδρόμηση του παιδιού σε προηγούμενες βρεφικές συμπεριφορές μικρότερης ηλικίας.
- Η εμφάνιση συμπεριφορών φόβου απέναντι σε συγκεκριμένα άτομα ή απέναντι σε συγκεκριμένα μέρη.
- Η άρνησή του να μείνει μόνο του με κάποιο συγκεκριμένο άτομο.
- Η ξαφνική και περίεργη αλλαγή στις καθημερινές διατροφικές του συνήθειες.
- Η παρουσία πολλών δώρων χωρίς αιτία ή η κατοχή χρημάτων.
- Η ύπαρξη διάφορων σωματικών ενδείξεων όπως είναι οι μώλωπες, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα ή ακόμη και κάποια ξαφνική εγκυμοσύνη.
- Η εγκατάλειψη του σπιτιού του.
- Η ύπαρξη ξαφνικών ψυχοσωματικών συμπτωμάτων.
- Η παρουσία περιστατικών ακατάλληλης σεξουαλικής δραστηριότητας σε ορισμένα αντικείμενα.
- Η ύπαρξη χαμηλής αυτοεκτίμησης και η άσχημη εικόνα του σώματός τους.
- Εμφάνιση ορισμένων μετατραυματικών διαταραχών όπως είναι η αγοραφοβία ή η κλειστοφοβία.

Τα περιστατικά της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης ολοένα και αυξάνονται τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα οι συνέπειες των περιστατικών αυτών να επηρεάζουν σοβαρά πολλούς τομείς της ζωής του ατόμου. Πολλά παιδιά που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά κατά την παιδική τους ηλικία εμφανίζουν αυτοκτονικές τάσεις, εμφανίζουν τάσεις αλκοολισμού ή ακόμη και τάσεις εθισμού στα ναρκωτικά. Πολλές φορές επίσης ταλαιπωρούνται από κατάθλιψη ή από διάφορες άλλες

ψυχώσεις. Τα παιδιά αυτά μελλοντικά εξαρτώνται από κακοποιητικές σχέσεις και συχνά η επιτυχία δεν χαρακτηρίζει τις προσωπικές τους σχέσεις.

3.3 Συναισθηματική - ψυχολογική κακοποίηση

Ο όρος συναισθηματική κακοποίηση κυρίως αφορά τα τραύματα εσωτερικής φύσης που τα οποία δεν είναι φανερά και συνήθως είναι πολύ πιο δύσκολο να αναγνωριστούν μιας και δεν υπάρχουν εξωτερικά σημάδια. Η συναισθηματική κακοποίηση προκαλεί την ψυχική διατάραξη του παιδιού και επιπλέον έχει σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνική του ανάπτυξη και ευημερία (Τσάγκαρη, 2008).

Ως συναισθηματική κακοποίηση θα μπορούσε να θεωρηθεί οποιαδήποτε πράξη η οποία δύναται να προκαλέσει συναισθηματική στέρηση ή συναισθηματικό τραύμα. Οι πράξεις αυτές προέρχονται συνήθως από άτομα τα οποία έχουν αναλάβει την ευθύνη για την φροντίδα του παιδιού (Γιωτάκος και συν., 2011; Πρεκατέ, 2008). Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει τη λεκτική ή ακόμη και την πρακτική συμπεριφορά η οποία μπορεί να θέσει την ψυχική κατάσταση του παιδιού σε κίνδυνο καθώς και να επηρεάσει την ψυχική και νοητική του εξέλιξη αλλά και την περαιτέρω προσαρμογή του στο κοινωνικό σύνολο (Χατζηφωτίου, 2005).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ως συναισθηματική κακοποίηση ορίζεται *«η ανικανότητα που παρουσιάζεται από την πλευρά του υπεύθυνου για το παιδί (γονέας, κηδεμόνας) να προσφέρει στο παιδί το κατάλληλο περιβάλλον το οποίο θεωρείται απαραίτητο για την ανάπτυξη του κάθε παιδιού. Αποτέλεσμα της παραπάνω ανεπάρκειας είναι οι αυξημένες πιθανότητες να προκληθούν πολλών ειδών βλάβες σχετικά με την ψυχική, την πνευματική ακόμα και τη σωματική κοινωνική ανάπτυξη και υγεία των παιδιών»* (Γιωτάκος και συν., 2011).

Η συναισθηματική βία, η οποία πολλές φορές εκδηλώνεται μέσα από τη λεκτική βία συχνά πληγώνει και διαταράσσει τον ψυχικό κόσμο του παιδιού. Οι ξαφνικές και απότομες παρατηρήσεις, η επιβολή τιμωρίας, η απομόνωση, η απαγόρευση της συμμετοχής του παιδιού σε ομαδικές δραστηριότητες και σε παιχνίδια που επιθυμούν

τα παιδιά, έχουν ως αποτέλεσμα να τραυματίζουν πολύ σοβαρά κάποιες φορές τις παιδικές ψυχές με σημαντικό αντίκτυπο την απαξίωση της ιδέας της οικογένειας (Γιωτάκος και συν., 2011).

Στο φάσμα της συναισθηματικής κακοποίησης περιλαμβάνονται πολλών ειδών συμπεριφορές. Σύμφωνα με την Πρεκατέ (2008) αρκετοί γονείς εξ' αιτίας της ανεπάρκειάς τους να ανταπεξέλθουν σε ικανοποιητικό βαθμό στις οικογενειακές απαιτήσεις και μη μπορώντας να ελέγξουν πολλές φορές τα έντονα συναισθήματα τους, τείνουν να τρομοκρατούν, να βρίζουν και να ταπεινώνουν το παιδί. Επιπλέον, συχνά μιλούν στο παιδί με υποτιμητικό τρόπο, υιοθετούν προσβλητικές συμπεριφορές μπροστά σε τρίτους, το γελοιοποιούν και συχνά του επιβάλλουν παράλογες τιμωρίες αδιαφορώντας για τα συναισθήματα του. Οι συμπεριφορές αυτές δείχνουν έλλειψη σεβασμού αλλά και στοργής των γονιών απέναντι στα παιδιά τους (Χατζηφωτίου, 2005; Herbert, 1997).

Υπάρχουν διάφοροι τύποι συναισθηματικής κακοποίησης οι οποίοι μπορούν συνοπτικά να παρουσιαστούν παρακάτω:

- Ø Η απόρριψη: Πολλοί γονείς ακολουθούν συμπεριφορές οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα το παιδί να βιώνει την απόρριψη. Υπάρχουν γονείς που φτάνουν στο σημείο να διώχνουν τα παιδιά από το πατρικό τους σπίτι και πολύ συχνά κάνουν τα παιδιά να νιώθουν ανεπιθύμητα.
- Ø Ο εκφοβισμός: Πολλοί γονείς έχουν την τάση να απειλούν και να τρομοκρατούν τα παιδιά καθώς και να τους επιβάλλουν σημαντικές τιμωρίες χωρίς να υφίστανται σοβαροί λόγοι.
- Ø Η απομόνωση: Η απομόνωση πολλές φορές αποτελεί μια μορφή τιμωρίας την οποία οι γονείς επιλέγουν να επιβάλλουν στα παιδιά. Αρκετά είναι τα παιδιά που περνούν πολλές ώρες στο δωμάτιό τους με σκοπό να εκτίσουν την «ποινή» της τιμωρίας τους.
- Ø Η εξαγορά: Τα τελευταία χρόνια είναι πολύ συχνό το φαινόμενο να προσφέρουν οι γονείς πολλά υλικά αγαθά στα παιδιά τους και συχνά να τους χορηγούν αρκετά μεγάλα χρηματικά ποσά στην προσπάθειά τους να καλύψουν όχι μόνο τις ανάγκες τους αλλά και το συναισθηματικό κενό που οι ίδιοι τους έχουν δημιουργήσει αδιαφορώντας για τα συναισθήματά τους και τις ουσιαστικές τους ανάγκες.

Ø Διαφθορά: Η αδιαφορία των γονιών έχει ως αποτέλεσμα πολλά παιδιά να κάνουν χρήση ναρκωτικών, να καταφεύγουν στο αλκοόλ και πολλές φορές και με τη συναίνεση των γονιών τους να βλέπουν ακατάλληλες σκηνές (βίας συνήθως) στην τηλεόραση οι οποίες διαθέτουν περιεχόμενο που προωθεί παράνομες και εγκληματικές πράξεις (Χατζηφωτίου, 2005).

Οι συνέπειες που έχουν αναφερθεί σχετικά με όσα προκαλούνται από περιστατικά συναισθηματικής κακοποίησης περιλαμβάνουν:

- Ø Πολλές φορές ξαφνικές διαταραχές στην ομιλία του παιδιού
- Ø Καθυστερημένη νοητική, συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη
- Ø Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Ø Παράλογες και ακραίες αντιδράσεις σε δύσκολες καταστάσεις
- Ø Άλλες νευρωτικές συμπεριφορές
- Ø Συναισθήματα φόβου σε ότι αφορά την επικοινωνία με άλλα άτομα
- Ø Ξαφνική εμφάνιση παθητικής ή επιθετικής συμπεριφοράς
- Ø Καταχρηστικές τάσεις σε ουσίες ή αλκοόλ
- Ø Περιστατικά εγκατάλειψης της οικογενειακής στέγης
- Ø Επιδείνωση κάποιας υπάρχουσας χρόνιας νόσου (Χατζηφωτίου, 2005)

Σύμφωνα με την Αγάθωνος – Γεωργοπούλου (1991) η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί επίσης να προκαλέσει περιστατικά κατάθλιψης, φόβου και κοινωνικής απόσυρσης. Τα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί συναισθηματικά αντιμετωπίζουν προβλήματα σε ότι αφορά τη συμμετοχή τους σε ομαδικές δραστηριότητες, αντιμετωπίζουν προβλήματα σε ότι αφορά τη σχολική τους απόδοση και πολλές φορές και την ολοκλήρωση κάποιων σταδίων της ζωής και μετάβασης στα επόμενα στάδια. Επιπλέον, πολλά παιδιά που έχουν βιώσει περιστατικά συναισθηματικής κακοποίησης ως ενήλικες αντιμετωπίζουν προβλήματα στο να συνεργαστούν και στο να δημιουργήσουν σταθερές σχέσεις. Πολλοί ενήλικες νιώθουν θυμό και έχουν μια τάση να παρουσιάζουν πολύ έντονες συναισθηματικές μεταπτώσεις (Χατζηφωτίου, 2005).

3.4 Παραμέληση και έκθεση στον κίνδυνο

3.4.1 Παραμέληση

Σύμφωνα με τη Χατζηφωτίου (2005) τα περιστατικά συναισθηματικής και ψυχολογικής κακοποίησης περιέχουν πολλά χαρακτηριστικά ανικανότητας από την πλευρά των γονιών ή όσων έχουν καταστεί υπεύθυνοι για τη φροντίδα των παιδιών. Πολλοί γονείς δεν είναι σε θέση να παρέχουν στα παιδιά τους ένα κατάλληλο περιβάλλον το οποίο θα μπορούσε να συμβάλλει στην περαιτέρω ευημερία και ανάπτυξή τους.

Το φαινόμενο της παραμέλησης ωστόσο εντάσσεται σε διαφορετική κατηγορία. Σύμφωνα με την Πρεκατέ (2008) η παραμέληση προκύπτει όταν ένα παιδί στερείται τις βασικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες με σκοπό τη σωστή ανάπτυξή του. Ορισμένες από τις προϋποθέσεις αυτές είναι η ύπαρξη μιας κατάλληλα διαμορφωμένης στέγης στην οποία θα επικρατούν οι απαραίτητες συνθήκες διαβίωσης (υγείας, διατροφής, εκπαίδευσης, ένδυσης). Χαρακτηριστικό γνώρισμα των περιστατικών παραμέλησης είναι πως οι γονείς των παιδιών αυτών έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν τα απαραίτητα, συνήθως δεν είναι φτωχοί με αποτέλεσμα να μην έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν τα δέοντα στα παιδιά τους. Πολλές είναι επίσης οι περιπτώσεις όπου τα παιδιά που έχουν βιώσει περιστατικά παραμέλησης προέρχονται και από ιδιαίτερα εύπορες οικογένειες.

Σύμφωνα με έρευνα που έχει διεξαχθεί στις Ηνωμένες πολιτείες το 2005, ποσοστό 62,2% των παιδιών έχει βιώσει περιστατικά κακομεταχείρισης αλλά και σημαντικής παραμέλησης μιας και πολλές φορές σε κάποια περιστατικά παραμέλησης ενδέχεται να παρατηρούνται και άλλες μορφές κακοποίησης (Γιωτάκος, και συν., 2011; Πρεκατέ, 2008).

Σύμφωνα με την Αγάθωνος – Γεωργόπουλου (1991) η παραμέληση που υφίστανται τα ανήλικα παιδιά μπορεί να περιλαμβάνει τις παρακάτω μορφές :

- Σωματική. Προκαλείται στις περιπτώσεις που οι γονείς ή οι υπεύθυνοι για τη φροντίδα των παιδιών δεν καταφέρνουν να ικανοποιήσουν τις απαραίτητες

ανάγκες που έχουν τα παιδιά με αποτέλεσμα πολλές φορές να εκθέτουν τη ζωή των παιδιών σε κίνδυνο και να προκαλούν στα παιδιά και διάφορα άλλα προβλήματα υγείας.

- Συναισθηματική. Η συναισθηματική παραμέληση αφορά την ανικανότητα των γονιών καθώς και τις παραλείψεις αυτών σε ότι αφορά τη φροντίδα, την ασφάλεια και το σταθερό περιβάλλον που απαιτείται ώστε να επιτευχθεί η νοητική και ψυχολογική ανάπτυξη του εκάστοτε παιδιού.
- Εκπαιδευτική. Η εκπαιδευτική παραμέληση αφορά την ανικανότητα των γονιών να παρέχουν στα παιδιά τους τη δυνατότητα ολοκλήρωσης τουλάχιστον των υποχρεωτικών σταδίων της εκπαίδευσης, καθώς και να παρέχουν σε αυτά κάποιες εξειδικευμένες μορφές εκπαίδευσης όταν αυτό απαιτείται. Η εκπαιδευτική παραμέληση είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς πολλές φορές δύναται να οδηγήσει σε σχολική αποτυχία και σε αδυναμία των παιδιών να αποκτήσουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και να λάβουν τα απαραίτητα για τη ζωή τους εφόδια.
- Ιατρική. Η ιατρική παραμέληση αφορά τη στέρηση των παιδιών από την παροχή των απαραίτητων ιατρικών και φαρμακευτικών τους αναγκών. Οι συνέπειες του συγκεκριμένου είδους παραμέλησης είναι πολύ σημαντικές μιας και δύναται να προκαλέσουν κάποια ασθένεια ή να προκαλέσουν την επιδείνωση μιας ασθένειας ή κάποιας χρόνιας νόσου και να οδηγήσουν ακόμη και στο θάνατο.

Με βάση τους παραπάνω τύπους παραμέλησης, το Αμερικάνικο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχει καθορίσει τις παρακάτω περιπτώσεις ως κύρια χαρακτηριστικά των μορφών παραμέλησης. Στα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνεται:

- Η άρνηση καθώς και η αναβολή παροχής της απαραίτητης ιατρικής φροντίδας που έχει ανάγκη κάθε παιδί, καθώς και η άρνηση στην παροχή θεραπείας στην περίπτωση που κάποιο παιδί έχει γεννηθεί με κάποιο πρόβλημα ή κάποιον είδος αναπηρίας. Όλα όσα αναφέρονται παραπάνω παραπέμπουν σε παραμέληση ιατρικού τύπου.

- Τα περιστατικά εγκατάλειψης των παιδιών και ο διωγμός των παιδιών από την κατοικία όπου διαμένουν με τους γονείς τους παραπέμπουν σε παραμέληση συναισθηματικού τύπου.
- Επιπλέον, η στέρηση της απαραίτητης στέγης, τροφής και ένδυσης και καθαριότητας παραπέμπουν σε παραμέληση σωματικού τύπου.
- Η στέρηση της αγάπης, της στοργής και της συναισθηματικής υποστήριξης από τους γονείς που την έχουν ανάγκη όλα τα παιδιά παραπέμπει σε παραμέληση συναισθηματικού τύπου.
- Η ανοχή σε θέματα που αφορούν καταχρήσεις, τη χρήση ναρκωτικών, τη χρήση αλκοόλ καθώς και άλλων ουσιών παραπέμπει σε παραμέληση όχι μόνο σωματικού αλλά και συναισθηματικού τύπου.
- Η αδιαφορία των γονιών σχετικά με την απαραίτητη διαπαιδαγώγησή που πρέπει να λαμβάνουν τα παιδιά πολλές φορές έχει ως αποτέλεσμα να προωθούνται συμπεριφορές αντικοινωνικής και παραβατικής συμπεριφοράς οι οποίες παραπέμπουν σε παραμέληση συναισθηματικού τύπου.
- Η άρνηση του γονιού σχετικά με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης που πρέπει να λάβει το παιδί. Πολλές φορές η άρνηση αυτή είναι αποτέλεσμα της επιλογής του να προωθήσει για παράδειγμα το παιδί του στο εργασιακό περιβάλλον από πολύ μικρή ηλικία. Όσα αναφέρονται παραπάνω παραπέμπουν σε παραμέληση εκπαιδευτικού τύπου.
- Η άρνηση που δείχνει ο γονιός στο ενδεχόμενο παροχής ειδικής αγωγής στην περίπτωση που το παιδί την έχει ανάγκη. Πολλές φορές ακόμη και στις περιπτώσεις που υπάρχει ιατρική γνωμάτευση της κατάστασης, πολλοί γονείς συνεχίζουν να αρνούνται ή να αναβάλλουν την εγγραφή των παιδιών στο ειδικό σχολείο. Όλα τα παραπάνω παραπέμπουν σε παραμέληση όχι μόνο εκπαιδευτικού

αλλά και ιατρικού τύπου. (Γιωτάκος, και συν., 2011; Herbert, 1997; Πρεκατέ, 2008).

3.4.2 Εκμετάλλευση και έκθεση σε κίνδυνο

Ο όρος της εκμετάλλευσης και ο όρος της έκθεσης των παιδιών σε κίνδυνο είναι δυο έννοιες οι οποίες συχνά παραπέμπουν στην έννοια που περιλαμβάνει την παραμέληση. Στους παραπάνω όρους περιλαμβάνεται η επαιτεία των ανηλίκων (η οποία εμφανίζεται ως βασική τους ασχολία είτε πουλώντας διάφορα αντικείμενα στους δρόμους είτε παίζοντας κάποιο μουσικό όργανο), η παιδική εργασία και η περαιτέρω οικονομική εκμετάλλευση τους, τα περιστατικά παιδικής πορνείας καθώς και κάθε άλλη μορφή παιδικής εκμετάλλευσης που γίνεται μέσω εξαναγκασμού ή με την επιβολή βίας και απειλής (Πρεκατέ, 2008).

Σύμφωνα με τη Χατζηφωτίου (2005) η παιδική εργασία καθώς και οποιαδήποτε άλλη μορφή εκμετάλλευσης, όπως η παραμέληση, η κακομεταχείριση, η σεξουαλική εκμετάλλευση κ.α θίγει τα δικαιώματα του παιδιού στην εκπαίδευση, στην ψυχαγωγία και την ανάπαυση του και προσβάλλει συνολικά την αξιοπρέπεια του. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του trafficking των ανηλίκων που λαμβάνει χώρα με τη μορφή της εργασίας των παιδιών στο δρόμο (παιδιά των φαναριών). Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας σχεδόν 165 εκατομμύρια ανήλικα παιδιά έως 18 ετών, σε παγκόσμιο επίπεδο, εργάζονται κάτω από συνθήκες οι οποίες κρίνονται ακατάλληλες σε ότι αφορά την ανάπτυξή τους (σωματική, ψυχική, πνευματική). Πολλά παιδιά χάνουν την ευκαιρία να αποκτήσουν ευκαιρίες στην προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη και βρίσκονται εκτεθειμένα στην εκμετάλλευση και σε διάφορους άλλους κινδύνους.

Επιπλέον, παρότι τα φαινόμενα παιδικής εκμετάλλευσης και η έκθεση των παιδιών στον κίνδυνο αυξάνονται ολοένα και περισσότερο, παρατηρείται έλλειψη σε ότι αφορά την ευαισθητοποίηση του κοινού και την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων προστασίας με σκοπό την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών. Δυστυχώς τα περιστατικά των παιδιών τα οποία έχουν βιώσει την εκμετάλλευση και την έκθεση στον κίνδυνο είναι πάρα πολλά. Σε μια προσπάθεια καλύτερης διαχείρισης και

αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών, οι υπάρχουσες κοινωνικές δομές θα μπορούσαν να οργανωθούν ώστε να γίνει προσπάθεια καταγραφής των φαινομένων με σκοπό να μπορέσει να περιοριστεί ο αριθμός των παιδιών που πέφτουν θύματα κακοποίησης ή εκμετάλλευσης (Γιωτάκος, και συν., 2011).

Σύμφωνα με την American Humane Association, (2012) η παιδική παραμέληση είναι μια μορφή κακοποίησης η οποία δεν λαμβάνει τη δέουσα ερευνητική προσοχή, όπως συμβαίνει με τις άλλες μορφές κακοποίησης. Ωστόσο, οι συνέπειες της παιδικής παραμέλησης δύναται να είναι εξίσου σοβαρές, να τραυματίσουν το παιδί και να του δημιουργούν προβλήματα για το υπόλοιπο της ζωής του. Στις άμεσες συνέπειες και ενδείξεις περιλαμβάνεται η κόπωση, η υπνηλία, η έλλειψη σωματικού βάρους, η έλλειψη καθαριότητας και αδιαφορία σχετικά με την εξωτερική εμφάνιση καθώς και η απουσία από το σχολείο χωρίς να διευκρινίζεται ο λόγος.

Μακροπρόθεσμα η παραμέληση δύναται:

- Να προκαλεί καθυστέρηση στη σωματική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού.
- Να προκαλεί τη δημιουργία σχέσεων που να χαρακτηρίζονται από άγχος και ανασφάλεια.
- Να προκαλεί έλλειψη ενδιαφέροντος του παιδιού για μάθηση και να προκαλεί επίσης μειωμένες σχολικές επιδόσεις.
- Να προκαλεί παθητικότητα και αδράνεια στο παιδί.
- Να στερήσει κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας την απαραίτητη για το παιδί τροφή, τους απαραίτητους υλικούς πόρους και την αγάπη και στοργή που χρειάζεται το παιδί.

Σε γενικά πλαίσια οι επιπτώσεις της κακοποίησης και της παραμέλησης είναι ιδιαίτερα σοβαρές για τα παιδιά. Σε όλες τις περιπτώσεις και τις μορφές κακοποίησης τα τραύματα που δημιουργούνται στα παιδιά θα εξακολουθούν να υπάρχουν δυστυχώς με πολλές άσχημες συνέπειες στην περαιτέρω πορεία της ζωής τους (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου 1991; Γιωτάκος, και συν., 2011; Πρεκατέ 2008).

4ο Κεφάλαιο

Νομικό πλαίσιο δικαιωμάτων του παιδιού

Με βάση τη διακήρυξη των αρχών που περιλαμβάνονται στον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της αξιοπρέπειας καθώς και τα ίσα και αναφαίρετα δικαιώματα που πρέπει να έχουν όλα τα μέλη της οικογένειας αποτελούν βασικά συστατικά της ελευθερίας, της ειρήνης και της δικαιοσύνης. Τα Ηνωμένα Έθνη, συμφώνησαν ότι όλοι ανεξαιρέτως έχουν δικαίωμα στην απόλαυση των δικαιωμάτων τους χωρίς να υπάρχουν θρησκευτικές, φυλετικές, κοινωνικές ή άλλες διακρίσεις. Στην Παγκόσμια Διακήρυξη σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη είχαν τονίσει την ανάγκη των παιδιών για ειδική βοήθεια και υποστήριξη. Αναγνωρίζουν επίσης πως είναι απαραίτητο για τα παιδιά να μπορούν να μεγαλώνουν μέσα σε ένα οικογενειακό περιβάλλον αγάπης και κατανόησης που θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στην περαιτέρω αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του παιδιού (UNRIC, 2017).

4.1 Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Στις 20 Νοεμβρίου του 1989 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ομόφωνα αποφάσισε να εφαρμόσει μια κοινή σύμβαση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού έχει επικυρωθεί συνολικά από 193 χώρες. Η σύμβαση επικυρώθηκε από τη χώρα μας στις 2 Δεκεμβρίου του 1992. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελείται από 54 άρθρα και απαρτίζεται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα δικαιώματα του παιδιού σχετικά με την επιβίωση, την ανάπτυξη, την προστασία και τη συμμετοχή του παιδιού στα κοινωνικά δρώμενα. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τον μηχανισμό ελέγχου σχετικά με την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού. Στο τρίτο μέρος περιλαμβάνονται τροποποιήσεις που αφορούν κάποια άρθρα της Σύμβασης (UNRIC,2017).

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνοντας υπόψη και αναγνωρίζοντας την ανάγκη που υπάρχει για βελτίωση των συνθηκών κάτω από τις οποίες ζουν τα παιδιά συμφώνησαν τα εξής:

Άρθρο 1: Για τις ανάγκες της παρούσας Σύμβασης, παιδί θεωρείται κάθε ανθρώπινο ον που είναι κάτω των δεκαοκτώ ετών. Εξαιρετικές είναι οι περιπτώσεις όπου σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για το παιδί η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα.

Άρθρο 2: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την υποχρέωση να δείχνουν σεβασμό στα δικαιώματα, που συμπεριλαμβάνονται στη Σύμβαση και να εγγυώνται για αυτά σε κάθε παιδί που έχει τεθεί στη δικαιοδοσία τους, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία και από άλλες πολιτικές ή κοινωνικές πεποιθήσεις του παιδιού ή της οικογένειάς του. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν επίσης την υποχρέωση να παίρνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα με σκοπό την προστασία του παιδιού απέναντι σε κάθε μορφής διάκριση.

Άρθρο 3: Σχετικά με τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, ανεξάρτητα αν αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, ή από δικαστήρια, διοικητικές αρχές ή νομοθετικά όργανα, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στο συμφέρον του παιδιού. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την προστασία και τη φροντίδα που χρειάζεται το παιδί λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των γονέων του ή άλλων προσώπων που έχουν νόμιμα τεθεί υπεύθυνοι γι' αυτό. Επιπλέον, φροντίζουν ώστε η λειτουργία των οργανισμών που αναλαμβάνουν την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών πρέπει να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που προβλέπονται από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την ασφάλεια, την υγεία, το προσωπικό και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 4: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την υποχρέωση ώστε να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή όσων συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Σχετικά με τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα τα μέτρα λαμβάνονται στα πλαίσια των διαθέσιμων πόρων και της διεθνούς συνεργασίας.

Άρθρο 5: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται την ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον που έχουν οι γονείς ή, κατά περίπτωση, τα μέλη της διευρυμένης

οικογένειας ή της κοινότητας, όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα, οι επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί, να του παράσχουν, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του, τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές για την άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 6: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να αναγνωρίζουν πως κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή. Επιπλέον, όπου υπάρχει η δυνατότητα, φροντίζουν για την εξασφάλιση της επιβίωσης και της ανάπτυξης των παιδιών.

Άρθρο 7: Το παιδί αμέσως μετά τη γέννησή του εγγράφεται στο ληξιαρχείο και αποκτά το δικαίωμα ονόματος, το δικαίωμα της ιθαγένειας και (όπου δύναται), αποκτά το δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς του και στη συνέχεια να ανατραφεί από αυτούς. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν επίσης για την εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων.

Άρθρο 8: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν επίσης την υποχρέωση να σέβονται το δικαίωμα που έχει κάθε παιδί για τη διατήρηση της ταυτότητας του (ιθαγένεια, όνομα, οικογενειακές σχέσεις), χωρίς παράνομη ανάμιξη. Εάν παράνομα ένα παιδί στερείται κάποια στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητα του, τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει να παρέχουν την κατάλληλη υποστήριξη, ώστε η ταυτότητα του παιδιού να αποκατασταθεί όσο πιο σύντομα γίνεται.

Άρθρο 9: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν να μην αποχωρίζεται το παιδί από τους γονείς του, χωρίς τη θέλησή τους. Διαφορετικά ωστόσο είναι τα πράγματα όταν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, πως ο χωρισμός του παιδιού από τους γονείς είναι αναγκαίος για το παιδί. Σε πολλές περιπτώσεις είναι απαραίτητη μια τέτοια απόφαση, όπως όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται το παιδί ή το παραμελούν, ή όταν οι ίδιοι ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά και με τον τόπο διαμονής του παιδιού. Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού δεν ζει και με τους δυο γονείς να έχει επαφή και να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και με τους δυο γονείς του, εκτός και αν κάτι τέτοιο είναι αντίθετο με το συμφέρον του παιδιού. Στην περίπτωση που ο χωρισμός έχει προέλθει από μέτρα που έχει πάρει κάποιο Συμβαλλόμενο Κράτος (κράτηση, φυλάκιση, θάνατος ενός ή και των δύο γονέων) μετά από αίτηση, το παιδί δίνεται σε κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας.

Άρθρο 10: Στην περίπτωση όπου οι γονείς κάποιον παιδιών διαμένουν μόνιμα σε διαφορετικά Κράτη, το παιδί έχει το δικαίωμα να διατηρεί τακτική άμεση επαφή και προσωπικές σχέσεις με τους δύο γονείς του και για το λόγο αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού και των γονιών να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε στιγμή μια χώρα Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα. Η δυνατότητα εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας ωστόσο, πολλές δεν είναι εφικτή λόγω των περιορισμών που ορίζει ο νόμος σχετικά με την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας υγείας κ.α.

Άρθρο 11: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να παίρνουν μέτρα σχετικά με τις αθέμιτες μετακινήσεις παιδιών στο εξωτερικό.

Άρθρο 12: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δίνουν την εγγύηση στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης του δικαιώματος ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του για οποιοδήποτε θέμα το αφορά. Θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στο παιδί να ακούγεται στην εκάστοτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, με άμεσο τρόπο, μέσω ενός εκπροσώπου ή μέσω ενός αρμόδιου οργανισμού.

Άρθρο 13: Η ελευθερία της έκφρασης είναι ένα από τα δικαιώματα που διαθέτει το παιδί. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της διάδοσης πληροφοριών ανεξαρτήτως συνόρων, είτε προφορικά ή γραπτά.

Άρθρο 14: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού στην ελεύθερη σκέψη και θρησκεία. Επιπλέον, σέβονται το δικαίωμα που έχουν οι γονείς ή οι νόμιμοι εκπρόσωποι του παιδιού στην καθοδήγηση που αφορά την άσκηση του παραπάνω δικαιώματος. Η ελευθερία της δήλωσης της θρησκείας του ή λοιπών πεποιθήσεων του δύναται να περιορίζεται από το νόμο σε ότι αφορά τη διαφύλαξη των ελευθεριών των δικαιωμάτων των άλλων, της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης κ.α.

Άρθρο 15: Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα δικαιώματα που έχουν τα παιδιά στην ελευθερία του να συνεταιρίζονται και να συνέρχονται ειρηνικά.

Άρθρο 16: Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από το νόμο σχετικά με τις παρεμβάσεις που αφορούν την ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια του, την τιμή του κ.α.

Άρθρο 17: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να αναγνωρίζουν το έργο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και να φροντίζουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση στην ενημέρωση από διάφορες πηγές, εθνικές και διεθνές, κυρίως σε ότι αφορά στην προαγωγή της σωματικής, κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του.

Άρθρο 18: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καταβάλλουν προσπάθειες για να εξασφαλίζεται η αρχή, σύμφωνα με την οποία υπεύθυνοι για την ανατροφή και τη φροντίδα του παιδιού είναι και οι δύο γονείς. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να παρέχουν την απαραίτητη βοήθεια στους γονείς ή στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, σχετικά με την ανατροφή του παιδιού και φροντίζουν για τη λειτουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και λοιπών υπηρεσιών που κάνουν προσπάθειες για την ευημερία των παιδιών.

Άρθρο 19: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει επίσης να δίνουν τη δέουσα σημασία και να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα ώστε να μπορεί να εξασφαλιστεί η προστασία του παιδιού από τα περιστατικά βίας, εγκατάλειψης ή παραμέλησης. Επίσης από περιστατικά προσβολής, εκμετάλλευσης, κακομεταχείρισης ή σεξουαλικής βίας κατά τη διάρκεια που το παιδί βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή των νομίμων εκπροσώπων του. Τα μέτρα που λαμβάνονται πρέπει να περιλαμβάνουν αποτελεσματικές ενέργειες, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης όχι μόνο στο παιδί αλλά και σε αυτούς που έχουν την επιμέλειά του.

Άρθρο 20: Στις περιπτώσεις όπου κάποιο παιδί στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον δικαιούται ειδικά μέτρα προστασίας και βοήθειας από τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Για τον λόγο αυτό προβλέπεται ένα εναλλακτικό είδος επιμέλειας, σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία. Το είδος αυτό της επιμέλειας μπορεί να περιλαμβάνει την τοποθέτηση του παιδιού σε μια οικογένεια, την υιοθεσία ή την τοποθέτηση των παιδιών σε κάποιο ίδρυμα.

Άρθρο 21: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αποδέχονται την υιοθεσία πρέπει να διασφαλίζουν πρωτίστως πως λαμβάνεται υπόψη κυρίως το συμφέρον του παιδιού και επίσης πως φροντίζουν ώστε η υιοθεσία ενός παιδιού να είναι επιτρεπτή μόνο από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες κρίνουν εάν η υιοθεσία είναι δυνατή εν όψει της υφιστάμενης κατάστασης του παιδιού με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους συγγενείς του ή τους νόμιμους εκπροσώπους του και αν, όπου αυτό απαιτείται, τα

ενδιαφερόμενα πρόσωπα έδωσαν τη συναίνεση ώστε να προχωρήσει η υιοθεσία. Επιπλέον τα Συμβαλλόμενα Κράτη αποδέχονται το γεγονός πως η υιοθεσία στο εξωτερικό δύναται να αντιμετωπισθεί ως ένα άλλο μέσο εξασφάλισης της απαραίτητης φροντίδας στο παιδί στην περίπτωση που αυτό δεν δύναται να ανατραφεί σωστά στη χώρα όπου κατάγεται.

Άρθρο 22: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν επίσης να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ένα παιδί, τα οποίο επιθυμεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς ενός πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας, είτε αυτό είναι μόνο είτε έχει για συνοδεία τους γονείς του ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να μπορεί να δεχθεί την κατάλληλη προστασία και ανθρωπιστική βοήθεια, μέσα από την οποία θα του επιτραπεί να απολαύσει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση καθώς και άλλα διεθνή όργανα. Τα Ηνωμένα Έθνη και λοιποί διακυβερνητικοί ή μη κυβερνητικούς οργανισμοί που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, με σκοπό να προστατεύσουν και να προσφέρουν βοήθεια στα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένεια του. Στην περίπτωση που δεν βρεθεί κανείς από τους δυο ή έστω κανένα άλλο μέλος της οικογένειας το παιδί έχει δικαίωμα να λάβει τις προστασίες που δίνονται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί που στερείται του οικογενειακού του περιβάλλοντος της.

Άρθρο 23: Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα παιδιά που είναι πνευματικά ή σωματικά ανάπηρα πρέπει να ζουν με αξιοπρέπεια στη ζωή και κάτω από συνθήκες οι οποίες θα εγγυώνται για την αξιοπρέπεια τους, και θα διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν επίσης το δικαίωμα που έχουν τα παιδιά με αναπηρία στην παροχή ειδικής φροντίδας. Γίνεται προσπάθεια από τα Συμβαλλόμενα Κράτη, εφόσον υπάρχουν οι διαθέσιμοι πόροι να προωθούν και να εξασφαλίζουν την παροχή βοήθειας στα παιδιά με αναπηρία που πληρούν τους απαιτούμενους όρους. Η βοήθεια στα παιδιά με αναπηρία χορηγείται δωρεάν, όπου αυτό είναι δυνατό, μετά από τον υπολογισμό των οικονομικών πόρων που διαθέτουν οι γονείς τους ή οι νόμιμοι κηδεμόνες του παιδιού, και σχεδιάζεται ώστε τα ανάπηρα παιδιά να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση και στην

ψυχαγωγία. Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με μέτρα προληπτικής, ιατρικής και ψυχολογικής περίθαλψης που θα μπορούσαν να ληφθούν για τα ανάπηρα παιδιά.

Άρθρο 24: Αναγνωρίζεται επίσης από τα Συμβαλλόμενα Κράτη το δικαίωμα που έχουν τα παιδιά να απολαμβάνουν το καλύτερο δυνατό επίπεδο της υγείας τους καθώς και να επωφελούνται από τις υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης και αποκατάστασης. Γίνεται προσπάθεια να διασφαλιστεί πως κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα της πρόσβασης σε αυτές τις υπηρεσίες. Λαμβάνονται για το λόγο αυτό τα κατάλληλα μέτρα ώστε να μειωθεί η παιδική θνησιμότητα, να εξασφαλίζεται η απαραίτητη ιατρική περίθαλψη σε κάθε παιδί, να γίνεται ενημέρωση σχετικά με την κακή διατροφή σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι κίνδυνοι της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλίζεται στις μητέρες η κατάλληλη περίθαλψη κατά τη διάρκεια του τοκετού και να γίνεται ενημέρωση σχετικά με τον θηλασμό. Γενικότερα τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει να παίρνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να καταργηθούν οι πρακτικές που βλάπτουν την υγεία των παιδιών.

Άρθρο 25: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στην περίπτωση που κάποιο παιδί έχει τοποθετηθεί από τις αρμόδιες αρχές σε μία οικογένεια με σκοπό να του παρέχουν φροντίδα και προστασία του αναγνωρίζουν το δικαίωμα μίας περιοδικής αναθεώρησης της θεραπείας που περιγράφεται παραπάνω.

Άρθρο 26: Σε κάθε παιδί αναγνωρίζεται το δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια και λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται το η εφαρμογή του δικαιώματος αυτού.

Άρθρο 27: Αναγνωρίζεται επίσης το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο τρόπο ζωής που να του επιτρέπει τη σωματική, την πνευματική, την ψυχική και την κοινωνική ανάπτυξη του. Εφαρμόζονται επίσης κατάλληλα μέτρα για την παροχή βοήθειας στους γονείς ή στα υπόλοιπα πρόσωπα που έχουν την ευθύνη των παιδιών να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό. Επιπλέον, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν στα παιδιά την είσπραξη διατροφής από τους γονείς τους ή από άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη των παιδιών εντός ή εκτός επικράτειας.

Άρθρο 28: Αναγνωρίζεται το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση και η στοιχειώδης εκπαίδευση καθίσταται υποχρεωτική και δωρεάν για όλους. Ενθαρρύνεται επίσης η ανάπτυξη διάφορων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γενικής και επαγγελματικής, οι οποίες οφείλουν να είναι προσιτές σε κάθε παιδί. Η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση και στον επαγγελματικό προσανατολισμό προωθείται με όλα τα απαραίτητα μέσα και σε συνάρτηση με τις ικανότητες που διαθέτει ο καθένας. Μέτρα επίσης λαμβάνονται για τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών. Γενικότερα γίνονται προσπάθειες στον τομέα της παιδείας, με σκοπό την εξάλειψη του αναλφαβητισμού στον κόσμο και την πρόσβαση στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους.

Άρθρο 29: Η εκπαίδευση έχει ιδιαίτερη σημασία για το παιδί και πρέπει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη της προσωπικότητας, των χαρισμάτων και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του παιδιού. Μέσω της εκπαίδευσης ενισχύεται επίσης ο σεβασμός σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και σχετικά με την ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει. Η εκπαίδευση στοχεύει επίσης στην προετοιμασία του παιδιού για μία ζωή στην ελεύθερη κοινωνία η οποία θα διέπεται από κατανόηση, ειρήνη, και ισότητας μεταξύ φυλών, λαών, θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων.

Άρθρο 30: Στις περιοχές που υπάρχουν εθνικές, γλωσσικές και λοιπές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, δεν δύναται ένα παιδί αυτόχθονας ή ένα παιδί που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες να στερηθεί το δικαίωμα της δικής του θρησκείας, της δικής του γλώσσας και των στοιχείων πολιτισμού που χαρακτηρίζουν το παιδί καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του.

Άρθρο 31: Αναγνωρίζεται επίσης στο παιδί το δικαίωμα στην ψυχαγωγία, στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη ενθαρρύνουν επίσης τη συμμετοχή των παιδιών στα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά δρώμενα και προωθούν τη δημιουργία ίσων ευκαιριών στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.

Άρθρο 32: Αναγνωρίζεται το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική και από κάθε είδους εκμετάλλευση και εργασία που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη σωματική, πνευματική, ψυχική και κοινωνική υγεία του. Νομοθετικά,

διοικητικά και κοινωνικά μέτρα λαμβάνονται για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το λόγο αυτό καθορίζεται ένα κατώτατο όριο ηλικίας για την έναρξη της επαγγελματικής απασχόλησης, προβλέπεται η ρύθμισή των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας και ορίζονται ποινές και λοιπές κυρώσεις για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 33: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν τα μέτρα που απαιτούνται για την προστασία των παιδιών από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και λοιπών ουσιών και εμποδίζουν τη χρησιμοποίηση των παιδιών στη διακίνηση και παραγωγή των ουσιών αυτών.

Άρθρο 34: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Λαμβάνονται για το λόγο αυτό τα απαραίτητα μέτρα για να εμποδίσουν την εκμετάλλευση των παιδιών στην πορνεία καθώς και τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα.

Άρθρο 35: Λαμβάνονται επίσης όλα τα απαραίτητα μέτρα για να αποφευχθεί η πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών.

Άρθρο 36: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να προστατεύουν γενικότερα το παιδί από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης που πλήττει την ευημερία του.

Άρθρο 37: Επιπλέον γίνονται προσπάθειες ώστε κανένα παιδί να μην υπόκειται σε βασανιστήρια, τιμωρίες ή κακομεταχείριση. Δεν δύναται επίσης κανένα παιδί κάτω των δεκαοκτώ ετών να καταδικαστεί σε θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα απελευθέρωσης. Οποιοδήποτε περιστατικό σύλληψης ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο και κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία του πρέπει να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και στην αξιοπρέπεια.

Άρθρο 38: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει να σέβονται και να διασφαλίζουν τους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου σε περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης με σκοπό την περαιτέρω προστασία των παιδιών. Πρέπει επίσης να υπάρχει η διασφάλιση πως τα παιδιά κάτω των δεκαπέντε ετών δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες. Γίνεται επίσης προσπάθεια προστασίας και φροντίδας των παιδιών και γενικότερα του άμαχου πληθυσμού στην περίπτωση ένοπλης σύρραξης.

Άρθρο 39: Λαμβάνονται επίσης όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη σωματική και ψυχολογική ενθάρρυνση του εκάστοτε παιδιού που έχει πέσει θύμα παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης για την κοινωνική επανένταξη του.

Άρθρο 40: Αναγνωρίζεται σε κάθε παιδί που είναι ύποπτο ή που κατηγορείται για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα στην αξιοπρεπή μεταχείριση. Για το λόγο αυτό γίνονται προσπάθειες ώστε κανένα παιδί να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου και να θεωρείται αθώο μέχρι τη στιγμή που θα αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του. Πρέπει επίσης το παιδί να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και να έχει το χρόνο για την κατάλληλη προετοιμασία και τη νομική υπεράσπισή του. Επιπλέον το παιδί πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό, να έχει τη βοήθεια ενός διερμηνέα σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα και να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά δεν θα θεωρούνται ότι παραβιάζουν τον ποινικό νόμο.

Άρθρο 41: Στην παρούσα Σύμβαση καμία από τις διατάξεις δεν θίγει άλλες ευνοϊκότερες διατάξεις για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού οι οποίες να περιέχονται στη νομοθεσία ενός Συμβαλλόμενου Κράτους ή στο ισχύον για το Κράτος αυτό διεθνές δίκαιο (UNRIC, 2017).

Τα παραπάνω άρθρα περιλαμβάνονται στο πρώτο μέρος της Σύμβασης για τα δικαιώματα του Παιδιού και αφορούν κυρίως την επιβίωση και την προστασία του παιδιού. Στο δεύτερο μέρος της Σύμβασης και πιο συγκεκριμένα τα 42, 43, 44, 45 αφορούν κυρίως λεπτομέρειες σχετικά με την εφαρμογή και τον έλεγχο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Τέλος, στο τρίτο μέρος της Σύμβασης και πιο συγκεκριμένα στα άρθρα 46 έως και 54 περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν τροποποιήσεις σε ορισμένα άρθρα της Σύμβασης.

5ο Κεφάλαιο

Ελληνικές υπηρεσίες που σχετίζονται με την κακοποίηση ανηλίκων

Στη χώρα μας δραστηριοποιούνται αρκετοί οργανισμοί που έχουν ως κύριο σκοπό την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών που έχουν ανάγκη. Οι υπάρχουσες υπηρεσίες παρέχουν τη δυνατότητα ενημέρωσης του κοινού απέναντι σε περιστατικά βίας, παραμέλησης ή εγκατάλειψης του παιδιού. Παρέχουν επίσης τη δυνατότητα παρέμβασης όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Οι υπηρεσίες διαθέτουν ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ιατρούς, παιδαγωγούς και άλλες ειδικότητες οι οποίες βοηθούν στην υποστήριξη, τη φροντίδα καθώς και την επανένταξη πολλές φορές των παιδιών αυτών στα κοινωνικά δρώμενα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των υπηρεσιών αυτών είναι το «Χαμόγελο του Παιδιού», το «Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού», ο οργανισμός «Μαζί για το Παιδί», το «ΕΛΙΖΑ», ο «Συνήγορος του Παιδιού», το «Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης» κ.α.

5.1 Το χαμόγελο του παιδιού

Ο οργανισμός το Χαμόγελο του Παιδιού είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε το 1996 και έχει ως στόχο την παροχή δωρεάν βοήθειας, την πρόληψη, την προστασία και την αντιμετώπιση περιστατικών εγκατάλειψης, βίας και φτώχειας των παιδιών ανεξάρτητα από την εθνικότητα και το θρήσκευμά τους. Το Χαμόγελο του Παιδιού θέλοντας να επιτύχει την πρόληψη περιστατικών εγκατάλειψης και βίας που δέχονται τα παιδιά συχνά οργανώνει δράσεις με στόχο:

- την ενημέρωση των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους και τους πιθανούς τρόπους που μπορούν να αναζητήσουν βοήθεια.
- την ενημέρωση των παιδιών, των εκπαιδευτικών και των γονιών σχετικά με την κακοποίηση, την ασφάλεια στο διαδίκτυο, τον εκφοβισμό, τα περιστατικά ενδοσχολικής βίας και άλλα θέματα που αφορούν τα παιδιά (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2017).

Το Χαμόγελο του Παιδιού διαθέτει επίσης τη γραμμή υποστήριξης SOS 1056 η οποία είναι διαθέσιμη πανελλαδικά, 24ώρες την ημέρα και συμβάλλει σημαντικά στο

να αντιμετωπίζονται περιστατικά κακοποίησης (Ψυχολογικής, Σωματικής, Σεξουαλικής), βίας και παραμέλησης με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα παιδιά. Η Γραμμή έχει στελεχωθεί με το κατάλληλο προσωπικό το οποίο αποτελείται από Ψυχολόγους, Κοινωνικούς Λειτουργούς και οχήματα άμεσης επέμβασης. Η Γραμμή υποστήριξης SOS 1056 παρέχει υπηρεσίες που αφορούν:

- τη διαχείριση καταγγελιών (ανώνυμων και επώνυμων) που αφορούν περιστατικά κακοποίησης παιδιών και γενικότερα περιστατικών που αφορούν παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο
- την άμεση παρέμβαση σε περιστατικά προστασίας παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο
- την κινητοποίηση του κοινού σχετικά με εθελοντικές κινήσεις αιμοδοσίας
- την ενεργοποίηση λοιπών διαδικασιών που αφορούν τη φροντίδα κακοποιημένων παιδιών που νοσηλεύονται
- τη διαχείριση αιτήσεων κακοποιημένων παιδιών που έχουν ανάγκη από φιλοξενία και μπορούν να προσέλθουν στα σπίτια του Οργανισμού

Το Χαμόγελο του Παιδιού το 2014 δημιούργησε «Το Σπίτι του Παιδιού». Το Σπίτι του Παιδιού απευθύνεται σε παιδιά και σε που έχουν υπάρξει θύματα ενδοοικογενειακής βίας, κακοποίησης ή παραμέλησης. Αποτελεί μοναδική υπηρεσία στην Ελλάδα, με πρωτοποριακές δράσεις και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο που παρέχει δωρεάν υπηρεσίες και απαρτίζεται από κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό ανάμεσα στο οποίο υπάρχουν ψυχολόγοι, λογοθεραπευτές, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδοψυχίατροι κ.α. Το Σπίτι του Παιδιού παρέχει επίσης υπηρεσίες σε παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και έχουν γενικότερα βιώσει διάφορες τραυματικές εμπειρίες (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2017).

Η ομάδα που απασχολείται στο Σπίτι του Παιδιού πιο συγκεκριμένα παρέχει υπηρεσίες σχετικά με :

- την αξιολόγηση, την υποστήριξη και την παρέμβαση (όπου αυτή είναι απαραίτητη) των περιστατικών
- τη διάγνωση, την αντιμετώπιση και την παροχή θεραπείας σε περιστατικά παιδοψυχιατρικής φύσης

- τη συμβουλευτική υποστήριξη σε παιδαγωγούς, γονείς και λοιπά πρόσωπα που χρήζουν τέτοιου είδους βοήθειας
- την παροχή βοήθειας σε κακοποιημένα ή παραμελημένα παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχολογικής φύσεως καθώς και τη διάγνωση και την περαιτέρω θεραπεία ειδικών μαθησιακών αναγκών
- την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών όπως είναι η λογοθεραπεία και η εργοθεραπεία
- την καταγραφή και την περαιτέρω παρακολούθηση και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων σχετικών με τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης και παροχής υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2017).

5.2 Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού αποτελεί έναν από τους πιο γνωστούς οργανισμούς της χώρας μας που δραστηριοποιείται σε θέματα που σχετίζονται με περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων. Είναι Ν.Π.Ι.Δ. και κατά βάση επιχορηγείται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Από το 1977, η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας (πρώην Διεύθυνση Οικογενειακών Σχέσεων) του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού αναλαμβάνει τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων, προγραμμάτων ενημέρωσης και εκπαίδευσης επαγγελματιών ώστε να επιτύχει μέσα από τη μελέτη της κακοποίησης των παιδιών την περαιτέρω πρόληψη τέτοιων περιστατικών. Από το 1988 η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας δραστηριοποιείται και ως Κέντρο Μελέτης και Πρόληψης της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Παιδιών (ΙΥΠ, 2017).

Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού συνεργάζεται επίσης και με άλλους Ευρωπαϊκούς φορείς και όλοι μαζί συμμετέχουν στη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων και σχετικά με την παραβίαση των παιδικών δικαιωμάτων. Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού προσφέρει επίσης θεραπευτικές, υποστηρικτικές και διαγνωστικές υπηρεσίες. Παράλληλα, υπάρχουν διαθέσιμα προγράμματα από το Ινστιτούτο τα όποια έχουν ως στόχο να ενισχύσουν την κοινωνική θέση των παιδιών και να υποστηρίξουν τα δικαιώματά τους. Η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας δραστηριοποιείται και ως κέντρο παροχής πληροφοριών για

θέματα που έχουν σχέση με τα την κακοποίηση, την προστασία και τα δικαιώματα και των παιδιών (ΙΥΠ, 2017).

5.3 Μαζί για το Παιδί

Το «Μαζί για το Παιδί» άρχισε τη λειτουργία του το 1996. Είναι μια κοινωφελής ένωση σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχει ως στόχο να προσφέρει μαζί με τα υπόλοιπα σωματεία της ένωσης βοηθητικές υπηρεσίες στα παιδιά που έχουν ανάγκη. Πιο συγκεκριμένα προσφέρονται υπηρεσίες που αφορούν:

- την παροχή ιατρικών υπηρεσιών καθώς και την παροχή υλικής και ψυχολογικής υποστήριξης σε παιδιά και σε εφήβους που έχουν ανάγκη
- την παροχή κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης σε οικογένειες που έχουν ανάγκη
- την παροχή πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τα παιδιά που χρήζουν βοήθειας
- την προαγωγή εθελοντικών δράσεων
- τη διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών
- τη συνεχή προσπάθεια ανεύρεσης οικονομικών καθώς και υλικών πόρων που θα συμβάλλουν στην περαιτέρω εξέλιξη του έργου των σωματείων της ένωσης (Μαζί για το Παιδί, 2017).

Επιπλέον, ο οργανισμός Μαζί για το Παιδί μέσω της Γραμμής 115 25 προσφέρει δωρεάν:

- συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με προβλήματα που αντιμετωπίζουν παιδιά έως 18 ετών
- πληροφορίες σχετικά με υπηρεσίες που παρέχουν άλλοι φορείς πανελλαδικά σχετικές με τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών τους
- λήψη ανώνυμων και επώνυμων καταγγελιών σχετικές με περιστατικά παιδικής κακοποίησης
- απαντήσεις σχετικές με παιδιά με ειδικές ανάγκες
- βοήθεια και υποστήριξη σχετικά με περιστατικά επιθετικής συμπεριφοράς, οριοθέτησης και ενδοοικογενειακής βίας

Η Γραμμή δέχεται πάνω από 6.000 κλήσεις κάθε χρόνο. Όλες οι κλήσεις που δέχεται η Γραμμή 115 25 παραμένουν εμπιστευτικές, δεν επιτρέπεται η διαδικασία ηχογράφησης τους και το προσωπικό που παρέχει τη βοήθεια έχει δεσμευθεί σχετικά με την τήρηση απορρήτου των κλήσεων (Μαζί για το Παιδί, 2017).

5.4 ΕΛΙΖΑ – Εταιρεία κατά της κακοποίησης του παιδιού

Το ΕΛΙΖΑ είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση η οποία συνεργάζεται με την Ένωση «Μαζί για το Παιδί» και σκοπός της είναι η προστασία και η προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών που έχουν βιώσει ή υπάρχει ο κίνδυνος να βιώσουν περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης. Το ΕΛΙΖΑ δίνει επίσης ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά προσχολικής ηλικίας (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Το ΕΛΙΖΑ έχει ως στόχο:

- την πρόληψη όλων των πιθανών μορφών παραμέλησης ή κακοποίησης των παιδιών, με την ενημέρωση και τη διεξαγωγή διαφόρων προγραμμάτων
- την ευαισθητοποίηση του κοινού απέναντι στα θέματα κακοποίησης ανηλίκων και την παρότρυνση των ενηλίκων να καταγγέλλουν περιπτώσεις παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο.
- την ενημέρωση και την κατάλληλη εκπαίδευση των παιδιών, τα οποία από μικρή σχετικά ηλικία πρέπει να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους καθώς και τους πιθανούς τρόπους που θα μπορούσαν να προστατεύσουν σε κάθε περίπτωση τον εαυτό τους.
- τη στήριξη και τη σωστή καθοδήγηση των γονιών που συχνά αντιδρούν βίαια στα παιδιά τους χωρίς να μπορούν να ελέγξουν τους εαυτούς τους και αναζητούν βοήθεια για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημά τους.
- την παροχή νομικών υπηρεσιών, συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών διαπαιδαγώγησης σε όσους χρειάζονται και ψάχνουν βοήθεια για να καταφέρουν να προστατεύσουν ένα παιδί.
- την πλήρη εφαρμογή της σύμβασης σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού στη διαδικασία υλοποίησης κάθε προγράμματος που διεξάγεται από το

Σωματείο ΕΛΙΖΑ και αφορά κακοποιημένα παιδιά ή παιδιά που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο παραβίασης των δικαιωμάτων τους.

- την ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των υπεύθυνων επαγγελματιών υγείας σχετικά με τα φαινόμενα των κακοποιημένων και παραμελημένων παιδιών που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα
- τη διεξαγωγή επιμορφωτικών προγραμμάτων που αφορούν την παιδική προστασία (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το ΕΛΙΖΑ δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και ένας από τους βασικότερους στόχους του είναι η πρόληψη των περιστατικών παραμέλησης και κακοποίησης των παιδιών αυτών. Το ΕΛΙΖΑ σε συνεργασία με την αστική μη κερδοσκοπική εταιρία « Ένα Παιδί, ένας Κόσμος» (ΕΠΕΚ) έθεσαν σε λειτουργία το πρόγραμμα ΒΗΜΑ. Το πρόγραμμα ΒΗΜΑ αφορά οικογένειες που έχουν ανάγκη την υποστήριξη και την παροχή συμβουλών σχετικά με τη διαχείριση ποικίλων προβλημάτων προσχολικής ηλικίας όπως είναι η εφαρμογή ορίων και η διαχείριση δύσκολων συμπεριφορών (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Επιπλέον, το πρόγραμμα ΒΗΜΑ στηρίζει ιδιαίτερα οικονομικά ευάλωτες οικογένειες που βιώνουν περιστατικά ανεργίας, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η έγκαιρη παροχή βοήθειας σε ευάλωτες οικογένειες και η επιλογή αποτελεσματικών λύσεων στα εκάστοτε προβλήματα τους συχνά είναι ιδιαίτερα σημαντική μιας και δρα προληπτικά στα ενδεχόμενα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Εκτός από το πρόγραμμα ΒΗΜΑ το 2009 το Σωματείο ΕΛΙΖΑ ίδρυσε σε συνεργασία με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος τον πρώτο Ξενώνα Θεραπείας και Αποκατάστασης που αφορούσε κακοποιημένα και παραμελημένα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην Ελλάδα. Στον Ξενώνα είχε τη δυνατότητα να ενταχθεί κάθε παιδί προσχολικής ηλικίας που είχε υποστεί παραμέληση, εγκατάλειψη και ψυχολογική, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση. Τα Παιδικά Χωριά SOS συνέβαλαν σημαντικά στην έκβαση του προγράμματος μιας και διέθεταν μεγάλη εμπειρία στα φαινόμενα της παιδικής προστασίας και στη φροντίδα των κακοποιημένων παιδιών. Το επιστημονικό υπόβαθρο που διέθετε ο Ξενώνας και ο πρότυπος τρόπος με τον οποίο λειτουργούσε είχαν ως αποτέλεσμα την ανάδειξή του σε διεθνές επίπεδο. Το Φεβρουάριο του 2016 ολοκληρώθηκε η συνεργασία του

σωματείου ΕΛΙΖΑ με τον Ξενώνα και την ευθύνη της λειτουργίας τους έχουν πλέον αναλάβει τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Το σωματείο ΕΛΙΖΑ στα πλαίσια του στόχου που είχε θέσει σχετικά με την πρόληψη και την έγκαιρη αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών, διοργάνωσε το 2016 την 1^η Πανελλαδική Εκστρατεία κατά της Κακοποίησης Ανηλίκων, κατά την οποία εφάρμοσε δύο νέα προγράμματα.

Η Πανελλαδική Εκστρατεία κατά της Κακοποίησης Ανηλίκων κατάφερε από τον πρώτο κιόλας χρόνο εφαρμογής της να προσφέρει επιμόρφωση σε 1.220 επαγγελματίες υγείας, αρχικά σε γιατρούς ανεξαρτήτου ειδικότητας που ασχολούνται με τη φροντίδα παιδιών και στη συνέχεια το πρόγραμμα πρόκειται να συνεχιστεί και σε άλλους κλάδους επαγγελμάτων. Βασικός στόχος των επιμορφωτικών προγραμμάτων είναι να αποκτήσουν οι επαγγελματίες της υγείας γνώσεις σχετικά με την αναγνώριση και τον εντοπισμό των σημάδιων κακοποίησης στα παιδιά έτσι ώστε να μπορούν να κινητοποιηθούν άμεσα ενημερώνοντας τις αρμόδιες αρχές (ΕΛΙΖΑ, 2017).

Η Πανελλαδική Εκστρατεία κατά της Κακοποίησης των Ανηλίκων συνεχίζεται με το πρόγραμμα «Safe Touches», δηλαδή «Ασφαλές Άγγιγμα», η υλοποίηση του οποίου γίνεται με την επιστημονική συνεργασία του Οργανισμού Πρόληψης παιδικής κακοποίησης της Νέας Υόρκης – The New York Society for the Prevention of Cruelty to Children (NYSPCC). Στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι η πρόληψη των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Το πρόγραμμα απευθύνεται κατά βάση σε μικρά παιδιά αλλά και σε γονείς και εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται να ενημερωθούν (ΕΛΙΖΑ, 2017).

5.5 Ο Συνήγορος του Πολίτη

Το 1997 δημιουργήθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη, μία ανεξάρτητη αρχή που έχει ως στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. Οι υπηρεσίες που παρέχει ο Συνήγορος του Πολίτη είναι δωρεάν προς τους πολίτες και ο έλεγχος της αρχής αυτής γίνεται μόνο από τη Βουλή. Από τον Ιούλιο του 2003 ο Συνήγορος του Πολίτη αναλαμβάνει και το ρόλο του Συνηγόρου του Παιδιού. Κύρια ασχολία του

Συνηγόρου του Παιδιού είναι να προστατεύει τα δικαιώματα των ανηλίκων παιδιών (Συνήγορος του Πολίτη, 2017).

Ο Συνήγορος του Παιδιού κυρίως αναλαμβάνει:

- τη διερεύνηση συγκεκριμένων παραβιάσεων που αφορούν την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών από φορείς ή άλλα άτομα
- να προάγει την ενημέρωση των δικαιωμάτων των παιδιών στο ευρύτερο κοινό και κυρίως στα παιδιά
- την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στα θέματα που άμεσα τα αφορούν
- την παρακολούθηση και την πλήρη εφαρμογή των νόμων που αφορούν τα παιδιά
- την υποβολή προτάσεων προς την Πολιτεία σχετικά με τη λήξη μέτρων που σχετίζονται με το συμφέρον των παιδιών
- την οργάνωση επισκέψεων στους χώρους διαμονής των παιδιών, με σκοπό τη συζήτηση των θεμάτων που τα απασχολούν
- να οργανώνει συναντήσεις με διάφορες ομάδες παιδιών σε σχολεία και σε άλλους χώρους φιλοξενία
- να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών μέσω του διαδικτύου, μέσω ειδικών εντύπων και μέσα από την ειδική τηλεφωνική γραμμή που είναι διαθέσιμη στο κοινό
- να προάγει τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, με μη κυβερνητικές οργανώσεις και διάφορους άλλους φορείς πρόνοιας όπου η κύρια ασχολία τους είναι τα παιδιά.
- τη διερεύνηση ενός σοβαρού περιστατικού παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού λαμβάνοντας δική του πρωτοβουλία
- να πραγματοποιεί επισκέψεις σε σχολεία, νοσοκομεία κ.α, με σκοπό να ελέγξει κατά πόσο προστατεύονται τα δικαιώματα των παιδιών (0-18, 2017).

Η παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού γίνεται συνήθως μετά από έγγραφη αναφορά που έχουν υποβάλει οι πολίτες σχετικά με περιστατικά που έχουν αντιληφθεί. Πολλές φορές ωστόσο, η παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού γίνεται και αυτεπάγγελτα. Αυτό συμβαίνει σε σοβαρές περιπτώσεις όπου ο ίδιος θεωρεί πως η παρέμβασή του είναι απαραίτητη. Επιπλέον, μέσω της γραμμής 800 11 32 000, ο Συνήγορος του Παιδιού δύναται να προβαίνει σε συστάσεις και να προτείνει λύσεις

όπου είναι απαραίτητο με σκοπό να διασφαλίζονται τα δικαιώματα των παιδιών (Συνήγορος του Πολίτη, 2017).

5.6 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) είναι ένας δημόσιος φορέας ο οποίος παρέχει υπηρεσίες που σκοπό έχουν να στηρίξουν κοινωνικά, άτομα που ανήκουν σε οικογένειες ή ακόμη και σε διάφορες άλλες πληθυσμιακές ομάδες οι οποίες βιώνουν σοβαρές καταστάσεις ανάγκης (ΕΚΚΑ, 2017).

Πιο συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες που παρέχει το ΕΚΚΑ περιλαμβάνουν:

- την ενημέρωση και παροχή συμβουλών που αφορούν σε θέματα πρόνοιας
- την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης σε μεμονωμένα φυσικά πρόσωπα, σε ολόκληρες οικογένειες αλλά και σε διάφορες ομάδες ανθρώπων
- την παροχή προσωρινής φιλοξενίας ατόμων που βιώνουν ψυχοκοινωνικές κρίσεις ή βρίσκονται σε σοβαρή ανάγκη
- τη διαμεσολάβηση και την περαιτέρω παραπομπή σε υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης που μπορούν να βοηθήσουν και προσφέρονται και από άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) διαθέτει επίσης την τηλεφωνική Γραμμή 1107 η οποία παρέχει δωρεάν υπηρεσίες και σ αυτή μπορούν να απευθυνθούν παιδιά:

- που επιθυμούν να ενημερώνονται για ζητήματα που τους απασχολούν
- που χρήζουν ψυχολογικής βοήθειας για δυσκολίες που έχουν βιώσει
- που έχουν βιώσει περιστατικά σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής κακοποίησης, περιστατικά εγκατάλειψης, παραμέλησης, εκφοβισμού, κ.α.
- που είναι θύματα εκμετάλλευσης, θύματα εμπορίας και άλλων παράνομων ενεργειών ή εγκληματικών πράξεων
- που συμμετείχαν σε διάφορων ειδών παραβατικές πράξεις
- που έχουν εγκαταλείψει την οικογενειακή τους στέγη

Στη γραμμή αυτή μπορούν επίσης να απευθυνθούν:

- γονείς και λοιποί συγγενείς με σκοπό να ενημερωθούν για θέματα που αφορούν τη δική τους αντιμετώπιση σε θέματα σχετικά με ανήλικα παιδιά
- εκπαιδευτικοί με σκοπό να ενημερωθούν για θέματα που αφορούν περιστατικά μαθητών τους
- επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας με σκοπό να ενημερωθούν για θέματα που αφορούν στην προστασία και φροντίδα των παιδιών
- αστυνομικές αρχές, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές με σκοπό την προστασία παιδιών που αντιμετωπίζουν κάποιον κίνδυνο
- πολίτες που με σκοπό να καταγγείλουν περιστατικά και να αναφέρουν ενέργειες που αφορούν παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο. Δίνεται επίσης η δυνατότητα στους πολίτες αν επιθυμούν να προσφέρουν εθελοντικά την στήριξή τους (ΕΚΚΑ, 2017).

Στο δίκτυο των προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΚΚΑ περιλαμβάνονται επίσης τα Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης, τα οποία έχουν ως έδρα το Νομό Αττικής και το Νομό Θεσσαλονίκης. Τα Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης απαρτίζονται από κοινωνικούς λειτουργούς, από ψυχολόγους και κοινωνιολόγους και συμβάλλουν στην παροχή ψυχολογικής στήριξης και κοινωνικής φροντίδας σε οικογένειες που έχουν ανάγκη. Στο δίκτυο των προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΚΚΑ περιλαμβάνεται επίσης η Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης η οποία παρέχει βοήθεια σε περιστατικά ψυχοκοινωνικής κρίσης, προσφέρει υποστήριξη και φιλοξενία (ΕΚΚΑ, 2017).

5.7 Λοιπές υπηρεσίες που σχετίζονται με την κακοποίηση των ανηλίκων

Το Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης, η Ανεξάρτητη Αρχή «Ο Συνήγορος του Πολίτη», το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), η Γενική Γραμματεία Νέα Γενιάς, η Ελληνική Επιτροπή UNICEF, το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και η Ελληνική Παιδιατρική Εταιρεία αποτελούν ιδρυτικά μέλη του Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά. Η ίδρυση του Δικτύου έγινε το 2005 μετά από

κοινή διαπίστωση των φορέων, η κύρια δράση των οποίων είναι το παιδί, ότι απαιτείται μια κοινή προσπάθεια ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την πρόληψη σωματικής βίας στα παιδιά (Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, 2017).

Βασικός στόχος του Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά είναι η διοργάνωση συντονισμένων δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, η περαιτέρω ενημέρωση των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας και η ανταλλαγή πληροφοριών με σκοπό την πρόληψη και την εξάλειψη των φαινομένων σωματικής τιμωρίας και κακοποίησης των παιδιών. Στόχος του Δικτύου είναι επίσης, να αναπτυχθούν μέσα από τις εκστρατείες ενημέρωσης γνώσεις σχετικά με τις σύγχρονες και κατάλληλες μεθόδους διαπαιδαγώγησης που αναφέρονται στις παιδαγωγικές επιστήμες (Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, 2017).

Συνοψίζοντας, βοήθεια σχετικά με περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων καθώς και καταγγελίες ανάλογων περιστατικών μπορούν να γίνονται στα παραρτήματα Αστυνομικών Διευθύνσεων, στην Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθηνών, στην Ιατροδικαστική Υπηρεσία Πειραιά, στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης καθώς και στις γραμμή 1107 - Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας, στη γραμμή 197 – Τηλεφωνική Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας, όπου παρέχονται επίσης δωρεάν υπηρεσίες.

6ο Κεφάλαιο

Πρότυπες υπηρεσίες σχετικά με την κακοποίηση του παιδιού στον ευρωπαϊκό χώρο

Στη χώρα μας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπάρχουν αρκετοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση και πρόληψη της κακοποίησης και παραμέλησης των ανηλίκων. Οι οργανισμοί αυτοί προσφέρουν υπηρεσίες με απώτερο σκοπό την προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών. Ο θεσμός του Συνηγόρου του Παιδιού άρχισε σταδιακά τη λειτουργία του σε πολλές χώρες της Ευρώπης αλλά και στην Ελλάδα και είχε ως στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού. Ωστόσο, στον ευρωπαϊκό χάρτη κυριαρχούν κυρίως δύο μοντέλα παιδικής προστασίας που κυρίως εστιάζουν στην ενίσχυση του οικογενειακού περιβάλλοντος με σκοπό την εύρεση λύσεων και την καταπολέμηση των περιστατικών κακοποίησης. Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα Simba και Tabaluga στην Αυστρία, το πρόγραμμα Gatekeeping στη Σουηδία και την Ισλανδία. Πληροφορίες δίνονται επίσης για τον οργανισμό EuroChild.

6.1 Κέντρα Simba και Tabaluga (Αυστρία)

Το κέντρο Simba στην Αυστρία αποτελεί ένα χώρο προστασίας και πρόληψης της παιδικής κακοποίησης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα Simba εξασφαλίζονται καταλύματα στα παιδικά χωριά S.O.S για παιδιά που έχουν ανάγκη από στήριξη και φροντίδα ενώ παράλληλα παρέχεται υποστήριξη και καθοδήγηση στις οικογένειες των παιδιών αυτών για να μπορέσουν τα παιδιά να επιστρέψουν στην οικογενειακή τους στέγη το συντομότερο δυνατό. Το πρόγραμμα παρέχει βοήθεια άμεσα στα παιδιά που έχουν ανάγκη (χωρίς να παρεμβάλλονται γραφειοκρατικές διαδικασίες). Οι κοινωνικές υπηρεσίες αναλαμβάνουν την παραπομπή των παιδιών στο κέντρο, τα οποία μπορούν να διαμείνουν εκεί έως επτά μήνες (σε εξαιρετικές περιπτώσεις έως ένα χρόνο) (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια παραμονής των παιδιών στο χώρο προστασίας το κέντρο δίνει ιδιαίτερη προσοχή στους γονείς των παιδιών. Οι γονείς συμμετέχουν σε προγράμματα συμβουλευτικής και υποστήριξης που αποτελούνται από ειδικούς και οργανώνονται από το κέντρο προστασίας. Επιπλέον, οι γονείς επισκέπτονται, γνωρίζουν το χώρο διαμονής των παιδιών τους και συμμετέχουν και σε ομαδικές δραστηριότητες μαζί με τα παιδιά. Επιπλέον, όσο τα παιδιά διαμένουν στους χώρους προστασίας γίνεται προσπάθεια να συνεχίζουν κανονικά τις σχολικές και εξωσχολικές τους δραστηριότητες.

Όταν το περιβάλλον της οικογένειας αρχίζει να σταθεροποιείται, γίνεται και η προσπάθεια προετοιμασίας του παιδιού με σκοπό την επιστροφή στην οικογενειακή του στέγη. Ωστόσο, πάρα τις προσπάθειες που έχουν γίνει, υπάρχει η πιθανότητα κάποια παιδιά να μην επιστρέψουν στην οικογένειά τους αλλά να δοθούν σε ανάδοχες οικογένειες. Η απόφαση θα παρθεί από τους γονείς, τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους υπόλοιπους επαγγελματίες που συνεργάζονται με το κέντρο Simba. Όλες οι ενέργειες γίνονται με σκοπό να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό για το εκάστοτε παιδί.

Την ίδια διαδικασία ακολουθεί και το κέντρο Tabaluga, στο οποίο επίσης τα παιδιά παραμένουν προσωρινά και γίνεται προσπάθεια να επιστρέψουν μελλοντικά στις οικογένειές τους (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

6.2 Πρόγραμμα «Gatekeeping» (Ισλανδία – Σουηδία)

Το πρόγραμμα απευθύνεται στην αντιμετώπιση και στην προστασία των παιδιών που είναι θύματα ή διατρέχουν τον κίνδυνο παραμέλησης και κακοποίησης. Το πρόγραμμα διαθέτει αυστηρά κριτήρια ένταξης και παρέχει υπηρεσίες μόνο σε εκείνους που τα ικανοποιούν. Το πρόγραμμα «gatekeeping» έχει ως βάση του την αρχή πως η προστασία του παιδιού θα πρέπει ιδανικά να προέρχεται μέσα από την οικογένεια. Σύμφωνα με το πρόγραμμα η προστασία που παρέχεται στα παιδιά από εξωτερικούς φορείς αποτελεί την έσχατη λύση (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

Πριν την εφαρμογή της τοποθέτησης ενός παιδιού σε κάποιο ίδρυμα, πρέπει απαραίτητα να προηγείται η καθοδήγηση, η υποστήριξη καθώς και η ενδυνάμωση της οικογένειας. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ισλανδίας όπου οι τοπικές

κοινωνικές υπηρεσίες προστασίας του παιδιού φροντίζουν από την αρχή ώστε να γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες με σκοπό να ξεπεραστεί το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η κάθε οικογένεια. Εάν δεν γίνει εφικτή η προσπάθεια αποκατάστασης του προβλήματος στην οικογένεια, μόνο τότε θεωρείται απαραίτητη η απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά του. Στη συνέχεια μεσολαβούν οι αρμόδιες για την προστασία του παιδιού κρατικές υπηρεσίες οι οποίες φροντίζουν για την τοποθέτηση των παιδιών σε κάποιο ίδρυμα (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

Το πρόγραμμα «Gatekeeping» εφαρμόζεται επίσης και στη Σουηδία. Η τοπική αυτοδιοίκηση φροντίζει ώστε να παρέχονται από την αρχή όλες οι κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης της οικογένειας και του παιδιού. Οι κοινωνικές υπηρεσίες φροντίζουν για την παροχή υπηρεσιών από τους δήμους που έχουν ως στόχο την προστασία του παιδιού και της οικογένειάς του. Δημιουργείται επίσης ένας φορέας αξιολόγησης της κατάστασης που αντιμετωπίζει το παιδί ώστε στη συνέχεια, σύμφωνα με την αξιολόγηση των αναγκών του παιδιού και της οικογένειας και να λαμβάνονται όλες οι απαραίτητες ενέργειες των περιστατικών. Επιπλέον, βασική ενέργεια των φορέων είναι η ανάπτυξη ενός συστήματος που θα παρέχει συνεχώς πληροφόρηση και θα καταγράφει την πορεία όλων των εγγεγραμμένων περιστατικών (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

6.3 Το EuroChild

Το Eurochild είναι ένα δίκτυο οργανισμών και ατόμων που εργάζονται σε όλη την Ευρώπη με σκοπό να προάγουν τα δικαιώματα και την ευημερία των παιδιών και των νέων. Η αποστολή του EuroChild είναι η προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών μέσω της συνηγορίας, της ανταλλαγής μελών και της έρευνας. Το έργο του οργανισμού στηρίζεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. Το δίκτυο του οργανισμού συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI). Το Eurochild έχει 165 μέλη, εκ των οποίων τα 123 είναι πλήρη μέλη, 39 συνεργαζόμενα μέλη και 3 επίτιμα μέλη σε 33 χώρες (EuroChild, 2017).

Με τα χρόνια το Eurochild έχει γίνει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο δίκτυο για το έργο της για την προώθηση των δικαιωμάτων και της ευημερίας των παιδιών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καθορίσει μια στρατηγική σύμπραξη - αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο του οργανισμού για την επένδυση στα παιδιά και στη στήριξη της εφαρμογής της σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Το EuroChild διοργανώνει εκστρατείες σε μια κοινή πλατφόρμα με τη UNICEF και 13 άλλες οργανώσεις σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών, ώστε να αποκτήσει η Ε.Ε. ηγετικό ρόλο στην προσπάθεια προαγωγής των δικαιωμάτων των παιδιών (EuroChild, 2017).

6.4 Ο Συνήγορος του Παιδιού

Η λειτουργία της ανεξάρτητης αρχής «Ο Συνήγορος του Παιδιού» ξεκίνησε από τα σκανδιναβικά κράτη, πιο συγκεκριμένα από την Σουηδία. Η ενέργεια αυτή προηγήθηκε χρονικά της Συνθήκης των Δικαιωμάτων του Παιδιού, και κατάφερε να προωθήσει την ιδέα σε διεθνές επίπεδο, κατά τη διάρκεια του Διεθνούς Έτους για το Παιδί το 1979 (Κασιμάτης, 2011).

Το 1981 αρχίζει η λειτουργία του θεσμού στη Νορβηγία και στη Φιλανδία παράλληλα και γίνονται προσπάθειες να λειτουργήσει στα πλαίσια μη κυβερνητικής οργάνωσης. Το 1989 ο Συνήγορος του παιδιού λειτουργεί στην Αυστρία σε περιφερειακό επίπεδο. Στη συνέχεια γίνονται προσπάθειες να θεσμοθετηθεί ο θεσμός του Συνηγόρου του Παιδιού και στη Σουηδία το 1990. Το 1992 στο πλαίσιο του Συνηγόρου του πολίτη δημιουργείται στην Πορτογαλία η υπηρεσία άμεσης επικοινωνίας των παιδιών με ειδική υπηρεσία που αφορά το παιδί. Στη Δανία από το 1994 λειτουργεί το Εθνικό Συμβούλιο για το παιδί, το 1995 λειτουργεί στην Ισλανδία ενώ από το 1996 γίνονται οι πρώτες ενέργειες λειτουργίας και στην Ισπανία (Κασιμάτης, 2011).

Στην Ελλάδα με σκοπό την εφαρμογή, την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού δημιουργήθηκε και λειτουργεί στο πρότυπο του διεθνώς καταξιωμένου πλαισίου ο θεσμός του «Συνηγόρου του Παιδιού» από το 1998 και η λειτουργία του διέπεται από το Νόμο 3094/2003. Αρχικά το 1997 θεσπίστηκε η Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη. Στη συνέχεια ωστόσο έγινε σύσταση από την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ στην Ελλάδα να καθορίσει πιο συγκεκριμένα το ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη ώστε να μπορεί να επιληφθεί

υποθέσεις που να αφορούν και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ανηλίκων. Ένα χρόνο μετά από εθνικές διαβουλεύσεις αποφασίστηκε η περαιτέρω λειτουργία του Συνηγόρου του Πολίτη και σε θέματα σχετικά με τα δικαιώματα του Παιδιού (Ντίκου, 2009).

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τη δυνατότητα της άμεσης αυτεπάγγελτης παρέμβασης σε περιπτώσεις που αντιλαμβάνεται να συμβαίνουν σοβαρές παραβιάσεις. Επιπλέον ο Συνήγορος του Πολίτη διερευνά τις υφιστάμενες συνθήκες σε φορείς που ασχολούνται με το παιδί με σκοπό να διαπιστώσει εάν τηρείται η νομιμότητα ή εάν παραβιάζονται τα δικαιώματα του παιδιού. Ο Συνήγορος του Παιδιού ανέλαβε πολλές πρωτοβουλίες όπως η ίδρυση του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά. Σύμφωνα με τους Μπαλούρδο και Φρονίμου (2011) ο Συνήγορος του Παιδιού σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις και με άλλους δημόσιους φορείς κατάφερε να αναδείξει την ανάγκη κατάργησης της εφαρμογής σωματικής τιμωρίας ως ένα μέσο σωφρονισμού των παιδιών. Κατάλληλο μέσο σωφρονισμού είναι ο διάλογος καθώς και άλλα μέσα διαπαιδαγώγησης τα οποία δεν περιέχουν βία.

Ο Συνήγορος του Παιδιού Συμμετείχε επίσης στην νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τη σύνταξη του νόμου ενάντια στην οικογενειακή βία (Ν. 3500/06), ενώ έχει υποστηρίξει και σχολιάσει και άλλες νομοθετικές πρωτοβουλίες σχετικές με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών (Μόσχος, 2008).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης περιλαμβάνει στις κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή των εθνικών στρατηγικών που αφορούν τα μέτρα κατά της βίας των παιδιών, συνηγορεί σχετικά με την ίδρυση, από τα κράτη μέλη, φορέων ανεξάρτητων που να μπορούν να προωθούν και να εγγυώνται τα δικαιώματα των παιδιών. Επιπλέον να αναλαμβάνουν δράσεις για την προστασία των παιδιών από τις εκάστοτε μορφές βίας. Ο Συνήγορος του Παιδιού αναφέρεται ως ιδανικό παράδειγμα ανεξάρτητης αρχής η οποία αφορά περιπτώσεις κακοποίησης ανηλίκων, παιδιών που ζουν σε ιδρύματα ή γενικότερων περιστατικών (Μπαλούρδος και Φρονίμου, 2011).

7^ο Κεφάλαιο

Μεθοδολογία έρευνας

7.1 Αντικείμενο της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, αναφορά της οποίας έγινε στα κεφάλαια που προηγήθηκαν, παρατηρούμε πως το φαινόμενο της κακοποίησης των ανηλίκων παρουσιάζει με την πάροδο του χρόνου αυξητικές τάσεις. Προσπάθειες αντιμετώπισης και πρόληψης του φαινομένου γίνονται από πολλούς οργανισμούς, ιδιαίτερα σημαντική είναι ωστόσο και η συμβολή του σχολείου.

Κύριος στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στα περιστατικά της παιδικής κακοποίησης καθώς επίσης και η διερεύνηση της ικανότητάς τους να αναγνωρίζουν και στη συνέχεια να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους περιστατικά. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν στην παρούσα εργασία είναι:

- Σε πιο βαθμό θεωρούν οι εκπαιδευτικοί πως είναι υπεύθυνοι για τον εντοπισμό και την καταγγελία φαινομένων κακοποίησης ανηλίκων;
- Πόσο προετοιμασμένοι είναι οι εκπαιδευτικοί ώστε να αναγνωρίζουν τα περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων;
- Ποια διαδικασία ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί όταν έρχονται αντιμέτωποι με περιπτώσεις κακοποίησης;

Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την έρευνα μας, αναμφίβολα θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις γνώσεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στα φαινόμενα της παιδικής κακοποίησης. Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν τη βάση για την περαιτέρω ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας και τη βελτίωση της συμβολής του σχολείου στην αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης.

7.2 Επιλογή δείγματος

Για τη διεξαγωγή της έρευνάς μας έγινε χρήση της άμεσης μεθόδου σύμφωνα με την οποία ο σκοπός της έρευνας έχει καθοριστεί εξ αρχής. Η μέθοδος αυτή επιλέχτηκε ώστε να μπορέσουν οι ερωτώμενοι να απαντήσουν με ευκολία στις ερωτήσεις, οι οποίες είναι διατυπωμένες με σαφήνεια (Παππάς, 2002) και αφορούν τις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα φαινόμενα παιδικής κακοποίησης. Η δειγματοληψία στην έρευνά μας χαρακτηρίζεται μη πιθανοθεωρητική (nonprobability sampling). Στη μη πιθανοθεωρητική δειγματοληψία η πιθανότητα επιλογής των μελών του πληθυσμού δεν είναι γνωστή. Η επιλογή γίνεται με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία είναι επιθυμητά στο δείγμα. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για δειγματοληψία ευκολίας κατά την οποία χρησιμοποιείται το δείγμα του πληθυσμού το οποίο είναι διαθέσιμο τη χρονική στιγμή που γίνεται η διεξαγωγή της έρευνας (Τσίμπος και Γεωργιακώδης, 1999).

Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της έρευνάς μας προέρχεται από εκπαιδευτικούς οι οποίοι εργάζονται στο δημόσιο τομέα της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα για τις ανάγκες επιλογής του δείγματος της έρευνας μας έγινε επίσκεψη στο 15ο Γυμνάσιο Πατρών, στο 34ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών, στο 6θεσιο Δημοτικό Σχολείο Μιντιλογλίου, στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών (Στρούμπειο), στο 7ο Γυμνάσιο Πατρών και στο 1ο Γυμνάσιο Παραλίας Πατρών όπου εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα παραπάνω σχολεία απάντησαν στα ερωτηματολόγια της έρευνάς μας.

7.3 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνά μας έγιναν με τη χρήση ερωτηματολογίων (*παρατίθεται στο Παράρτημα*), η διανομή των οποίων έγινε σε έντυπη μορφή και με την άμεση παρουσία μας στους χώρους εργασίας των ερωτώμενων. Ο τρόπος αυτός βοήθησε σημαντικά στην άμεση συλλογή των απαντήσεων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνά μας. Το διάστημα που απαιτήθηκε για την ολοκλήρωση της συλλογής των απαντήσεων ήταν από τις 5 έως τις 20

Νοεμβρίου 2017. Στο διάστημα αυτό και μετά την επίσκεψη μας σε σχολεία της περιοχής κατάφεραν να συμπληρωθούν συνολικά 34 ερωτηματολόγια.

Στη συνέχεια έγινε καταχώριση των ερωτηματολογίων στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS (Statistical Package for Social Sciences ver. 24) και ακολούθησε η κατάλληλη κωδικοποίηση και η επεξεργασία αυτών.

7.4 Δομή ερωτηματολογίου

Η τελική μορφή του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της έρευνά μας αποτελείται από δημογραφικές ερωτήσεις όπως είναι για παράδειγμα το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης, ο τόπος κατοικίας κ.α. το ερωτηματολόγιο διαθέτει επίσης ερωτήσεις κλειστού τύπου σε μορφή πολλαπλής επιλογής, διχοτομημένων ερωτήσεων καθώς και ερωτήσεις που είναι διατυπωμένες σύμφωνα με την πεντάβαθμη κλίμακα «Likert» και με διαβάθμιση από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (συμφωνώ απόλυτα).

Πριν γίνει η διανομή των τελικών ερωτηματολογίων, έγινε χρήση ενός πιλοτικού ερωτηματολογίου σε 2 ερωτώμενους, με σκοπό να διαπιστωθεί αν όλες οι ερωτήσεις είναι κατανοητές, αν το ερωτηματολόγιο διαθέτει την κατάλληλη έκταση και πόσος χρόνος απαιτείται για τη συμπλήρωσή του (Ζαφειρόπουλος, 2005).

Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε τελικά σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα παραθέτονται οι ερωτήσεις των δημογραφικών στοιχείων, στη δεύτερη ενότητα παραθέτονται ερωτήσεις οι οποίες αφορούν την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη δυνατότητα εντοπισμού και στη συνέχεια αναφοράς περιστατικών κακοποίησης ανηλίκων. Στην τρίτη ενότητα περιλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικά με τη γενικότερη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην κακοποίηση. Για τις ανάγκες σύνταξης του ερωτηματολογίου έγινε χρήση ερωτήσεων από την κλίμακα των Hawkins and McCallum (2001) η οποία έχει ελεγχθεί για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της.

7.5 Περιορισμοί έρευνας

Ένας από τους σημαντικότερους περιορισμούς της έρευνας μας είναι αναμφίβολα το περιορισμένο διαθέσιμο δείγμα ($n=34$) από το οποίο προέκυψαν τα αποτελέσματα της έρευνας. Επιπλέον, ένας ακόμη περιορισμός στην παρούσα έρευνα είναι η αδυναμία εύρεσης ή ύπαρξης προσωπικών email των εκπαιδευτικών επίσης αποτελεί ένα περιορισμό στην έρευνά μας, μιας και θα υπήρχε η δυνατότητα δημιουργίας ενός ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου το οποίο θα πρόσφερε απαντήσεις, χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία μας στους χώρους εργασίας των εκπαιδευτικών. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να συλλεχθούν περισσότερες απαντήσεις αλλά και ένα γεωγραφικά διασκορπισμένο δείγμα.

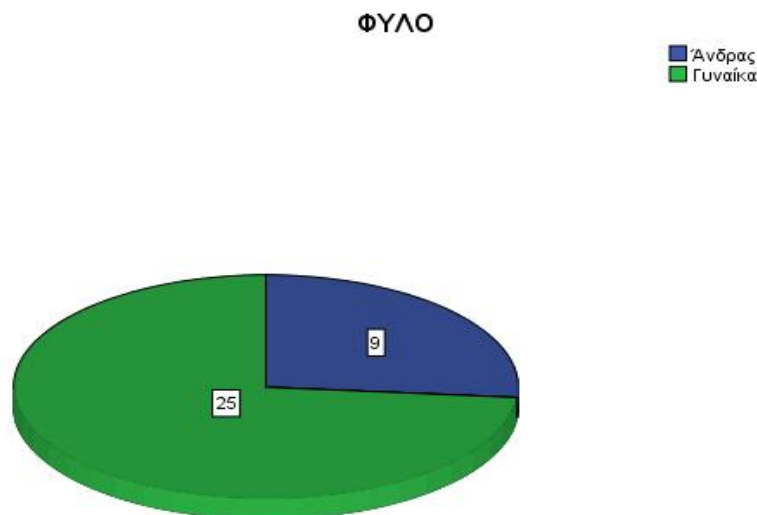
8^ο Κεφάλαιο

Αποτελέσματα

8.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων

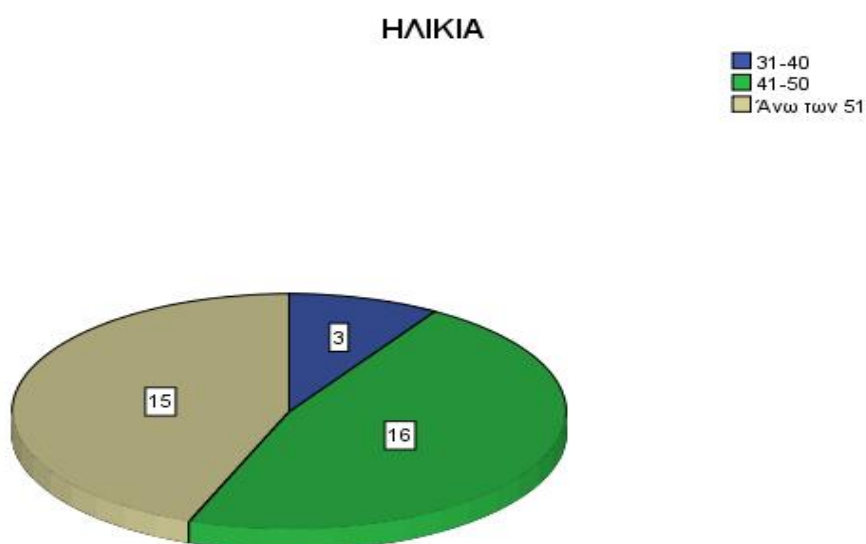
Όπως αναφέρθηκε παραπάνω έγινε ηλεκτρονική καταχώριση των δεδομένων του δείγματος και στη συνέχεια έλαβε χώρα η κατάλληλη κωδικοποίησή τους. Σε ότι αφορά τα δεδομένα που αφορούν το φύλο η τιμή 1 ορίστηκε για τις απαντήσεις που δόθηκαν από άντρες και η τιμή 2 για τις απαντήσεις που δόθηκαν από τις γυναίκες που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία. Μετά την επεξεργασία των δεδομένων παρατηρούμε πως από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα οι 9 (ποσοστό 26,5%) ήταν άνδρες και οι 25 (ποσοστό 73,5%) ήταν γυναίκες (Γράφημα 8.1).

Γράφημα 8.1: Φύλο

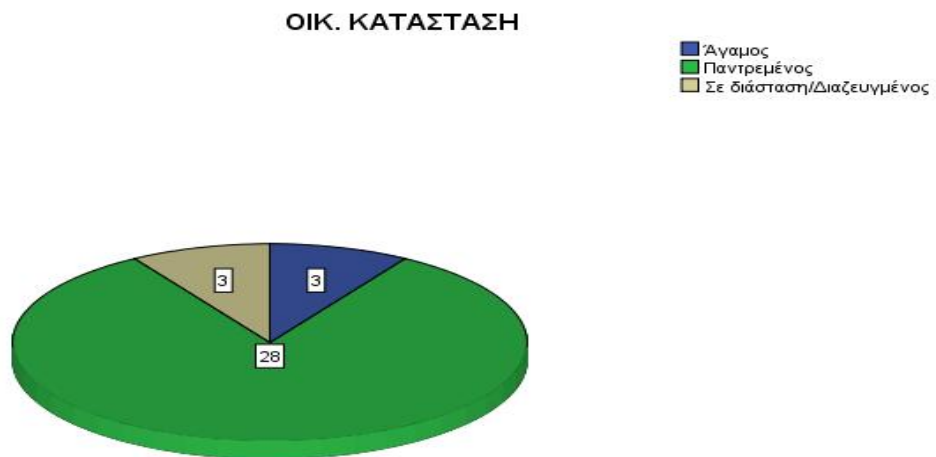
Ανάλογη κωδικοποίηση έγινε και για τις υπόλοιπες απαντήσεις και μετά από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψε πως από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα οι 3 ήταν από 31 έως 40 ετών (ποσοστό 8,8%), οι 16 ήταν από 41 έως 50 ετών (ποσοστό 47,1%) και υπόλοιποι 15 ήταν άνω των 51 ετών (ποσοστό 44,1%). Παρατηρούμε επίσης, πως κανείς από τους συμμετέχοντες δεν ήταν κάτω των 30 ετών (Γράφημα 8.2).

Γράφημα 8.2: Ηλικία

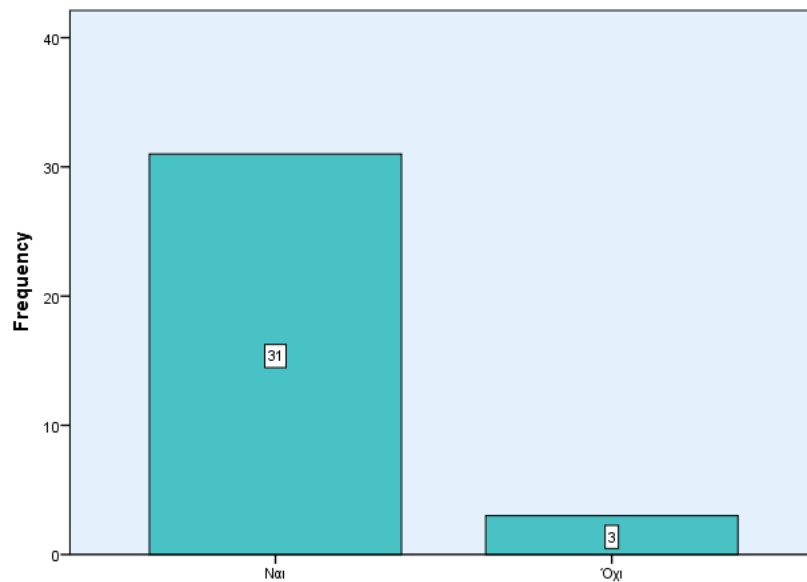
Παράλληλα, οι 3 από τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας είναι άγαμοι (ποσοστό 8,8%) και ακόμη 3 (ποσοστό 8,8%) είναι σε διάσταση ή διαζευγμένοι, ενώ οι 28 από τους ερωτώμενους είναι παντρεμένοι (Γράφημα 8.3).

Γράφημα 8.3:Οικογενειακή Κατάσταση

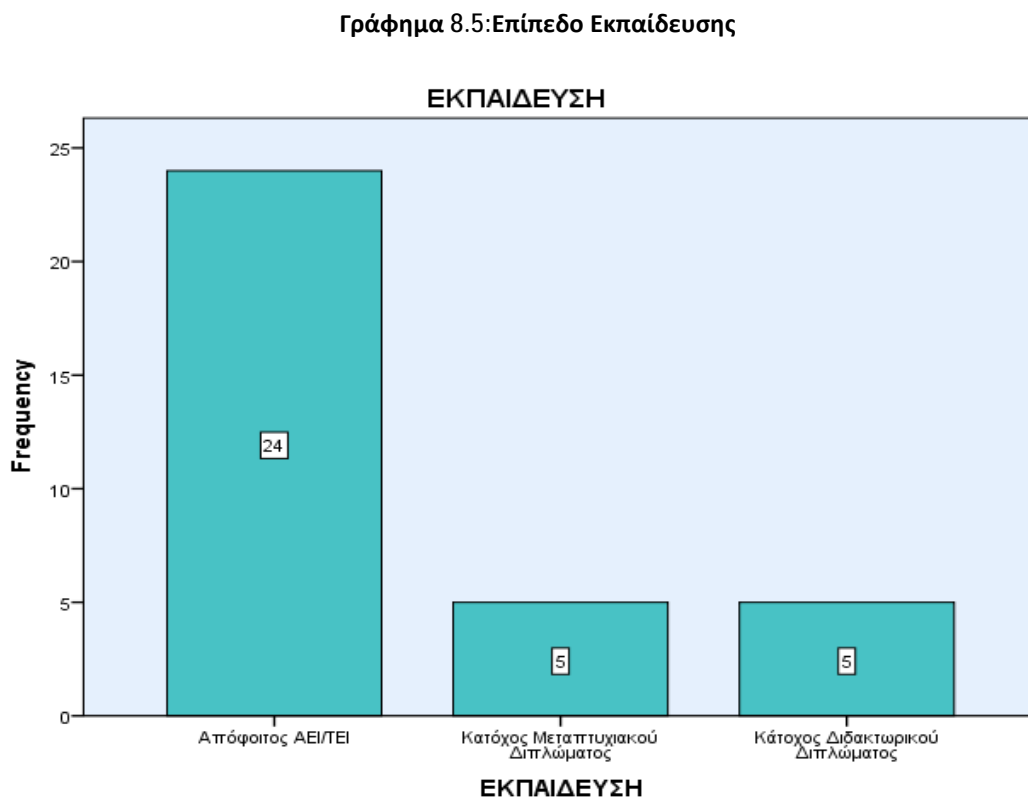

Επίσης, οι 31 από τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας έχουν παιδιά (ποσοστό 91,2%) και 3 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 8,8%) δεν έχουν (Γράφημα 8.4).

Γράφημα 8.4:Υπαρξη Παιδιών

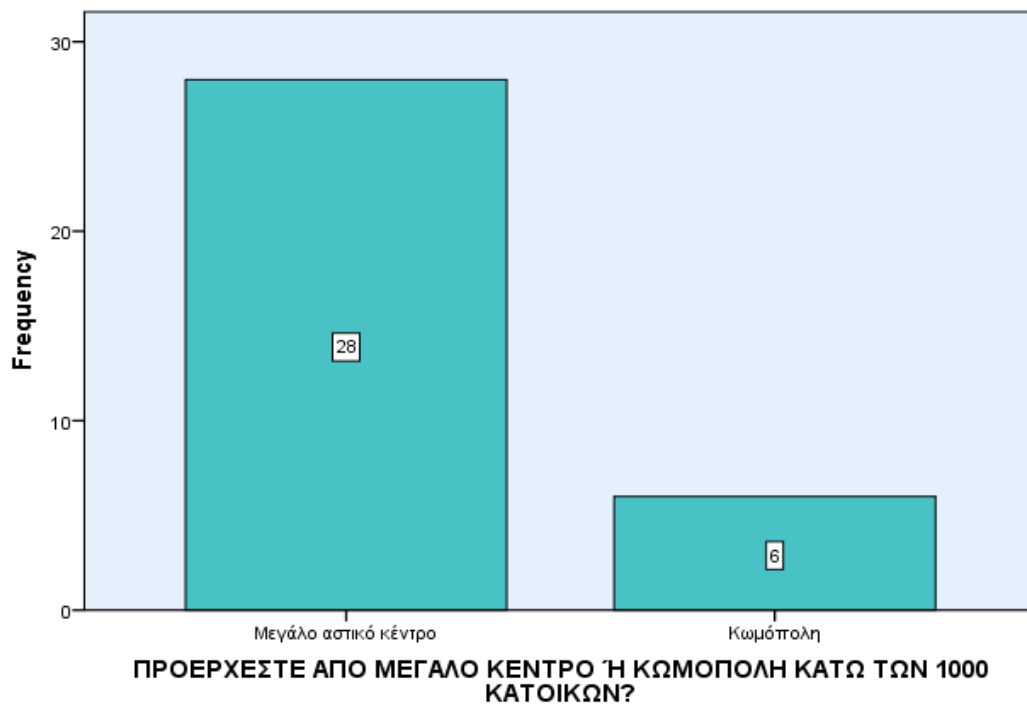

Επίσης, από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα παρατηρούμε πως οι 24 (ποσοστό 70,6%) ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, οι 5 (ποσοστό 14,7%) ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος και οι υπόλοιποι 5 (ποσοστό 14,7%) ήταν κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος (Γράφημα 8.5).

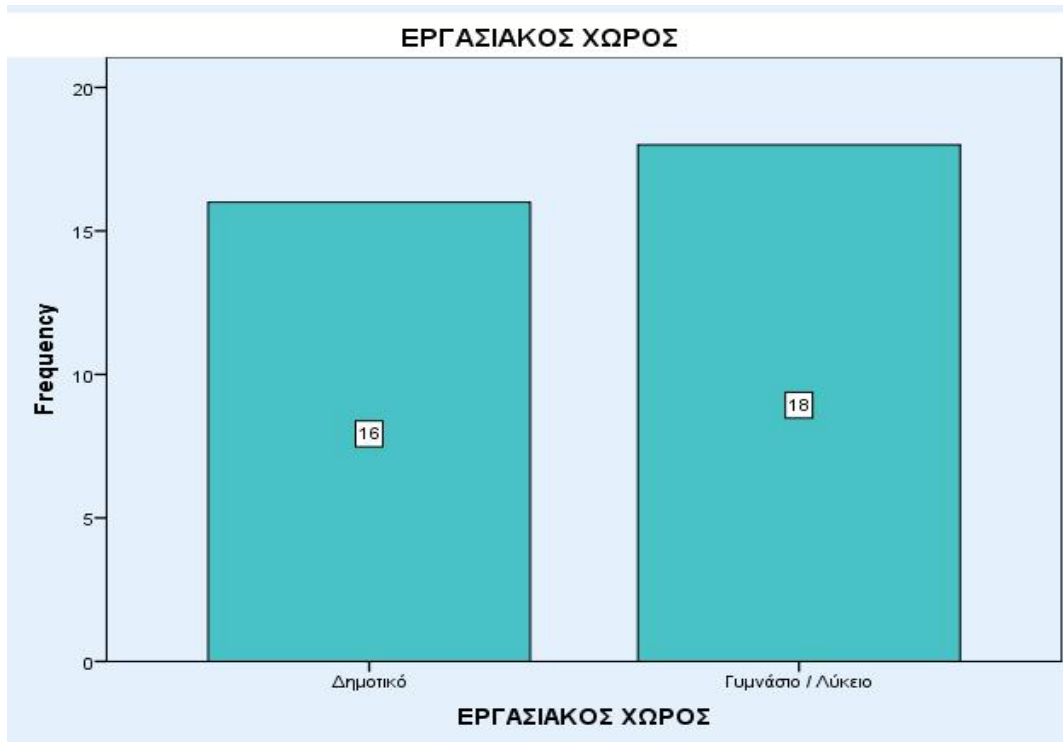
Επιπλέον, 28 από τους ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα παρατηρούμε πως οι 28 (ποσοστό 82,4%) είναι κάτοικοι μεγάλων αστικών κέντρων ενώ μόλις 6 από τους συμμετέχοντες κατοικούν σε κωμόπολη (Γράφημα 8.6).

Γράφημα 8.6: Τόπος Κατοικίας

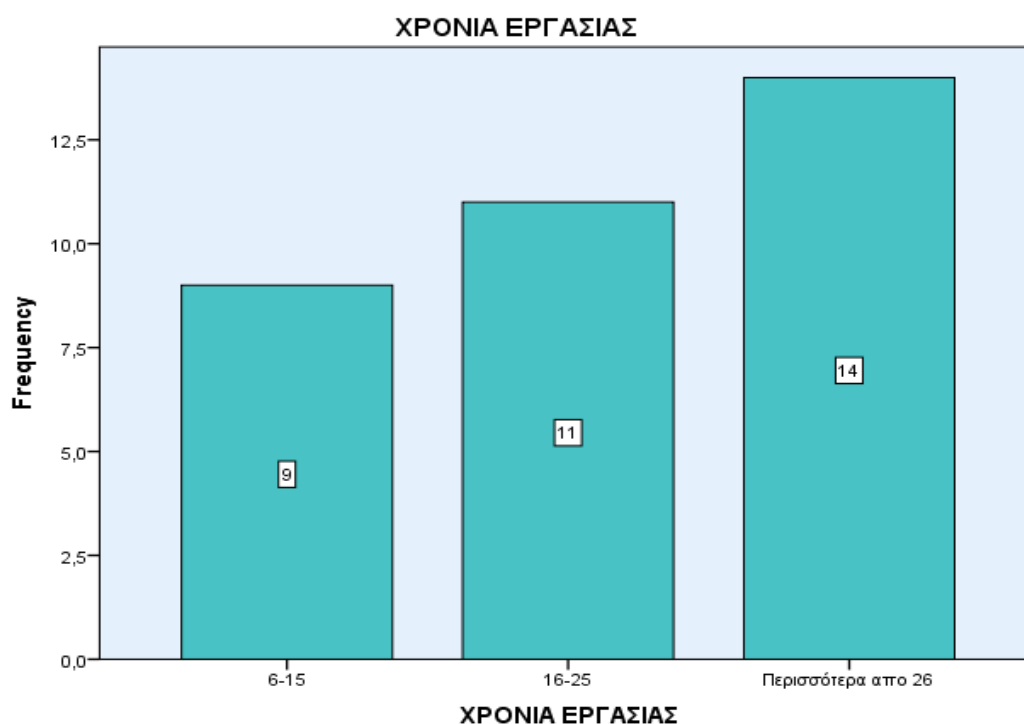
Ο εργασιακός χώρος των 16 (ποσοστό 47,1%) από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα ήταν το Δημοτικό σχολείο, ενώ οι υπόλοιποι 18 (ποσοστό 52,9%) εργάζονται σε Γυμνάσιο ή Λύκειο (Γράφημα 8.7).

Γράφημα 8.7:Εργασιακός Χώρος

Επιπλέον, οι 9 (ποσοστό 26,5%) από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα διαθέτουν 6 με 15 χρόνια εργασίας, οι 11 (ποσοστό 32,4%) διαθέτουν 15 με 25 χρόνια εργασίας και οι υπόλοιποι 14 (ποσοστό 41,2%) από τους συμμετέχοντες εργάζονται περισσότερα από 26 χρόνια (Γράφημα 8.8).

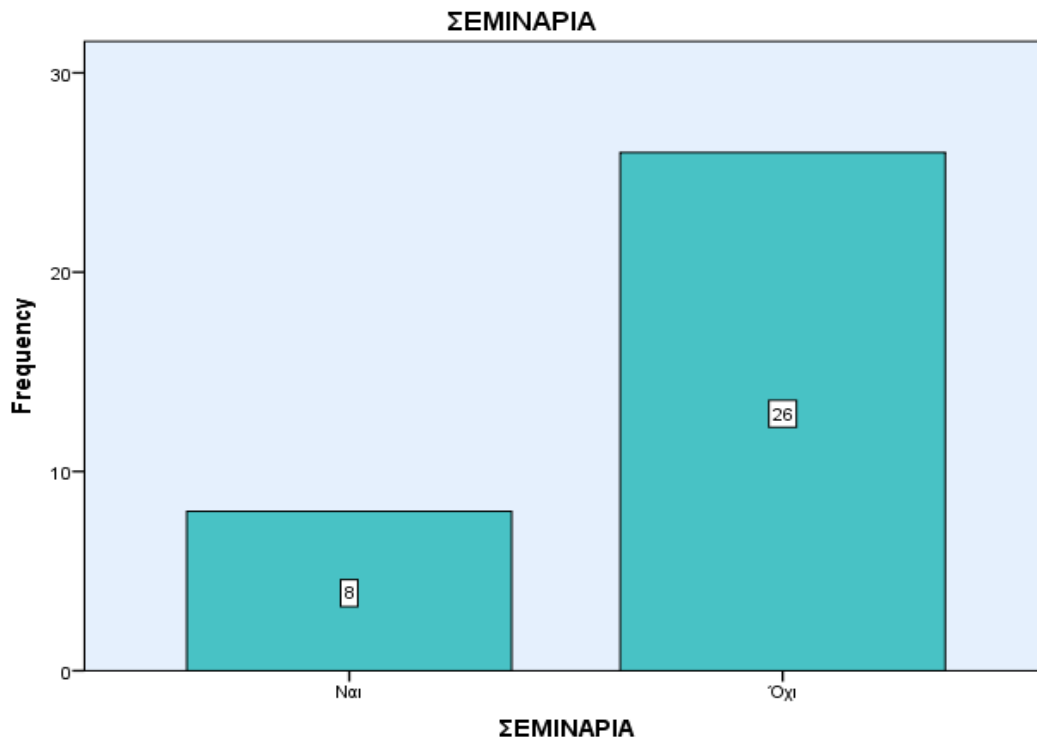
Γράφημα 8.8:Χρόνια Εργασίας

Παράλληλα, οι 8 (ποσοστό 23,5%) από τους 34 ερωτώμενους που συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια σχετικά με την παιδική κακοποίηση, ενώ η πλειονότητα των ερωτώμενων, τα υπόλοιπα 26 δηλαδή άτομα (ποσοστό 76,5%) δεν έχουν παρακολουθήσει στο παρελθόν σεμινάρια σχετικά με την παιδική κακοποίηση (Γράφημα 8.9).

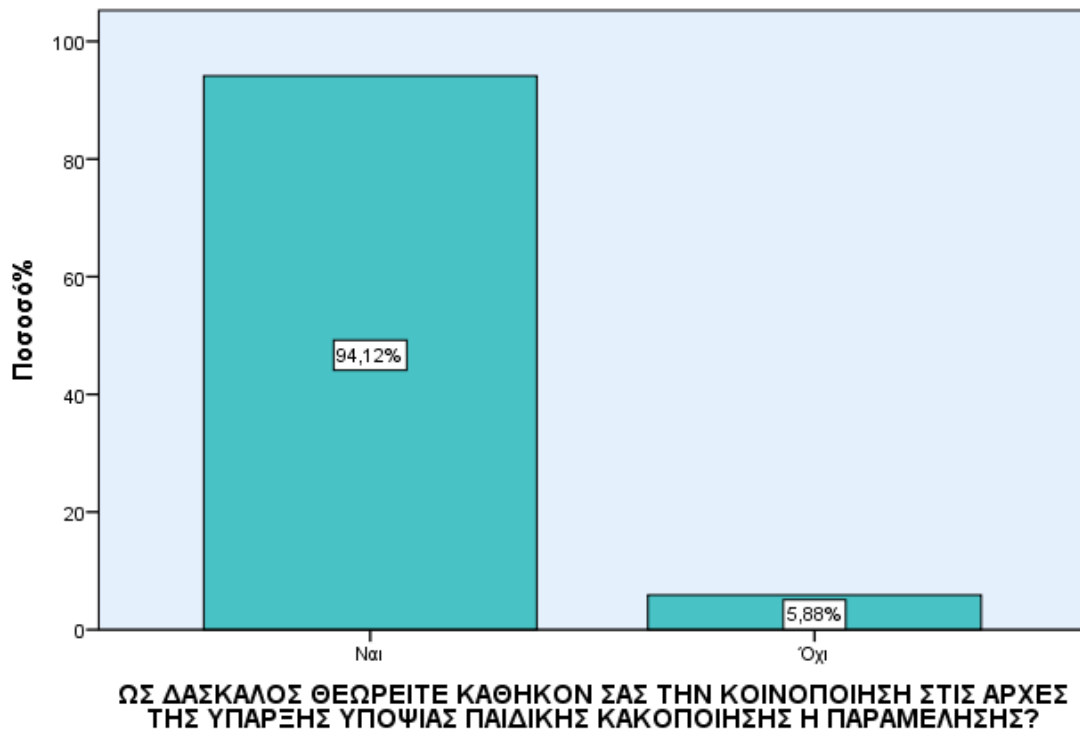

Γράφημα 8.9: Σεμινάρια Κακοποίησης

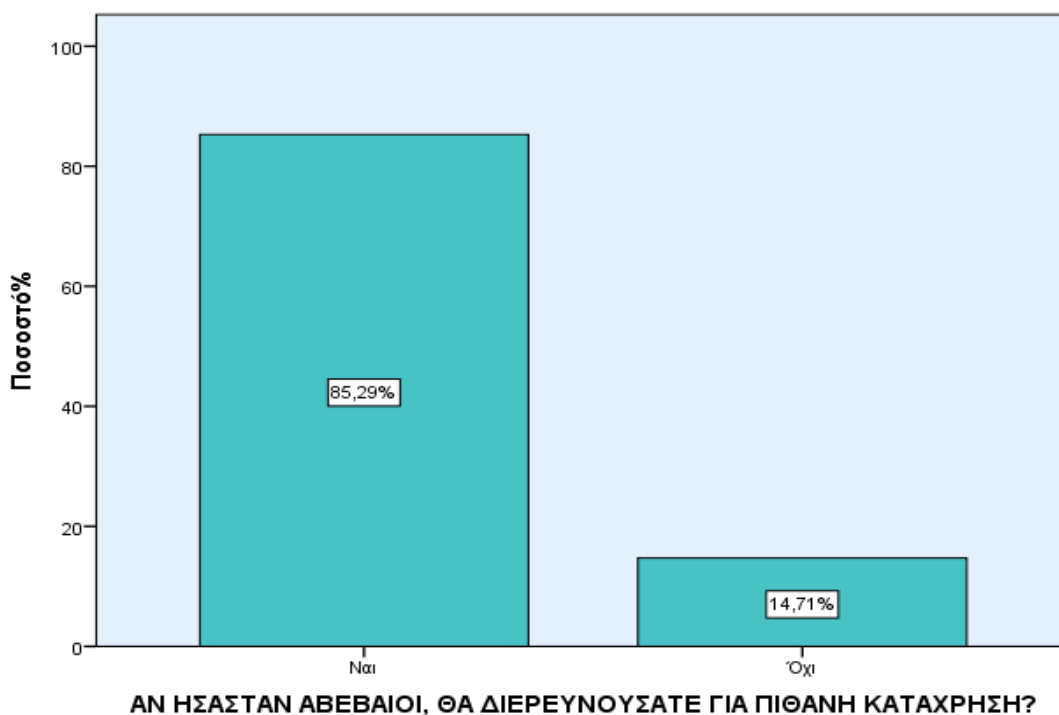
Αρχικά οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να εκφράσουν την άποψή τους σχετικά με το αν θεωρούν πως ως παιδαγωγοί είναι υπεύθυνοι να αναφέρουν περιστατικά υποψίας παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης στις αρμόδιες αρχές. Οι 32 (ποσοστό 94,1%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως θεωρούν ευθύνη τους την κοινοποίηση στις αρχές οποιασδήποτε υποψίας ύπαρξης περιστατικών παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης. Αντίθετα, μόλις 2 (ποσοστό 5,9%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως κάτι τέτοιο δεν είναι στην αρμοδιότητά τους (Γράφημα 8.10).

**Γράφημα 8.10: Κοινοποίηση παιδικής
κακοποίησης**

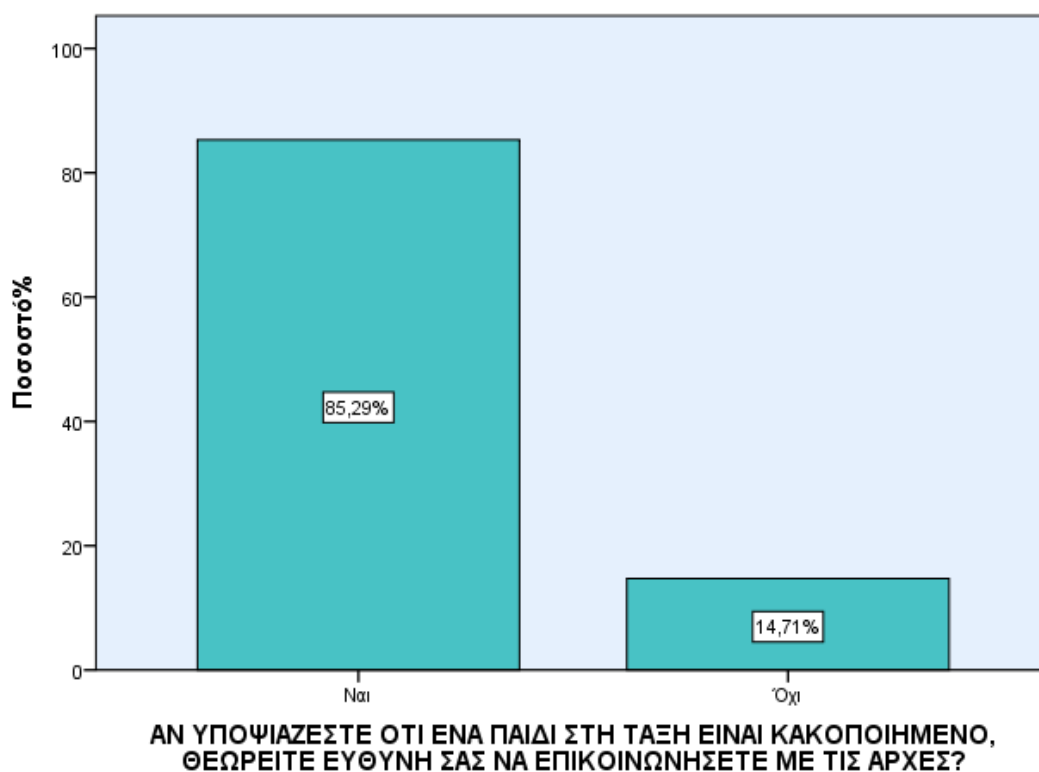
Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι απάντησαν σχετικά με το αν θα διερευνούσαν περαιτέρω ένα περιστατικό για το οποίο θα διέθεταν μια υποψία σχετικά με την ύπαρξη κακοποίησης ή παραμέλησης με σκοπό να βρουν αποδεικτικά στοιχεία. Οι 29 (ποσοστό 85,3%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως θα εξέταζαν περαιτέρω ένα τέτοιο περιστατικό με σκοπό την εξακρίβωσή του. Αντίθετα, 5 (ποσοστό 14,7%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως δεν θα έμπαιναν σε αυτή τη διαδικασία (Γράφημα 8.11).

Γράφημα 8.11: Περαιτέρω διερεύνηση για κατάχρηση

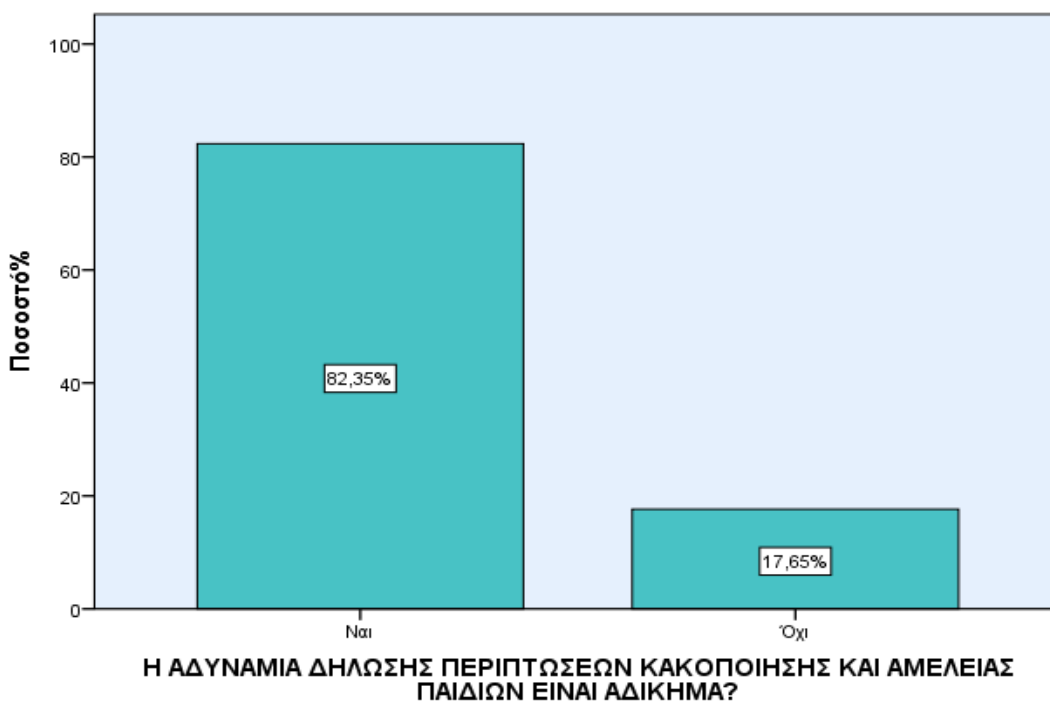
Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι καλούνται να εκφράσουν την άποψή τους σχετικά με το αν θεωρούν ευθύνη τους να ενημερώσουν τις αρχές σε περιπτώσεις υποψίας περιστατικών παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης που εντοπίζουν στην τάξη. Επίσης οι 29 (ποσοστό 85,3%) από τους ερωτώμενους θεωρούν πως η ενημέρωση των αρχών οποιασδήποτε υποψίας ύπαρξης περιστατικών παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης είναι ανάμεσα στις δικές τους ευθύνες. Αντίθετα, μόλις 5 (ποσοστό 14,7%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως κάτι τέτοιο δεν είναι ανάμεσα στις ευθύνες τους (Γράφημα 8.12).

Γράφημα 8.12:Επικοινωνία με αρμόδιες Αρχές

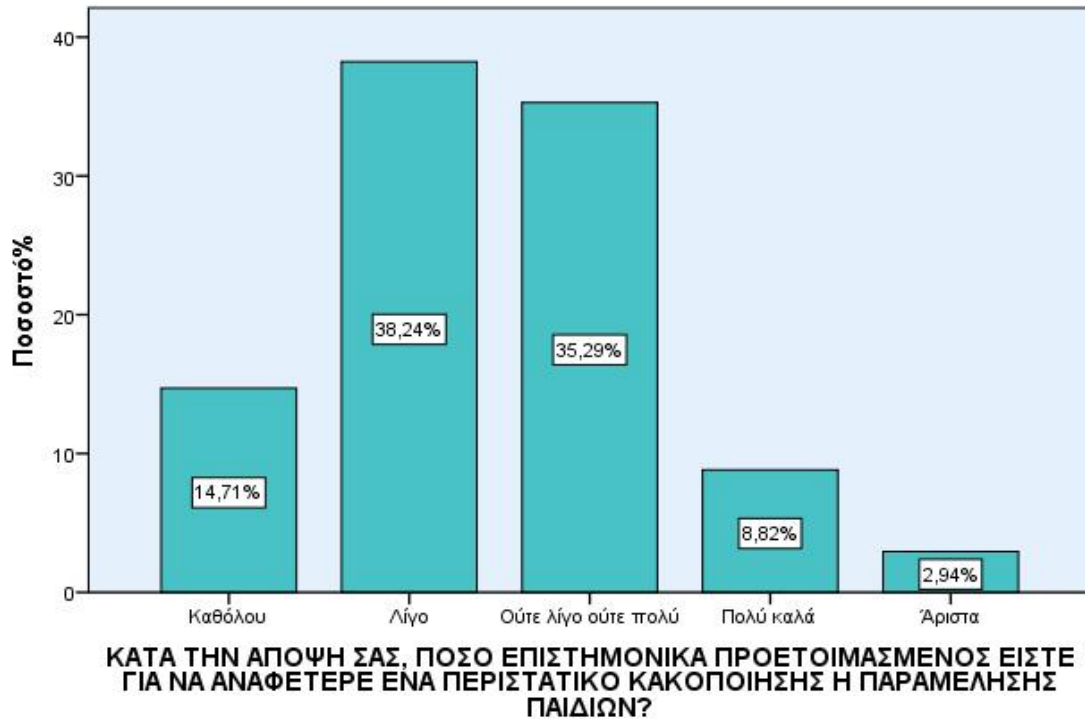
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν θεωρούν πως η αδυναμία δήλωσης των περιπτώσεων κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών είναι αδίκημα. Οι 28 (ποσοστό 82,4%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως η αδυναμία δήλωσης τέτοιων περιπτώσεων θεωρούνται αδίκημα. Αντίθετα, 6 (ποσοστό 17,6%) από τους ερωτώμενους απάντησαν πως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να θεωρηθεί αδίκημα (Γράφημα 8.13).

Γράφημα 8.13:Θεωρείται αδίκημα την αδυναμία δήλωσης των περιστατικών κακοποίησης?

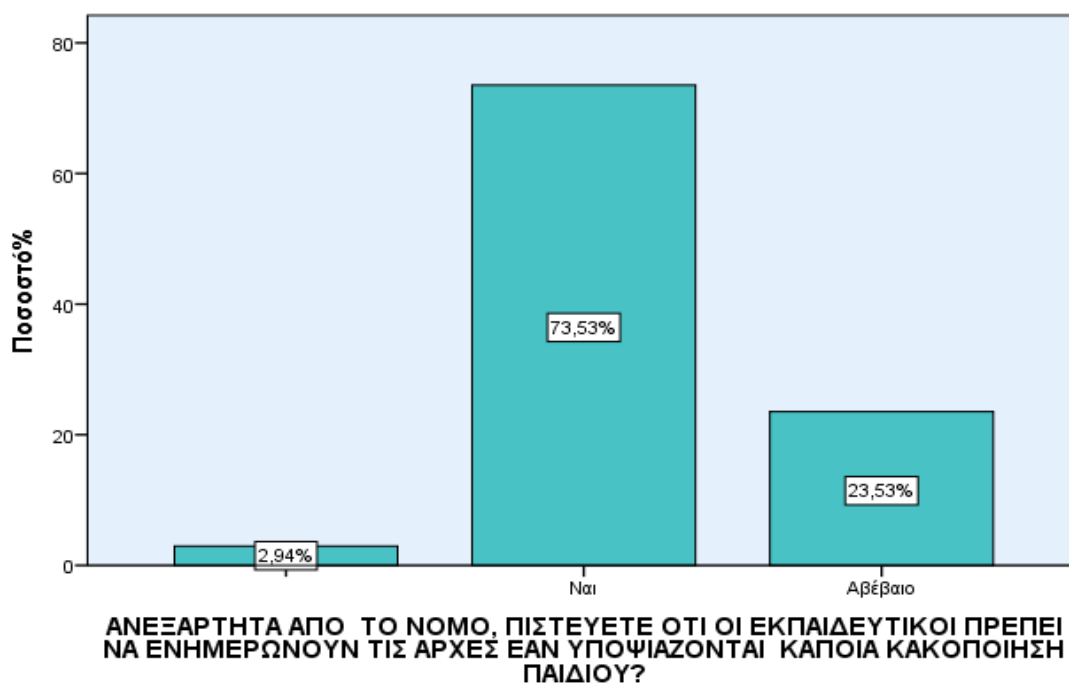
Στην επόμενη ερώτηση οι εκπαιδευτικοί απαντούν σχετικά με το πόσο προετοιμασμένοι θεωρούν πως είναι οι ίδιοι ώστε να αναφέρουν ένα περιστατικό κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών. Οι 5 (ποσοστό 14,7%) από τους ερωτώμενους θεωρούν πως δεν είναι καθόλου προετοιμασμένοι γι' αυτό, οι 13 (ποσοστό 38,2%) από τους ερωτώμενους θεωρούν πως είναι λίγο προετοιμασμένοι, οι 12 (ποσοστό 35,3%) θεωρούν τους εαυτούς τους ούτε λίγο ούτε πολύ προετοιμασμένοι, οι 3 (ποσοστό 8,8%) θεωρούν πως είναι πολύ καλά προετοιμασμένοι και μόλις ένας (ποσοστό 2,9%) θεωρεί πως είναι άριστα προετοιμασμένος ώστε να αναφέρει ένα περιστατικό κακοποίησης ή παραμέλησης (Γράφημα 8.14).

Γράφημα 8.14:Επιστημονική κατάρτιση

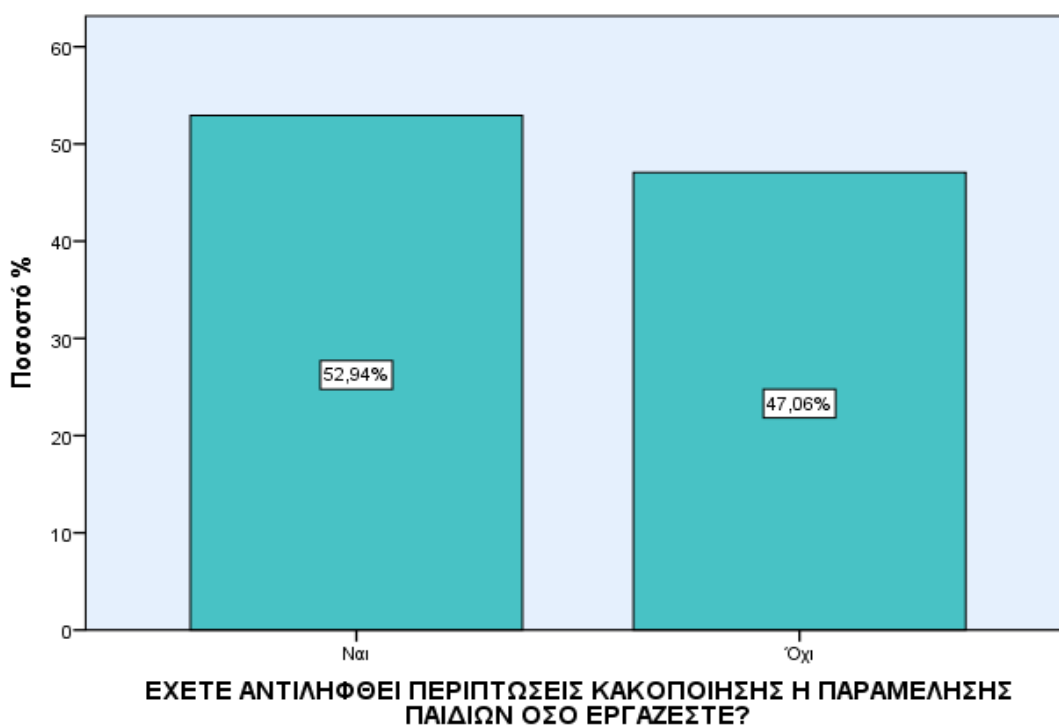
Οι 25 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 73,5%) απαντούν επίσης πως ανεξάρτητα από το τι ορίζει ο νόμος οι εκπαιδευτικοί οφείλουν πάντοτε να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές στην περίπτωση που έχουν την υποψία ύπαρξης περιστατικών κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών. Επιπλέον, 8 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 23,5%) δηλώνουν την αβεβαιότητά τους σχετικά με το αν πρέπει να ενημερώνουν τις αρχές ενώ 1 άτομο (ποσοστό 2,9%) διαφωνεί με την ενημέρωση των αρχών (Γράφημα 8.15).

Γράφημα 8.157:Ενημέρωση των αρχών ανεξάρτητα από το νόμο

Παράλληλα, 18 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 52,9%) δηλώνουν πως έχουν αντιληφθεί περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους πορείας. Οι υπόλοιποι 16 συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 47,1%) δηλώνουν πως κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους πορείας δεν έχουν αντιληφθεί κάτι τέτοιο (Γράφημα 8.16).

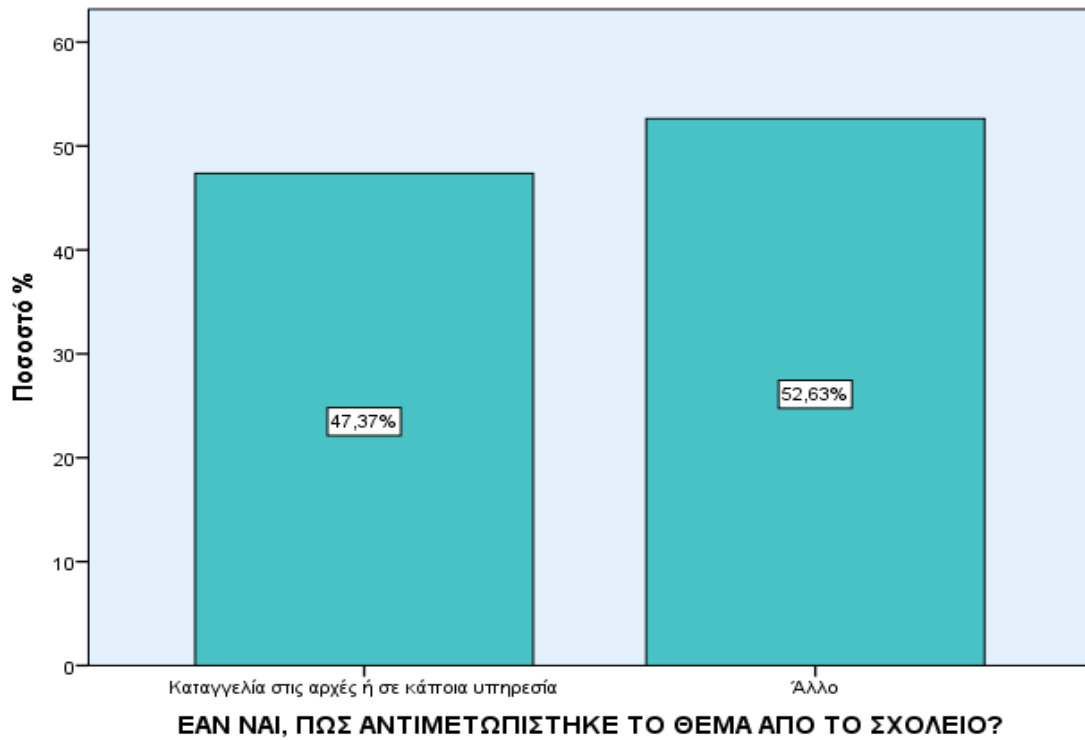
Γράφημα 8.168: Περιστατικά κακοποίησης κατά τη διάρκεια της εργασίας

Σε 8 (ποσοστό 23,5%) από τα περιστατικά αυτά, τα οποία έγιναν αντιληπτά από τους εκπαιδευτικούς το σχολείο προχώρησε με σκοπό την αντιμετώπισή τους σε καταγγελία τους στις αρμόδιες αρχές ή σε κάποια άλλη υπηρεσία ενώ τα υπόλοιπα 10 (ποσοστό 29,4%) αντιμετωπίστηκαν με κάποιον άλλο τρόπο (Γράφημα 8.17).

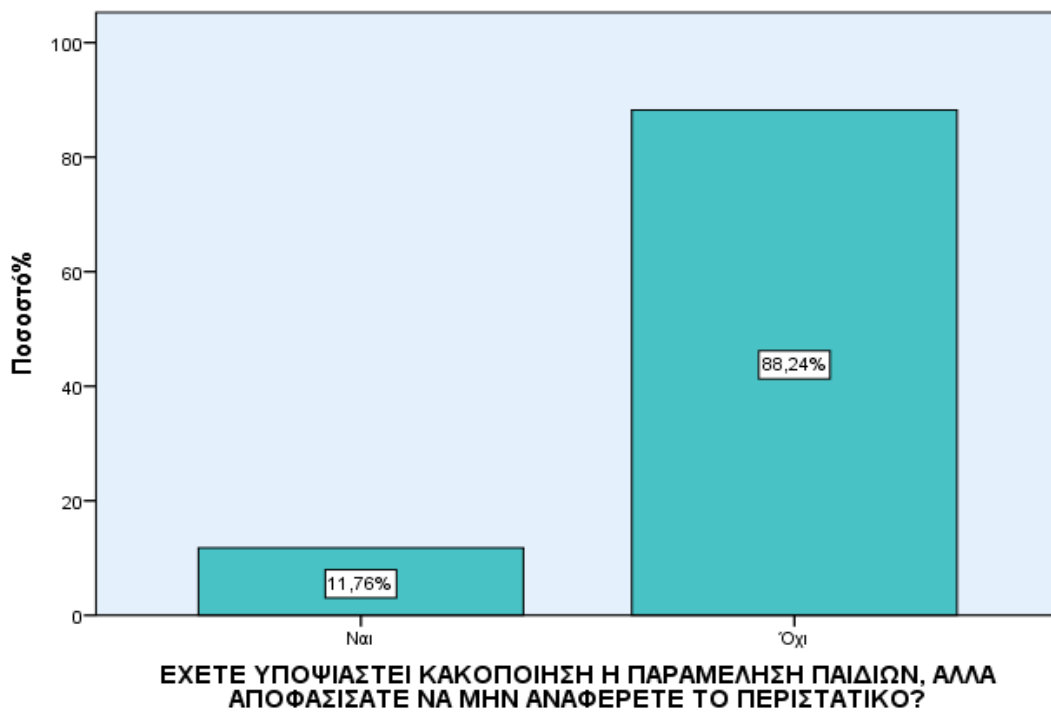

Γράφημα 8.17: Αντιμετώπιση του σχολείου

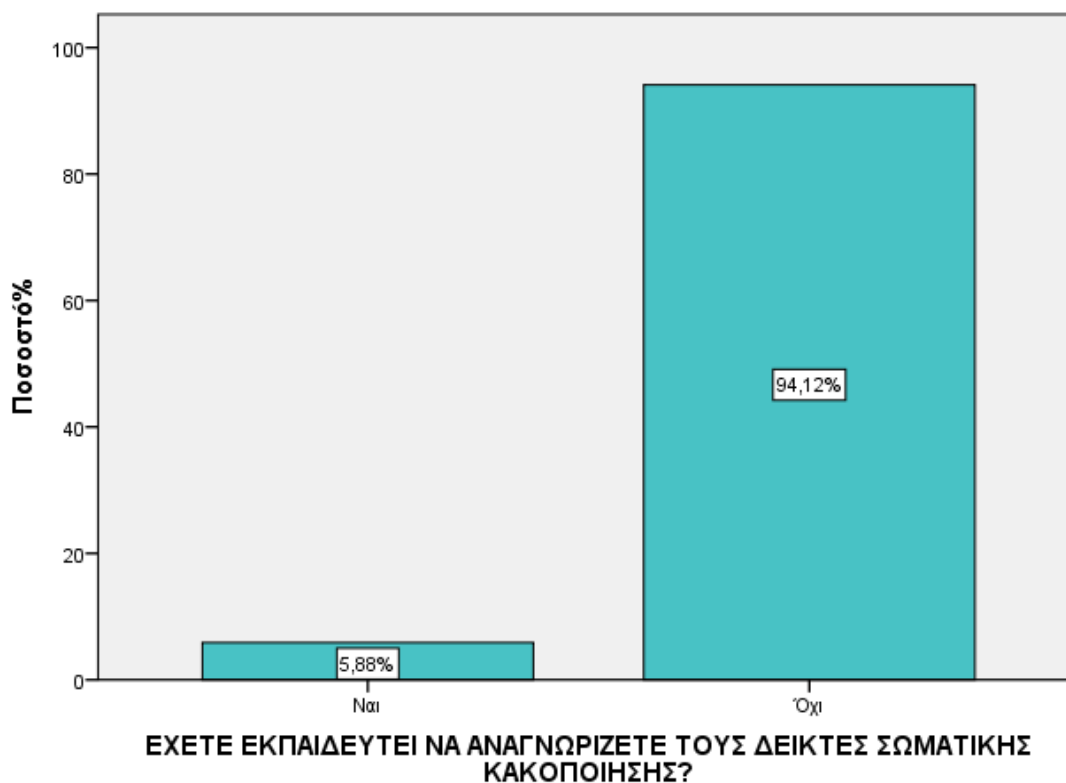
Στην επόμενη ερώτηση, 30 (ποσοστό 88,2%) από τους εκπαιδευτικούς απαντούν πως σε περιπτώσεις υποψίας κάποιου περιστατικού δεν έχουν σκεφτεί να μην αναφέρουν το περιστατικό, ενώ μόλις 4 (ποσοστό 11,8%) απάντησαν πως έχουν σκεφτεί να το κάνουν (Γράφημα 8.18).

Γράφημα 8.18: Αναφορά περιστατικού

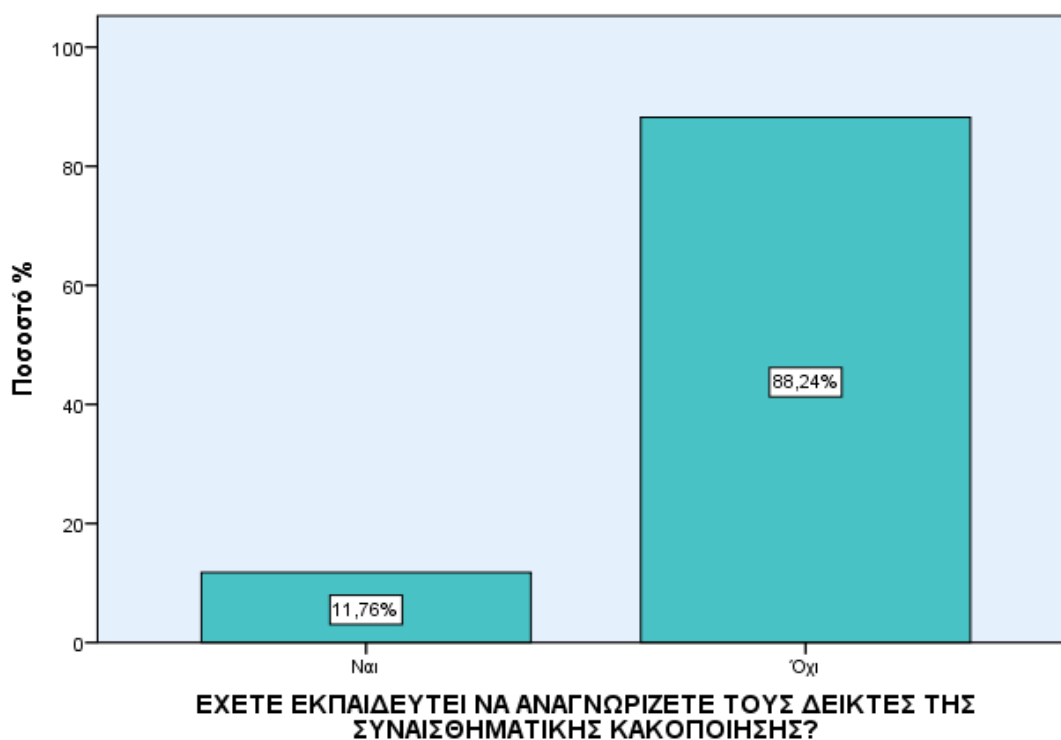
Παρατηρούμε επίσης πως μόλις 2 άτομα από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 5,9%) έχουν εκπαιδευτεί ώστε να αναγνωρίζουν τους δείκτες σωματικής κακοποίησης. Οι υπόλοιποι 32 (ποσοστό 94,1%) από τους εκπαιδευτικούς απαντούν πως δεν έχουν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν τους δείκτες της σωματικής κακοποίησης (Γράφημα 8.19).

Γράφημα 8.19: Εκπαίδευση σχετικά με την αναγνώριση των δεικτών σωματικής κακοποίησης

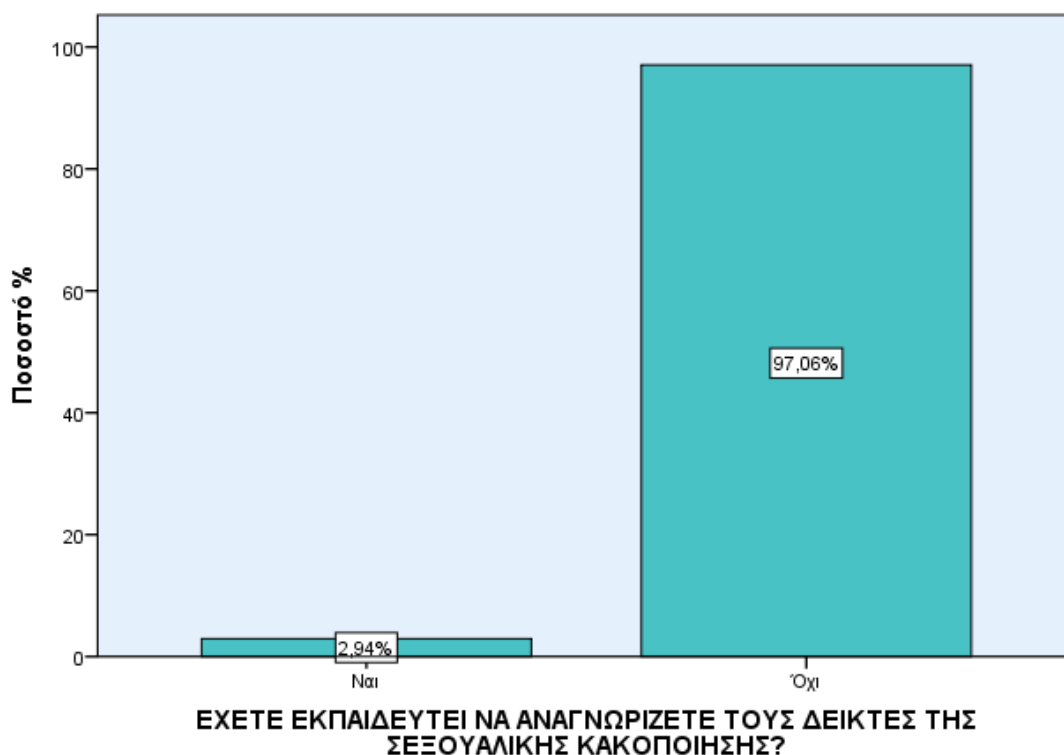
Παρατηρούμε ακόμη πως μόλις 4 άτομα από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 11,8%) έχουν εκπαιδευτεί ώστε να αναγνωρίζουν τους δείκτες συναισθηματικής κακοποίησης. Οι υπόλοιποι 30 (ποσοστό 88,2%) από τους εκπαιδευτικούς απαντούν πως δεν έχουν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν τους δείκτες της συναισθηματικής κακοποίησης (Γράφημα 8.20).

Γράφημα 8.20:Αναγνώριση δεικτών συναισθηματικής κακοποίησης

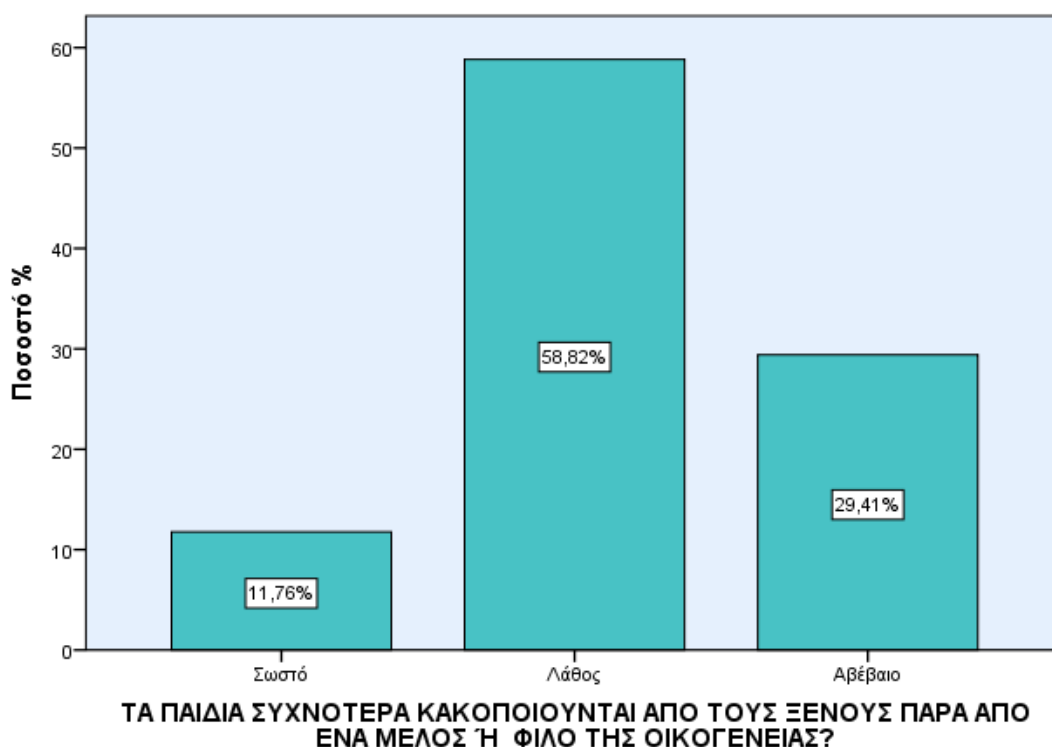
Τέλος, μόλις 1 άτομο από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 2,9%) φαίνεται πως έχει εκπαιδευτεί ώστε να αναγνωρίζει τους δείκτες σεξουαλικής κακοποίησης. Οι υπόλοιποι 33 (ποσοστό 88,2%) από τους συμμετέχοντες απαντούν πως δεν έχουν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν τους δείκτες της σεξουαλικής κακοποίησης (Γράφημα 8.21).

Γράφημα 8.21: Αναγνώριση δεικτών σεξουαλικής κακοποίησης

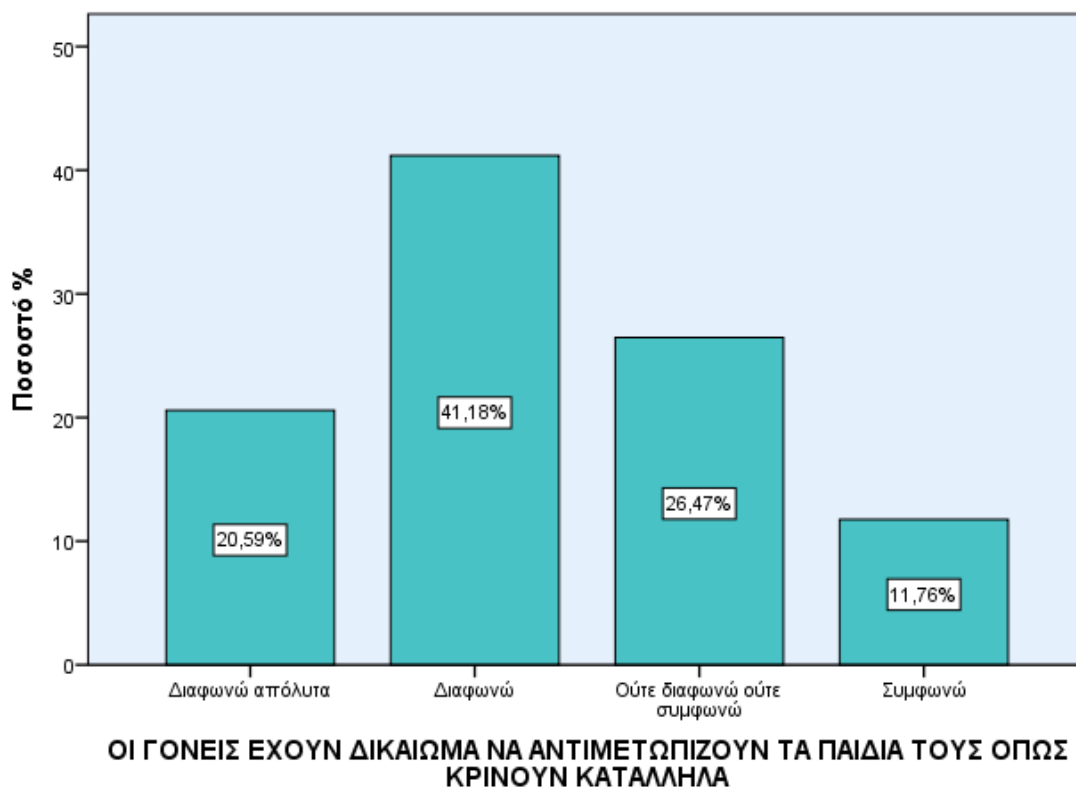
Επίσης, 4 από τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας (ποσοστό 2,9%) θεωρούν πως τα παιδιά συχνότερα κακοποιούνται από άτομα τα οποία δεν γνωρίζουν ενώ 20 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 58,8%) απαντούν πως είναι πιο συχνό το φαινόμενο να κακοποιούνται τα παιδιά από άτομα του φιλικού ή του οικογενειακού περιβάλλοντός τους. Τέλος, 10 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 29,4%) θεωρούν πως είναι αβέβαιο να καθορίσουν τα άτομα που ενδεχομένως θα μπορούσαν να κακοποιήσουν παιδιά (Γράφημα 8.22).

Γράφημα 8.22: Κακοποίηση παιδιών

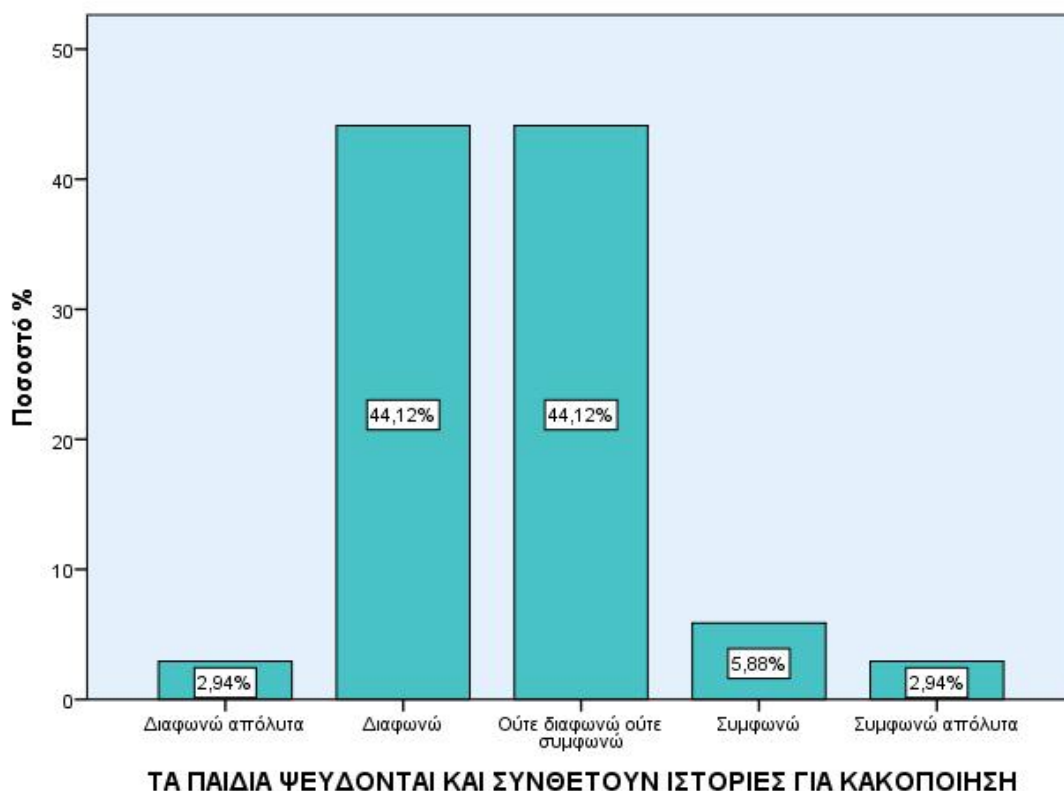
Σε ότι αφορά τη γενικότερη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών, οι 14 (ποσοστό 41,2%) από τους συμμετέχοντες διαφωνούν και οι 7 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 20,6%) σχετικά με το αν οι γονείς έχουν δικαίωμα να αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους όπως εκείνοι κατά περίπτωση θεωρούν. Επίσης 9 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 26,5%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με το ενδεχόμενο και μόλις 4 συμφωνούν (ποσοστό 26,5%) ενώ χαρακτηριστικό είναι πως κανείς δεν συμφωνεί απόλυτα (Γράφημα 8.23).

Γράφημα 8.23: Αντιμετώπιση παιδιών από τους γονείς

Επιπλέον, 15 από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα (ποσοστό 44,1%) διαφωνούν και 1 διαφωνεί απόλυτα (ποσοστό 2,9%) σχετικά με το αν τα παιδιά ψεύδονται και αν τα ίδια συνθέτουν ιστορίες που αφορούν περιστατικά κακοποίησης. Επίσης 15 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 44,1%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με το ενδεχόμενο αυτό και μόλις 2 άτομα συμφωνούν (ποσοστό 5,9%) και ακόμη 1 συμφωνεί απόλυτα (ποσοστό 2,9%) με το γεγονός πως τα παιδιά επινοούν ιστορίες σχετικές με κακοποίηση (Γράφημα 8.24).

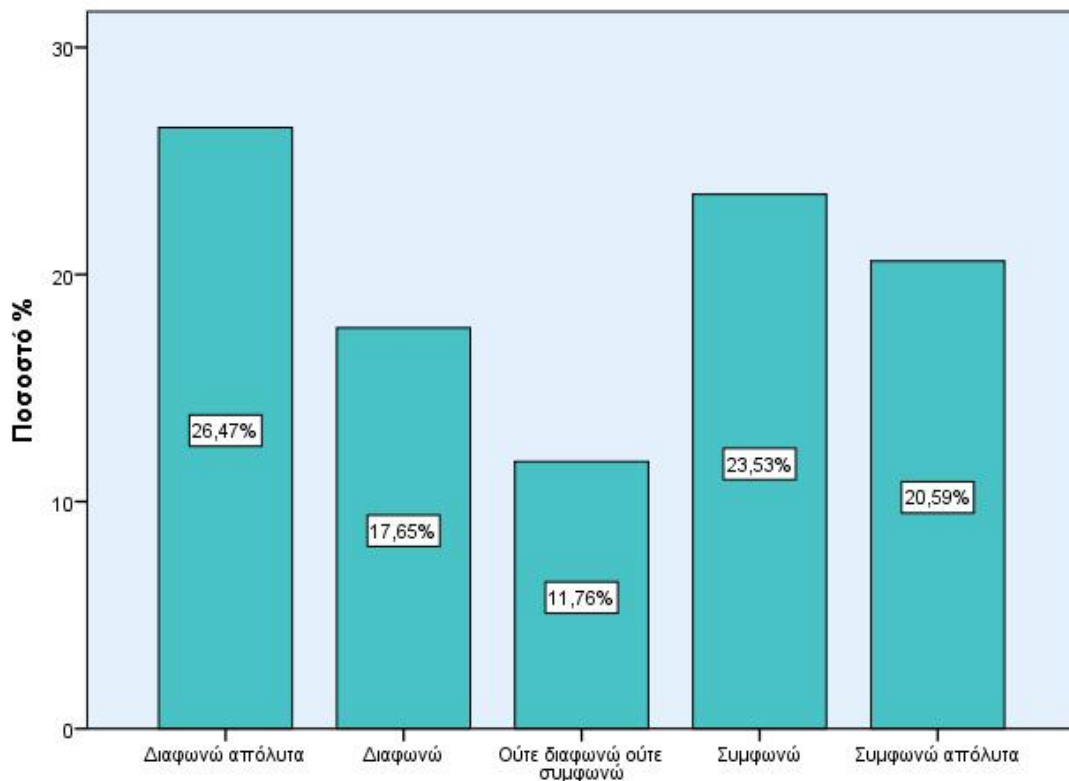
Γράφημα 8.24: Σύθεση ιστοριών για κακοποίηση

Ακόμη, 6 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 17,6%) διαφωνούν και 9 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 26,5%) με την άποψη πως οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι υπερβολικές. Επίσης 4 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 11,8%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή, ενώ 8 άτομα συμφωνούν (ποσοστό 23,5%) και ακόμη 7 συμφωνούν απόλυτα (ποσοστό 20,6%) με την άποψη πως οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι υπερβολικές (Γράφημα 8.25).

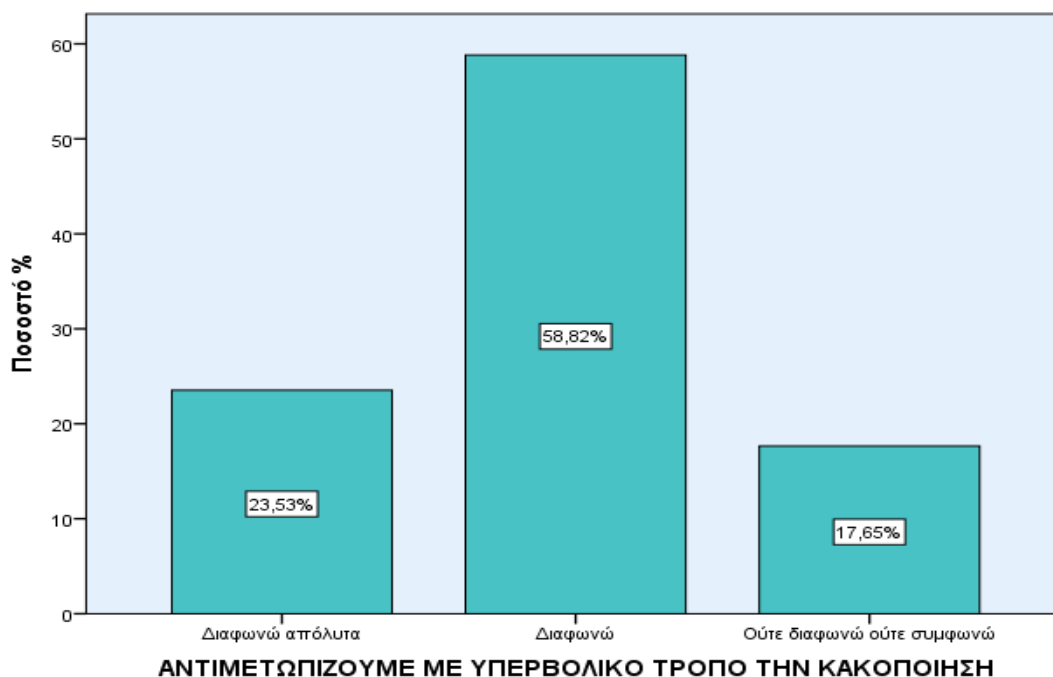
Γράφημα 8.25: Επιπτώσεις παιδικής κακοποίησης

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΕΣ

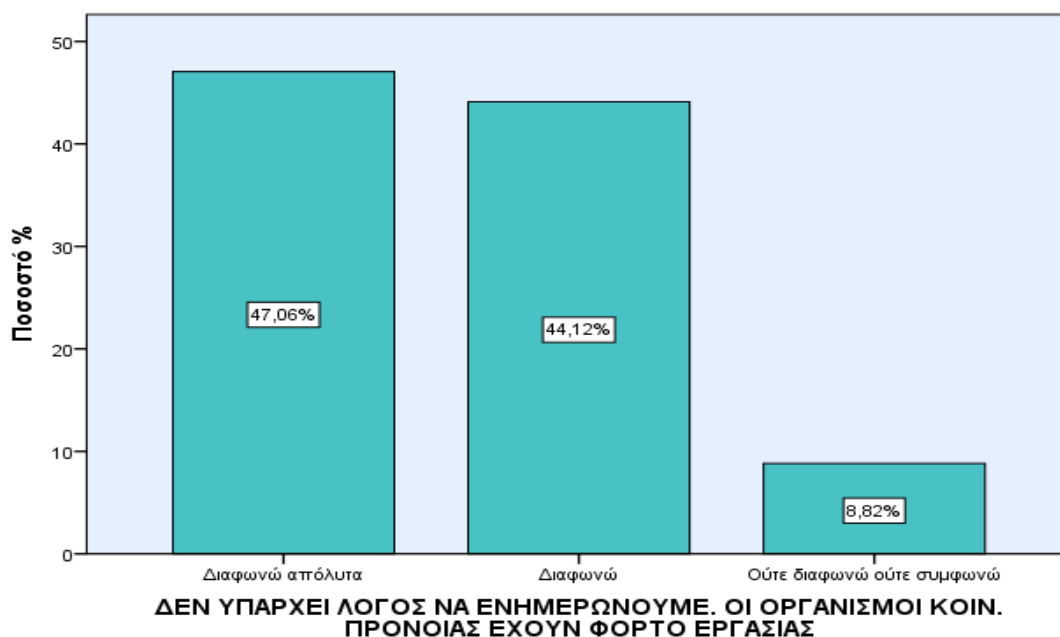
Επιπλέον, 20 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 58,8%) διαφωνούν και 8 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 23,5%) με την άποψη πως η παιδική κακοποίηση αντιμετωπίζεται με υπερβολικό τρόπο. Επίσης 6 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 17,6%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή, ενώ χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως κανείς από τους ερωτώμενους δεν απάντησε πως συμφωνεί ή πως συμφωνεί απόλυτα με το ενδεχόμενο να αντιμετωπίζεται η παιδική κακοποίηση με υπερβολικό τρόπο (Γράφημα 8.26).

Γράφημα 8.26: Αντιμετώπιση κακοποίησης

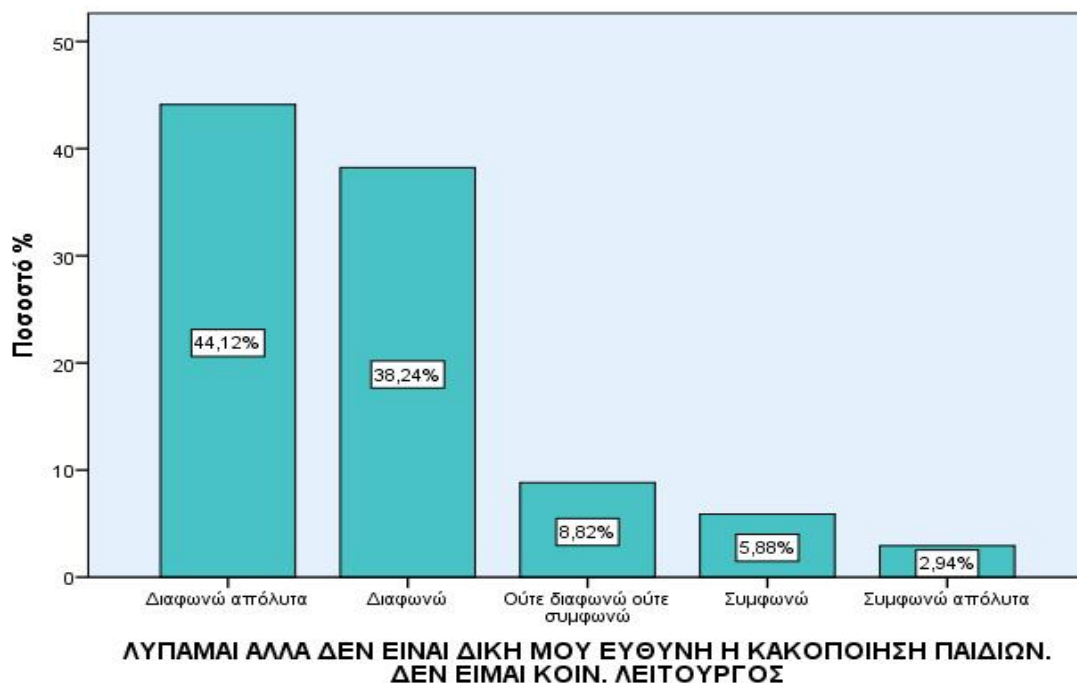
Παράλληλα, 15 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 44,1%) διαφωνούν και 16 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 44,7%) σχετικά με το ενδεχόμενο να μην γίνονται αναφορές περιστατικών κακοποίησης στους οργανισμούς, μιας και εξαιτίας του φόρτου εργασίας αυτοί δεν είναι σε θέση να βοηθήσουν. Επίσης 3 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 8,8%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή, ενώ χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως κανείς από τους ερωτώμενους δεν απάντησε πως συμφωνεί ή πως συμφωνεί απόλυτα με το ενδεχόμενο να μην γίνονται αναφορές περιστατικών κακοποίησης στους οργανισμούς (Γράφημα 8.27).

Γράφημα 8.27: Φόρτος εργασίας οργανισμών κοινωνικής πρόνοιας

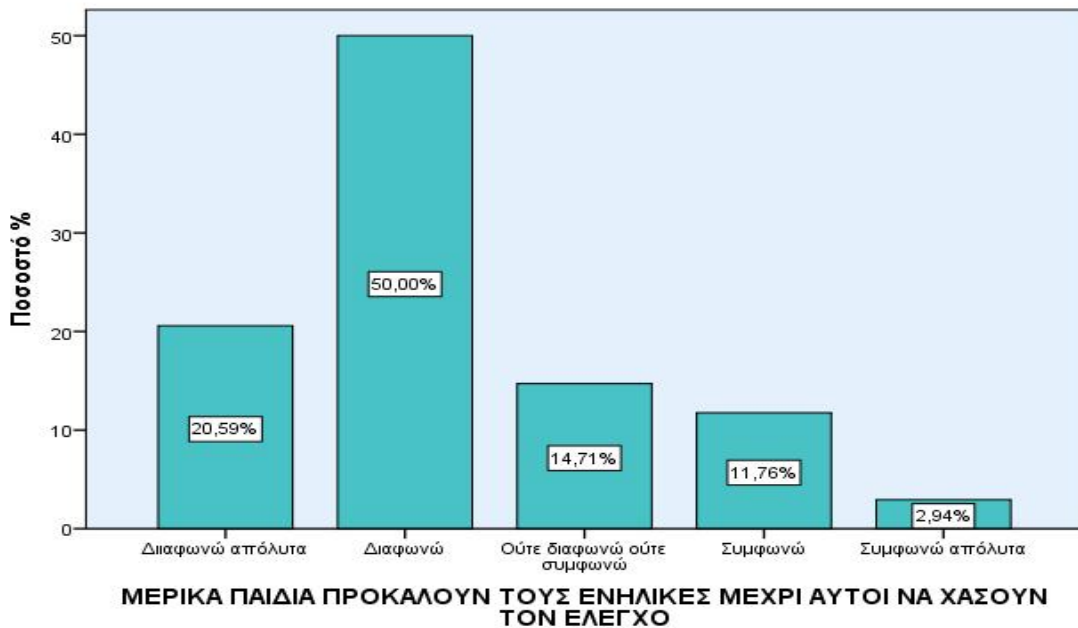
Ακόμη, 13 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 38,2%) διαφωνούν και 15 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 44,1%) σχετικά με την άποψη πως αφού δεν έχουν την ιδιότητα του κοινωνικού λειτουργού παύουν να είναι υπεύθυνοι για τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης. Επίσης 3 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 8,8%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με την άποψη αυτή, ενώ 2 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 5,9%) απάντησε πως συμφωνεί και μόλις 1 άτομο πως συμφωνεί απόλυτα (ποσοστό 2,9%) σχετικά με το ενδεχόμενο να είναι υπεύθυνοι για τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης, μιας και δεν έχουν την ιδιότητα του κοινωνικού λειτουργού (Γράφημα 8.28).

Γράφημα 8.28: Ευθύνη διαχείρισης κακοποίησης παιδιών

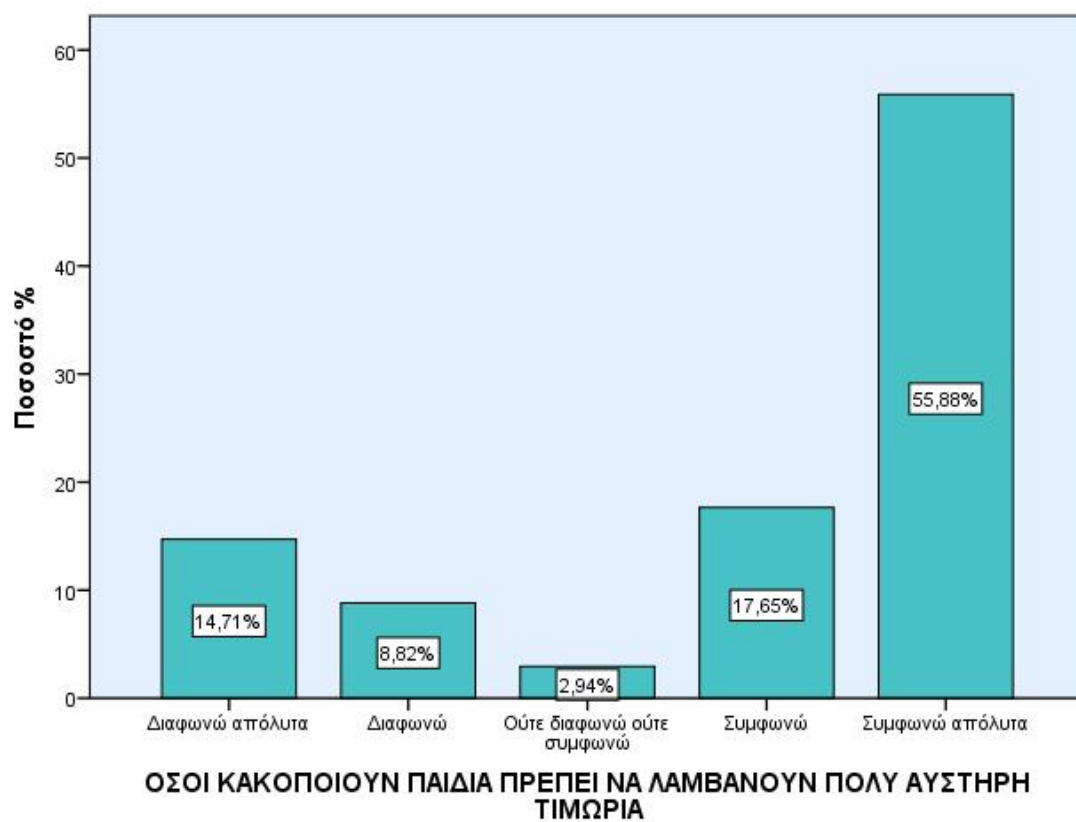
Στη συνέχεια της έρευνάς μας φαίνεται πως 17 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 50%) διαφωνούν και 7 διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 20,6%) σχετικά με το γεγονός πως ορισμένα παιδιά προκαλούν τους ενήλικες με αποτέλεσμα αυτοί να χάνουν τον έλεγχο. Επίσης 5 από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 14,7%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν με αυτό το ενδεχόμενο, ενώ 4 από τους ερωτώμενους (ποσοστό 11,8%) απάντησε πως συμφωνεί και μόλις 1 άτομο πως συμφωνεί απόλυτα (ποσοστό 2,9%) σχετικά με το ενδεχόμενο να προκαλούν ορισμένα παιδιά τους ενήλικες και αυτοί να φτάνουν σε σημείο να χάσουν τον έλεγχο (Γράφημα 8.29).

Γράφημα 8.299: Προκαλούν τα παιδιά τους ενήλικες και γι αυτό το λόγο χάνουν τον έλεγχο?

Συνοψίζοντας, 19 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 55,9%) φαίνεται πως συμφωνούν απόλυτα και 6 (ποσοστό 17,6%) πως συμφωνούν με την άποψη πως όσοι συμμετέχουν στην κακοποίηση των παιδιών θα πρέπει να λαμβάνουν αυστηρότατη τιμωρία. Μόνο 1 άτομο από τους ερωτώμενους απάντησε πως ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την επιβολή αυτής της τιμωρίας ενώ 5 άτομα απάντησαν πως διαφωνούν απόλυτα (ποσοστό 14,7%) και 3 πως διαφωνούν (ποσοστό 8,8%) με το ενδεχόμενο όσοι συμμετέχουν στην παιδική κακοποίηση να τιμωρούνται αυστηρά (Γράφημα 8.30).

Γράφημα 8.30:Επιβολή τιμωρίας για την κακοποίηση

8.2 Ανακεφαλαίωση έρευνας

Συνοψίζοντας, μετά το πέρας της ανάλυσης των απαντήσεων που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στη έρευνα μας παρατηρούμε πως οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν στο περιβάλλον του σχολείου αρκετά συχνά περιστατικά κακοποίησης. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν με υπευθυνότητα τα περιστατικά κακοποίησης που γίνονται αντιληπτά στα σχολεία και θεωρούν πως είναι και εκείνοι αρμόδιοι για την αντιμετώπισή τους.

Πιο συγκεκριμένα, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών κάνουν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να καταφέρουν να αντιμετωπίσουν κατάλληλα τα περιστατικά κακοποίησης. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η συντριπτική πλειοψηφία δεν προσπάθησε να αποκρύψει τα περιστατικά, αντίθετα προχώρησε σε καταγγελία των περιστατικών κακοποίησης που εντοπίστηκαν στο περιβάλλον του σχολείου. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις επιπτώσεις των περιστατικών κακοποίησης και θεωρούν πως οι επιπτώσεις αυτές είναι εξαιρετικά σημαντικές για τα παιδιά και η τιμωρία σε όσους κακοποιούν οφείλει να είναι ιδιαίτερα αυστηρή.

Ωστόσο, η ανάγκη ενημέρωσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε ότι αφορά ανάλογα περιστατικά κακοποίησης κρίνεται απαραίτητη μιας και η επαφή τους με τα παιδιά είναι καθημερινή. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις και την κατάλληλη ενημέρωση ώστε να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν κατάλληλα τα περιστατικά που κάνουν την παρουσίασή τους στα σχολεία.

Πιο συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών δεν είναι σε θέση να αναγνωρίζει τους δείκτες της σωματικής, της σεξουαλικής και της συναισθηματικής κακοποίησης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τα θέματα της κακοποίησης των ανηλίκων είναι πολύ σημαντική μιας και θα μπορούσε να συμβάλλει στην πρόωπη και έγκαιρη αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης.

Είναι γεγονός πως τα περιστατικά κακοποίησης είναι τα τελευταία χρόνια ολοένα και πιο συχνά. Πολλές προσπάθειες γίνονται από εξωτερικούς φορείς με σκοπό την αντιμετώπιση και την πρόληψή τους. Ωστόσο και ο ρόλος του σχολείου κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός. Η σωστή οργάνωση των εκπαιδευτικών μονάδων, η ενημέρωση όχι μόνο των εκπαιδευτικών αλλά και της οικογένειας καθώς και η συνεργασία του σχολείου με τα επαγγέλματα κοινωνικής πρόνοιας θα μπορούσε να επιφέρει εξαιρετικά αποτελέσματα στο μέλλον όχι μόνο στην αντιμετώπιση αλλά και στην πρόληψη των περιστατικών παιδικής κακοποίησης.

9^ο Κεφάλαιο

Συμπεράσματα και Προτάσεις

9.1 Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης των περιστατικών παιδικής κακοποίησης τα οποία τα τελευταία χρόνια τείνουν να παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις. Στην εργασία έγινε επίσης αναφορά σχετικά με τις μορφές τις παιδικής κακοποίησης και σχετικά με τους διαθέσιμους οργανισμούς που υπάρχουν στην Ελλάδα και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σχετικά με την προστασία των παιδιών. Παράλληλα, στην παρούσα εργασία έγινε και μια προσπάθεια διερεύνησης των στάσεων των εκπαιδευτικών απέναντι στα περιστατικά της παιδικής κακοποίησης.

Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνά μας, παρατηρήσαμε ότι το 91,2% των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνά μας είναι γονείς οι οποίοι θεωρούν πως ως παιδαγωγοί είναι υπεύθυνοι να αναφέρουν τα περιστατικά στα οποία έχουν την υποψία ύπαρξης παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης στις αρμόδιες αρχές. Επιπλέον το 85,3% των συμμετεχόντων στην έρευνά μας απάντησε πως θα προέβαινε στην περαιτέρω διερεύνηση ενός περιστατικού για το οποίο θα υπήρχε μια υποψία σχετικά με την ύπαρξη κακοποίησης ή παραμέλησης με σκοπό να εντοπιστούν αποδεικτικά στοιχεία.

Επίσης το 52,9% των συμμετεχόντων αναφέρουν πως δεν θεωρούν πως είναι προετοιμασμένοι κατάλληλα ώστε να αναφέρουν ένα περιστατικό κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών και μόλις το 2,9 των ερωτώμενων δηλώνουν πως είναι πολύ καλά προετοιμασμένοι γι' αυτό. Ιδιαίτερη εντύπωση δημιουργεί το γεγονός πως μόλις 4 άτομα από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 11,8%) έχουν εκπαιδευτεί ώστε να αναγνωρίζουν τους δείκτες συναισθηματικής κακοποίησης. Επιπλέον, μόλις 2 άτομα από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 5,9%) έχουν λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση ώστε να αναγνωρίζουν τους δείκτες σωματικής κακοποίησης και μόλις 1 άτομο από τους συμμετέχοντες (ποσοστό 2,9%) φαίνεται πως έχει εκπαιδευτεί ώστε να αναγνωρίζει τους δείκτες σεξουαλικής κακοποίησης.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης πως 82,4% των εκπαιδευτικών δήλωσε πως θεωρεί αδίκημα την αδυναμία δήλωσης των περιπτώσεων κακοποίησης ή παραμέλησης των παιδιών και το 73,5% των συμμετεχόντων συμφωνεί με την άποψη πως όσοι συμμετέχουν στην κακοποίηση των παιδιών θα πρέπει να λαμβάνουν αυστηρότατη τιμωρία.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε πως η ανάγκη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τα γνωρίσματα της παιδικής κακοποίησης καθώς και σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισής της κρίνεται απαραίτητη. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως έχουν μεγάλο μέρος της ευθύνης των περιστατικών παιδικής κακοποίησης που εντοπίζονται στα σχολεία παρά το γεγονός πως δεν ανήκουν στους επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας. Τα περισσότερα περιστατικά που εντοπίζονται στο περιβάλλον του σχολείου αντιμετωπίζονται από τους εκπαιδευτικούς με την κοινοποίησή τους στις αρμόδιες αρχές. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών θεωρεί επίσης πως οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι πολύ σοβαρές και πως τα παιδιά κατά βάση κακοποιούνται από άτομα του φιλικού ή του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Αναμφισβήτητα, τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης είναι πλέον ένα καθημερινό φαινόμενο και η συμβολή των εκπαιδευτικών και του σχολείου γενικότερα είναι ιδιαίτερα σημαντική στην αντιμετώπιση και την πρόληψή τους.

9.2 Προτάσεις

Τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης αποτελούν πολύ συχνό φαινόμενο στην καθημερινότητα της σχολικής κοινότητας. Οι εκπαιδευτικοί πολλές φορές έρχονται αντιμέτωποι με αυτά και καλούνται να τα αντιμετωπίσουν χωρίς να έχουν πολλές φορές τα κατάλληλα εφόδια γι' αυτό. Η συμβολή των εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση και στην πρόληψη των περιστατικών κακοποίησης είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Το σχολείο αποτελεί βασικό κομμάτι της καθημερινότητας των ανήλικων παιδιών και τα παιδιά σε περιπτώσεις που αισθάνονται ευάλωτα ή αδύναμα θα πρέπει

να νιώθουν πως έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν στους εκπαιδευτικούς ζητώντας τη βοήθεια και την υποστήριξή τους.

Ένα οργανωμένο και σωστά διαμορφωμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με θέματα που αφορούν την κακοποίηση του παιδιού θα βοηθούσε ιδιαίτερα την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και την απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων σχετικά με τα γνωρίσματα της παιδικής κακοποίησης, τις υπάρχουσες μορφές της και τις επιπτώσεις της. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ σχολείου και οικογένειας παίζει ιδιαίτερο ρόλο μιας και με τον τρόπο αυτό οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τους γονείς των μαθητών τους και να συζητήσουν σχετικά με τις σχολικές δραστηριότητες αλλά και σχετικά με τη συμπεριφορά και τις επιδόσεις των μαθητών.

Παράλληλα, πολύ σημαντική θεωρείται η συμβολή των κοινωνικών υπηρεσιών στο χώρο του σχολείου. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να αποτελούν μέρος του σχολείου και να προσφέρουν την κατάλληλη υποστήριξη στους μαθητές τις απαραίτητες συμβουλευτικές υπηρεσίες στους εκπαιδευτικούς και (κατά περίπτωση) και στους γονείς των μαθητών. Αναμφίβολα η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας θα ήταν πολύ σημαντική στη δημιουργία ενός οργανωμένου συστήματος με σκοπό τον εντοπισμό, την αντιμετώπιση και την πρόληψη των περιστατικών παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ε. (1991) *Κακοποίηση -Παραμέληση Παιδιών*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα: Γρηγόρη.

Αγάθωνος, Ε. (1995) *Σύγκριση ομάδας γονέων που κακοποιούν και παραμελούν σωματικά τα παιδιά τους με ομάδα ελέγχου. Προσδιορισμός χαρακτηριστικών για ανίχνευση και παρέμβαση*. Διδακτορική διατριβή Φιλοσοφίας στην Ψυχολογία. Πανεπιστήμιο Birmingham, Μ. Βρετανία.

Αγάθωνος – Γεωργόπουλου, Ε., (1998) *Οδηγός για την Αναγνώριση και Αντιμετώπιση της Κακοποίησης και Παραμέλησης του Παιδιού*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Βάμβουκας, Μ. (2007) *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία* (8η έκδοση). Αθήνα: Γρηγόρη.

Βεργέτη, Α. (2008) Ποιοτική έρευνα: Μελέτη περίπτωσης στην κοινωνική εργασία. *Κοινωνική Εργασία*, 90, pp. 7 – 20.

Βιταλάκη, Ε. (2012) Το ζήτημα της παιδικής κακοποίησης στο δημοτικό σχολείο και η διαχείριση του από τους εκπαιδευτικούς. *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία*, 5, pp. 240 – 249.

Γιωτάκος, Ο., Τσιλιακού, Μ., και Τσίτσικα, Α., (2011) *Κακοποίηση Παιδιού και Εφήβου, Ανίχνευση, αντιμετώπιση, πρόληψη*. Αθήνα: Πεδίο.

Δαφέρμος, Β., (2011) *Κοινωνική Στατιστική και Μεθοδολογία Έρευνας με το SPSS*. Εκδόσεις ΖΗΤΗ.

Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά
(2017) Ανάκτηση 28 Αυγούστου 2017 από:
<http://www.somatikitimoria.gr/apostoli.htm> .

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης - ΕΚΚΑ (2017) Ανάκτηση 25 Αυγούστου 2017 από: http://www.aboutyouth.gr/el/service_1107.html.

ΕΛΙΖΑ – Εταιρεία κατά της κακοποίησης του παιδιού (2017) Ανάκτηση 26 Αυγούστου 2017 από: <http://eliza.org.gr/>.

EuroChild (2017) Ανάκτηση 10 Οκτωβρίου 2017 από: <http://www.eurochild.org/>.

Ζαφειρόπουλος, Κ., (2005) *Πως Γίνεται μια Επιστημονική Εργασία; Επιστημονική έρευνα και Συγγραφή Εργασιών*. Εκδόσεις Κριτική.

Καλλινικάκη, Θ., (1998) *Κοινωνική Εργασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κασμάτης, Γ., (2011) *Το Σύνταγμα της Ελλάδας και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κατσαούνη, Μ., (2012) *Child abuse – an intergenerational comparison study*. Αθήνα: Μέθεξις.

Κουρκουτάς, Η., (2011) Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά. (*Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου*). Βιβλιοθήκη ψυχολογίας. Αθήνα: Τόπος.

Μαζί για το Παιδί (2017) Πανελλαδική Γραμμή Βοήθειας 11525. Ανάκτηση 26 Αυγούστου 2017 από: <http://maziगतopaidi.gr/m/categories/static-pages/contents/115-25-together-for-children-helpline>.

Μαρτίδης, Ι., (2016) *Πλάθοντας ευτυχισμένα παιδιά*. Εκδόσεις Αρμός.

Μόσχος, Γ., (2008) *Ο Συνήγορος του Παιδιού απέναντι στην Παιδική Κακοποίηση*. Ανάκτηση 09 Οκτωβρίου 2017 από: <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.boithos>.

Μπαλούρδος, Δ., και Φρονίμου, Ε., (2011) *Πρόληψη κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών: καλές πρακτικές*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.

Μπάλιας, Σ. (2011) *Τα δικαιώματα του παιδιού: Ο δρόμος προς την ελευθερία*. Αθήνα: Παπαζήση.

Ντόκου, Λ., (2014) *Παιδική Κακοποίηση: Πρόσφατα Επιδημιολογικά Στοιχεία και Αιτιολογικοί Παράγοντες*.

Ντίκου, Ε., (2009) *Κακοποίηση – Παραμέληση Ανηλίκου*. Ανάκτηση 09 Οκτωβρίου 2017 από: <https://sites.google.com/site/dikouevi/kakopoiese-paramelese-anelikou> .

Παπάς, Θ. (2002) *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Εκδόσεις Καρδαμίτσα.

Πρεκατέ, Β., και Γιωτάκος, Ο. (2005) *Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις ΒΗΤΑ Medical Arts.

Πρεκατέ, Β., (2008) *Η κακοποίηση του παιδιού στο σχολείο και την οικογένεια*. Αθήνα: Βήτα.

Συνήγορος του Πολίτη (2017) *Δικαιώματα του Παιδιού*. Ανάκτηση 24 Αυγούστου 2017 από: <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.interventionareaschild> .

0 -18 (2017) *Τι είναι Ο Συνήγορος του Παιδιού*. Ανάκτηση 25 Αυγούστου 2017 από: <http://www.0-18.gr/gia-paidia/o-synigoros> .

Το Χαμόγελο του Παιδιού (2017) *Το σπίτι του Παιδιού*. Διαθέσιμο από: <https://www.hamogelo.gr/gr/el/paidia-thimata-vias:to-spiti-tou-paidiou/> [Πρόσβαση 26 Αυγούστου 2017].

Τσιλιάκου και Τσίτσικα, Α., (2011) (Επιμ.). *Κακοποίηση παιδιού και εφήβου: Ανίχνευση, αντιμετώπιση, πρόληψη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Τσίμπος, Κ., και Γεωργιακώδης, Φ., (1998) *Περιγραφική & Διερευνητική Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων: Τόμος Α'. Μονοδιάστατη Ανάλυση*, Εκδόσεις Σταμούλης.

Τσίτουρα, Σ., (1990) *Παιδιατρική εκτίμηση των σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών*. Πρακτικά Μετεκπαιδευτικής ημερίδας. Θεσσαλονίκη, Εκπαιδευτικό Κέντρο ΑΧΕΠΑ.

Χαλικιάς, Ι., (2003) *Στατιστική. Μέθοδοι Ανάλυσης για Επιχειρηματικές Αποφάσεις*. Εκδόσεις Rosili.

Χατζηφωτίου, Σ., (2005) *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα.

Χουρδάκη, Μ., (1992) *Οικογενειακή ψυχολογία*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ξένη Βιβλιογραφία

Abrahams, N., Casey, K., and Daro, D. (1992) Teachers' knowledge, attitudes, and beliefs about child abuse and its prevention. *Child Abuse and Neglect*, 16, pp. 229-238.

American Human Association (February 2012), *Reporting child abuse and neglect*

Ανακτήθηκε 18 Νοεμβρίου 2017 από:
<http://www.americanhumane.org/children/stop-child-abuse/factsheets/reporting-child-abuse-and-neglect.html>.

Asher, R., (1951) Munchausen's Syndrome. *The Lancet*, 257, (6650), pp. 339-341.

Cassavia, E. (1992) A review of the long- term effects of child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 16, pp.101-118.

Deblinger, E., Lippmann, J. and Steer R., (1996) "Sexually abused children suffering post-traumatic stress symptoms: initial treatment outcome findings". *Child Maltreatment*, 1, pp. 310-321.

Finkelhor, D. (1994) Current information on the scope and nature of child sexual abuse. *The Future of Children*, 4(2), pp. 31 – 53.

Giupea, S., and Holloway, D., (2011) Εγχειρίδιο γυναικολογικής νοσηλευτικής φροντίδας. Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Δελατσίδου Α. και Νάνου Χ. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδης.

Hawkins, R., and McCallum, C., (2001) Mandatory Notification Training for Suspected Child Abuse and Neglect to South Australian Schools. *Child Abuse & Neglect*, 25, pp. 1603 – 1625.

Herbert, M., (1997) *Η ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειά του*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Kenny, M.C. (2001) Child abuse reporting: teachers' perceived deterrents. *Child Abuse & Neglect*, 25, pp. 81 – 92.

Meadow, R., (1982) Munchausen syndrome by proxy. *Archives of Disease in Childhood*, 57, (2), pp. 92–98.

Roberts, A.R. (2002) Assessment, crisis intervention, and trauma treatment: The integrative ACT intervention model. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 2(1), pp.1 – 21.

Schmitt, B. D. (1986) Types of child abuse and neglect: an overview for dentists. *Pediatric Dentistry*, 8, pp. 67-71.

The New York Society for the Prevention of Cruelty to Children (2017). Ανακτήθηκε 24 Αυγούστου 2017 από: <https://www.nyspcc.org/>.

The Open University (1985) *Η κακοποίηση του παιδιού*. Αθήνα: Κουτσούμπος.

Tite, R. (1994) Detecting the symptoms of child abuse: Classroom complications. *Canadian Journal of Education*, 19(1): pp. 1 – 14.

UNICEF (2014) *Hidden in Plain Sight: A statistical analysis of violence against children*. Ανακτήθηκε 21 Αυγούστου 2017 από: http://files.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_EN_3_Sept_2014.pdf.

UNRIC - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ (2017) *Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού*. Ανακτήθηκε 22 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26232&Itemid=33.

Walsh, K., and Farrell, A. (2008) Identifying and evaluating teachers' knowledge in relation to child abuse and neglect: A qualitative study with Australian early childhood teachers. *Teaching and Teacher Education*, 24, pp. 585-600.

Wallace, H., (2011) *Family Violence: Legal, Medical and Social Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.

Zellman, G. L. (1992) The impact of case characteristics on child abuse reporting decisions. *Child Abuse and Neglect*, 16, pp. 57-74.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο έρευνας

Σκοπός :

Η συγκεκριμένη έρευνα διεξάγεται από τη Βλάχου Γεωργία και τη Λιακοπούλου Γεωργία στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Πατρών με θέμα **«Κακοποίηση Ανηλίκων και τα δικαιώματά τους»**. Η παρούσα έρευνα διεξάγεται υπό την επίβλεψη του Δρ. Δρίτσα Ιωάννη.

Έρευνα:

Το βασικό αντικείμενο της συγκεκριμένης έρευνας είναι η διερεύνηση της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στα περιστατικά της παιδικής κακοποίησης και της ικανότητάς τους να αναγνωρίζουν και στη συνέχεια να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους περιστατικά.

Πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή σας:

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική μιας και οι απαντήσεις σας θα συμβάλουν στη διεξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων που αφορούν την έρευνά μας. Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν απαιτούνται περισσότερα από 10 λεπτά και οι ερωτήσεις που περιλαμβάνει είναι πολλαπλής επιλογής. Οι απαντήσεις σας είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές και κανένας πλην της ερευνητικής ομάδας δεν θα διαθέτει πρόσβαση στα ερωτηματολόγια που θα συμπληρωθούν.

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο και τη βοήθειά σας.

Με εκτίμηση,

Βλάχου Γεωργία

Λιακοπούλου Γεωργία

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

Κάτω των 30

31 – 40.

41 – 50

51 και άνω

3. Οικογενειακή Κατάσταση

Άγαμος

Παντρεμένος

Σε διάσταση/Διαζευγμένος κ.λπ

4. Εκπαίδευση

Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος

Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος

5. Εργάζεστε σε Δημοτικό / σε Γυμνάσιο

6. Πόσα χρόνια εργάζεστε στον τομέα της εκπαίδευσης?

0-5

6-15

16-25

Περισσότερα από 26

6. Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια με θέμα την παιδική κακοποίηση?

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Στοιχεία αντιμετώπισης φαινομένου

1. Ως δάσκαλος, είστε υπεύθυνος για την κοινοποίηση στις αρχές της ύπαρξης υποψίας παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης?

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. Εάν είχατε την υποψία ύπαρξης κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών, αλλά ήσασταν κάπως αβέβαιοι, θα έπρεπε εσείς να διερευνήσετε αυτή την πιθανή κατάχρηση για να βρείτε περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

3. Εάν υποψιάζεστε ότι ένα παιδί στην τάξη σας είναι κακοποιημένο/ παραμελημένο, αλλά δεν είστε σίγουροι, θεωρείτε ευθύνη σας ως παιδαγωγός να επικοινωνήσετε με τις αρχές για να συζητήσετε το θέμα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. Η αδυναμία δήλωσης περιπτώσεων κακοποίησης και αμέλειας παιδιών είναι αδίκημα.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5. Κατά την άποψή σας, πόσο καλά προετοιμασμένος/η είστε για να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών;

Καθόλου	Λίγο	Ούτε πολύ Ούτε λίγο	Πολύ καλά	Άριστα
1	2	3	4	5

6. Ανεξάρτητα από το τι καθορίζει ο νόμος, πιστεύετε προσωπικά ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει πάντα να ενημερώνουν τις αρχές εάν υποψιάζονται ότι ένα παιδί έχει παραμεληθεί ή κακοποιηθεί;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΑΒΕΒΑΙΟ

7α. Έχετε ποτέ αντιληφθεί περιπτώσεις κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών όσο εργάζεστε;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

7β. Εάν ναι, πως αντιμετωπίστηκε το θέμα από το σχολείο;

- Καταγγελία στις αρμόδιες αρχές
- Καμία ενέργεια
- Άλλο.....

8. Έχετε ποτέ υποψιαστεί κακοποίηση ή παραμέληση παιδιών, αλλά αποφασίσατε να μην αναφέρετε το περιστατικό?

ΝΑΙ ΟΧΙ

9. Έχετε εκπαιδευτεί να αναγνωρίζετε τους δείκτες σωματικής κακοποίησης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

10. Έχετε εκπαιδευτεί να αναγνωρίζετε τους δείκτες της συναισθηματικής κακοποίησης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

11. Έχετε εκπαιδευτεί να αναγνωρίζετε τους δείκτες της σεξουαλικής κακοποίησης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

12. Τα παιδιά συχνότερα κακοποιούνται από τους ξένους παρά από ένα μέλος της οικογένειας ή έναν φίλο της οικογένειας.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ ΑΒΕΒΑΙΟ

Παρακαλώ επιλέξτε τον αριθμό που αντικατοπτρίζει περισσότερο την άποψή σας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ Ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Στάσεις απέναντι στην κακοποίηση					
Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους όπως κρίνουν κατάλληλα	1	2	3	4	5
Τα παιδιά ψεύδονται και συνθέτουν ιστορίες για κακοποίηση.	1	2	3	4	5
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι υπερβολικές.	1	2	3	4	5
Αντιμετωπίζουμε με υπερβολικό τρόπο την κακοποίηση.	1	2	3	4	5
Δεν υπάρχει λόγος να ενημερώνουμε. Τίποτα δεν γίνεται γιατί οι οργανισμοί κοινωνικής πρόνοιας έχουν φόρτο εργασίας.	1	2	3	4	5
Λυπάμαι για τα παιδιά που έχουν κακοποιηθεί, αλλά δεν είναι δική μου ευθύνη να ασχοληθώ. Δεν είμαι κοινωνικός λειτουργός	1	2	3	4	5
Μερικά παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι αυτοί να χάσουν τον έλεγχο.	1	2	3	4	5
Όσοι κακοποιούν παιδιά πρέπει να λαμβάνουν πολύ αυστηρή τιμωρία	1	2	3	4	5

Προέρχεστε από μεγάλο αστικό κέντρο ή από κωμόπολη κάτω των 1000 κατοίκων;
(κυκλώστε την απάντησή σας)

Έχετε παιδιά?

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας!